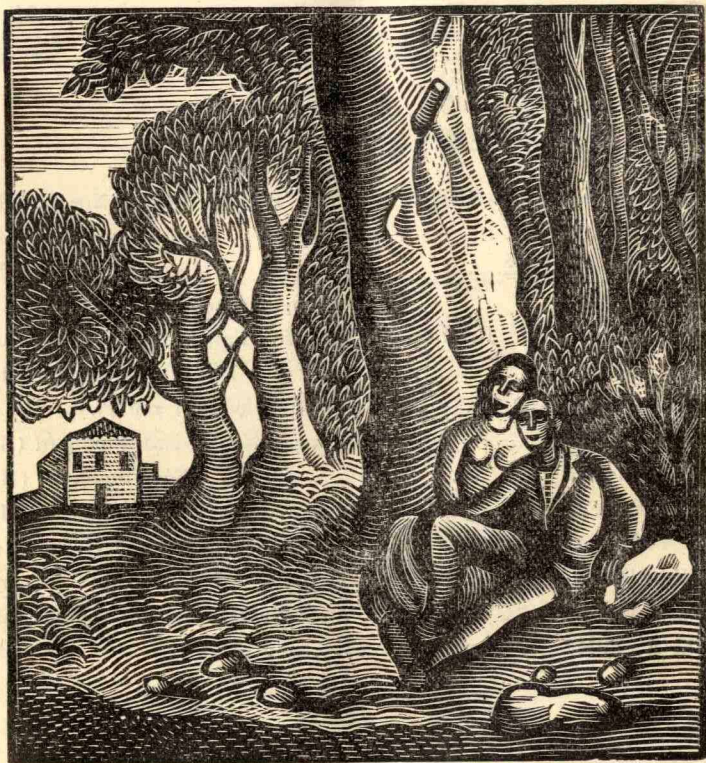

ΝΕΑΝΙΚΗ ΦΩΝΗ

ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΝΕΩΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ : ΘΑΝΑΣΗΣ ΡΑΧΟΥΤΗΣ

ΕΥΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΑΣΣΟΥ

ΣΥΝΕΡΓΑΖΟΝΤΑΙ:

ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΜΥΛΩΝΟΓΙΑΝΝΗΣ
ΓΙΑΝΝΗΣ ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ
ΑΔΕΞΗΣ ΣΟΛΟΜΟΣ
ΕΛΕΝΗ ΚΑΡΒΕΛΑ
ΚΩΣΤΗΣ ΝΕΧΑΛΙΩΤΗΣ
ΑΓΓΕΛΟΣ ΛΑΤΡΗΣ

ΣΤΑΥΡΟΣ ΒΑΒΟΥΡΗΣ
ΜΑΡΙΟΣ ΠΛΩΡΙΤΗΣ
ΕΛΕΝΗ ΚΟΥΜΑΚΗ
ΔΟΥΚΑΣ ΔΙΝΑΡΑΣ
ΤΑΚΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ
ΧΡΗΣΤΟΣ ΤΣΑΠΑΛΑΣ

ΜΙΧΑΗΛΗΣ ΜΠΟΥΧΛΗΣ
Φ. ΔΕΝΔΡΗ
ΑΧΙΛΛΕΑΣ ΒΗΤΑΣ
ΔΡΟΣΟΣ ΑΓΓΕΡΗΣ
ΘΑΝΑΣΗΣ ΡΑΧΟΥΤΗΣ
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΑΣ

ΝΕΑΝΙΚΗ ΦΩΝΗ

ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΑΠΟ ΟΜΑΔΑ ΝΕΩΝ

ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΧΤΗΣ ΤΑΚΗΣ Ε. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

ΓΡΑΦΕΙΑ ΠΡΟΣΩΡΙΝΑ

ΑΧΑΡΝΩΝ 63 - ΤΗΛΕΦΩΝΟΝ 83044

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΣΕΡΓΙΑΔΗ

ΓΕΡΑΝΙΟΥ 9 - ΤΗΛΕΦΩΝΟΝ 20552

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΜΥΛΩΝΟΓΙΑΝΝΗΣ	'Εδω Μιλοῦν με Σιωπές (Ποίημα)
ΘΑΝΑΣΗΣ ΡΑΧΟΥΤΗΣ	Εἶναι Καίρὸς Πιά ("Ἀρθρο)
ΚΩΣΤΗΣ ΝΕΧΑΛΙΩΤΗΣ	Προσμὸνὴ (Ποίημα)
ΓΩΤΤΕ	Τὸ Εὖρημα (ἀποδ. Χ. Τσαπάλα) (Ποίημα)
R. M. RILKE	Γράμματα σ' ἓνα νέο Ποιητὴ (μετάφρ. Μ. Πλωρίτη)
ΣΤΑΥΡΟΣ ΒΑΒΟΥΡΗΣ	Χίμαιρα (Ποίημα)
ΓΙΑΝΝΗΣ ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ	Τὸ Παραμῦθι τοῦ Γλάρου (Διήγημα)
ΔΟΥΚΑΣ ΛΙΝΑΡΑΣ	'Αποδημία (Ποίημα)
ΕΛΕΝΗ ΚΟΥΜΑΚΗ	Σάν Παραμῦθι (Ποίημα)
ΑΧΙΛΕΑΣ ΒΗΤΑΣ	Ποιὸς Ξέρει (Ποίημα)
ΔΡΟΣΟΣ ΑΥΓΕΡΗΣ	'Οδοιπόροι τοῦ Πόνου (Ποίημα)
ΕΛΕΝΗ ΚΑΡΒΕΛΑ	'Εκσταση (Στοχασμοί)
ΑΛΕΞΗ ΣΟΛΟΜΟΥ	Ξεφυλλίζοντας τὸν Φάουστ (Μελέτη)
ΑΓΓΕΛΟΣ ΛΑΤΡΗΣ	Φθινοπωρινὸ

ΑΠΟ ΜΗΝΑ ΣΕ ΜΗΝΑ

Τ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗ: Δίγα λόγια. Γ. Β. ΙΩΑΝΝΙΔΗ: Κριτικὴ Βιβλίου. 'Ασ. Κοββατζή «'Επεισόδια». "Αλκη 'Αγγελόγλου «'Εαρινὸ». Μ. Ι. ΜΠΟΥΧΛΗ: Θεατρικὴ Κίνησι «Ρομάντζο», «Κάποιος ἀπὸ τὸ Τ. Τ. 502». Φ. ΔΕΝΑΡΗ: Μουσικὴ Κίνησι Θεσσαλονίκης. Περιοδικά, Βιβλία, 'Εφημερίδες, 'Αλληλογραφία.

ΝΕΑΝΙΚΗ ΦΩΝΗ

ΑΡΙΘ. ΦΥΛΛΟΥ 6

ΑΘΗΝΑ ΜΑΗΣ 1944

ΤΟΜΟΣ 1

ΕΔΩ ΜΙΛΟΥΝ ΜΕ ΣΙΩΠΕΣ...

'Ομως «ἡ 'Ελλάδα ἔχει λαλιὰ
ποῦ ἄμορφα θὰ ταξιδέψει»

Γ. ΣΑΡΑΝΤΑΡΗΣ

*'Εδω μιλοῦν με σιωπές, ἐδω νυχτώσαν οἱ ἐσπέρες
πρὶν ἀπ' τὴν ὥρα, ἐδω ψηλὰ τὰ μάτια μὴ σηκώσεις
δοξαστικά, γυρεύοντας ἀνταμοιβὴ στὰ οὐράνια
ἐδω οἱ λύπες στήσανε καημῶν τὸ χοροστάσι,
ἐδω δὲν τρέμει πιά ἡ καρδιά τί θὰ τὴν ἐπροφτάσει...*

*'Η ἀνεπνιά εἶνε βαρεία, εἶν' ἡ στιγμὴ αἰώνας
δὲ μᾶς μεθοῦν τὰ ὄνειρα, δὲ μᾶς γυροῦν οἱ μέρες
στὸ χαρωπὸ ρυθμὸ τους, κι' ἂν χαραυγὲς μᾶς μὴνυσαν
γλυκὰ τὸν ἐρχομὸ τους, τρέμει ἡ ψυχὴ μὴν τὰ πουλιὰ
τ' ἀφανισμοῦ προφτάσουν, μαῦρο φτεροῦ φτερόνοντας
τὸν ἥλιο νὰ σκεπάσουν, αὐγὲς νὰ μὴ ροδίσουνε...*

*'Αχνὲς γραμμὲς τοῦ δειλινοῦ μᾶς εἶχαν διαγράψει
τῶν ὀριζόντων κραδασμοὺς πρὸς τὰ γαλάζια μέρη
ἐδω χαρούμενες φωνὲς δὲν τυραννοῦν τὸ δρόμο
οἱ παιδικές! (ἀμπάριζα, κνηνητὸ καὶ τέτλια)
ἐδω μονάχα ὑψώθηκαν σωρὸς τ' ἀστροπελέκια
τῆς κόκκινης αἱμάτινης ροῆς — καὶ νὰ πληθαίνει...*

Σάν τὸ σφαχτὸ πὸν ὁσμίζεται τὸ τέλος του στὸ αἷμα
 πὸν αὐλακίζει δίπλα του ὀλάχνιστο ἀπ' τ' ἀδέρφι
 πὸν σφάχτη πρὶν μουγκανητὸν ἀνώφελο κι' ἀφήνει
 σὰν ὅταν ἔρχονται ξανά στὸν τραγικό σου ὕπνο
 τὰ παιδικὰ σου ὄνειρα καὶ σοῦ θυμίζουν πόσο
 μείνανε ἄπιαστα πουλιὰ πὸν ξέφυγαν τὰ χέρια
 τ' ἀντρίκια σου πὸν σκλήρυνε ὁ μόχθος τῆς ἡμέρας. . .
 . . . τέτια στιγμή δὲν ἔλπισα μιάς κ' εἶτανε νὰ σβήσουν
 τὰ ὄνειρά μου κάποτε (μὰ ἦρθε κ' εἶταν τέτια. . .).

Τὸ μονοπάτι ἔσβησε πρὸς τὴν ἀρχαία πύλη
 ποιὸς νὰ διαβεῖ! εἶνε πολὺ στήν ἀγορὰ τὸ πλήθος
 καὶ γνιάζεται τὸ σῆμερα. . . ἐδῶ πὼς νὰ ριζώσει
 ἀρχαίας μνήμης σιωπηλὴ κ' ἠρεμισμένη σκέψη
 τώρα τὴν πύλη κούκλωσαν τᾶγρια βλαστάρια μόνο
 π' ἀγκάλιασαν τὸ ἡλιοφῶς κι' ἀντιμαχοῦν τὸ χρόνο. . .

(Μ' ἂν πάρεις μόνος τὴ μικρὴ σκαλίτσα πρὸς τὴ σκέψη
 σὲ κόσμους πόσο ἄλλοτινούς, ἀνάερους δὲ σοῦ φέρνει
 φτωχὲ τὸ ἄγχος τῆς στιγμῆς, κ' ἡ λιγοστὴ χαρὰ σου
 ἐδῶ χαρὰ ἔνε καὶ χαρὰ σὲ κείνον πὸν τὴν ἔχει. . .).

Ἐδῶ τὴ γύρι σκόρπισαν οἱ μανιασμένοι ἀνέμοι
 καὶ δὲ σφιχτόδεσε γονή. . . ἐδῶ τὰ σπάρτα στέκουν
 μὲ λυγισμένη ἀκρολοφὴ, τῶν κάμπων ἡ ἀνέσα
 πνιχτὴ ἔνε, τί δὲ σπείρωσε τοῦ θερισμοῦ τραγοῦδι. . .

Ἐδῶ μιλοῦν μὲ σιωπές, ἐδῶ νυχτώσαν οἱ ἑσπέρες
 πρὶν ἀπ' τὴν ὥρα, μοναχὰ κλαῖνε πνιχτὰ οἱ μητέρες. . .

ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΜΥΛΩΝΟΓΙΑΝΝΗΣ

ΕΙΝΑΙ ΚΑΙΡΟΣ ΠΙΑ!...

Πῆρα ἀπὸ κάποιον ἕνα γράμμα.
 Ὑπογράφεται Ἀριστείδης Γιαννό-
 πουλος, λέει πὼς εἶναι νέος. Μπορεῖ.
 Στὴν ἀρχὴ ἀμφέβαλα ἂν ὁ ἐπιστολο-
 γράφος μου εἶναι, πραγματικά, νέος.
 Ἀσχετὰ ὅμως μὲ τοῦτο, βλέπω ὅτι
 σὲ ὀρισμένα ἀπ' αὐτὰ πὸν μοῦ γρά-
 φει ἔχει ἀπόλυτα δίκιο. Νὰ τί λέει :
 «. . . Ὁ ἐνθουσιασμός καὶ τὸ θάρρος
 τῶν νέων πὸν ἀποφασίζουν νὰ βγά-
 λουν ἕνα περιοδικὸ μὲ τίς σημερινές
 συνθήκες εἶναι πραγματικά ἀξιέπει-
 νη προσπάθεια, καὶ τὴν χειροκροτῶ.
 Φαίνεται, ὅμως, ὅτι πολλοὶ νέοι ἔ-
 χουν παρεξηγήσει τὸν προορισμὸ τῶν
 περιοδικῶν, καὶ, μάλιστα, τῶν φιλο-
 λογικῶν περιοδικῶν. Βγάζουν ἕνα
 «ὀλιγόζωο» φυλλάδιο μὲ φτηνὴ καὶ
 ξεπερασμένη φιλολογία καὶ παρου-
 σιάζονται σὰν καθοδηγητὲς πνευμα-
 τικοί. Γι' αὐτό, βλέπουμε, κάθε γει-
 τονιὰ νὰ ἔχει τὸ περιοδικὸ τῆς, (ἂν
 μπορούμε νὰ τὸ ποῦμε περιοδικὸ) καὶ
 κάθε δύο νέοι πὸν «ἀνακατεύονται»
 μὲ τὴ Φιλολογία, φουρνίζουν ἕνα ἀρ-
 ρωστημένο φυλλάδιο μὲ λογοτεχνι-
 κές ἀξιώσεις. Νομίζω, ἀγαπητὴ «Νεα-
 νικὴ Φωνή», ὅτι τὸ πράγμα παίρνει
 διαστάσεις εἰρωνίας, καὶ ὅτι μπορεῖ νὰ
 ἔχει συνέπειες γενικὰ καὶ γιὰ τὰ ἄλλα
 περιοδικὰ πού, κάπως πνευματικά,
 στέκονται. Σάν νέος κι' ἐγώ, ἀγαπῶ
 καὶ ἐχτιμῶ τίς νεανικὲς προσπάθειες.
 Εἶναι πολὺ καλύτερο ὁ σημερι-
 νὸς νέος νὰ ἀσχολεῖται μὲ τὴν
 πνευματικὴ κίνηση τοῦ τόπου, παρά
 μὲ τίποτα ἄλλες «δουλειές», (ρουλέ-
 τες, καμπάρῆ) πὸν μόνο νὰ τὸν βλά-
 ψουν μπορούνε. Εἶναι θλιβερὸ τὸ θέ-
 μα νὰ βλέπει κανεὶς τοὺς διαφό-
 ρους τύπους «Ζῶναρς - Μπόκολα καὶ
 Σία» νὰ γυρίζουν στοὺς δρόμους κρα-
 τῶντας μιά πλάκα στὸ χέρι, καὶ ἕνα
 ντύσιμο «ἀλλ' Ἀμερικαῖν» ἀποτυχη-
 μένο, ζωὴ χωρὶς κανένα περιεχόμενο
 καὶ ἐνῶ τοῦτοι μπορούσαν νὰ προσ-
 φέρουν πολλὰ, ἀδιαφοροῦν. Δυστυ-

χῶς αὐτοὶ οἱ τύποι δὲν ἔχουν τὴ συ-
 ναίσθηση τῆς πραγματικότητας. Νομί-
 ζουν ὅτι ὁ αἰώνας μας εἶναι μόνο
 αἰώνας τῆς «τζάζ». Δὲ φτάνει πὸν
 δὲν ἔχουν τὴ συναίσθηση τῆς ἀποχῆς
 μας, παρά φοροῦνε καὶ τὸν μανθῶνα
 τοῦ νέου ἀνθρώπου, τοῦ ἀνθρώπου
 μὲ τίς καινούργες ιδέες, καὶ ἀπαιτοῦ-
 νε σεβασμὸ καὶ ὑποταγὴ. Εἶναι, λοι-
 πόν, καλὸ σημεῖο πὸν ὑπάρχουν νέοι
 πὸν ἀσχολοῦνται μὲ τὴν πνευματικὴ
 κίνηση. Ἐχω ὅμως μιά ἀπορία. Τί
 μπόρεῖ νὰ προσφέρει ἕνα παιδί δώ-
 δεκα χρονῶν βγάζοντας περιοδικὸ ;»

Γιὰ ὅλα τὰ παραπάνω ἔχει δίκιο ὁ
 κύριος Γιαννόπουλος. Ἀλλά, νομί-
 ζω, ὅτι τὸ κυριώτερο πὸν ρωτᾶει νὰ
 μάθει εἶναι τό : «τί μπορεῖ νὰ προσ-
 φέρει ἕνα παιδί δώδεκα χρονῶν» στὴν
 πνευματικὴ κίνηση. Πολὺ σωστὴ ἡ ἀ-
 πορία του. Ἐνὸς νέου (δώδεκα χρο-
 νῶ), δὲν ἔχει, ἀκόμα, «πῆξει» τὸ μυα-
 λό του, δὲν ἔχει προσανατολιστεῖ στὰ
 γύρω του, δὲν ἔχουν σταθεροποιηθεῖ
 οἱ ιδέες του, εἶναι σὲ ρευστὴ κατά-
 σταση οἱ ἀποφάσεις του. Καλὰ θὰ
 κάνει, λοιπόν, νὰ κυττάζει, πρὸς τὸ
 παρόν, τὰ μαθήματά του.

Ἡ ἡλικία τῶν 20-30 χρονῶ εἶναι
 ἡ ποιὸ δυναμικὴ, ἡ ποιὸ δημιουργικὴ,
 καὶ ἡ ποιὸ κρίσιμη, ἔχει τὸ ἠθικὸ θάρ-
 ρος, στὶς σταθερὲς ἀποφάσεις, τίς ξε-
 καθαρισμένες ἀντιλήψεις, οἱ προσπά-
 θειές τῆς θὰ εἶναι δυναμικὲς μόνον
 ὅταν τὰ ἐλατήρια, τῆς προσπάθειάς
 τῆς αὐτῆς, δὲν εἶναι καθαρὰ ἐγωῖστι-
 κά. Μιά προσπάθεια, μὲ κινητήριό δύ-
 ναμη τὸν ἀρρωστημένο ἐγωῖσμό, εἶναι
 καταδικασμένη νὰ ἀποτύχει. Δὲν ἔρ-
 χομαι σὰν ἀρνητῆς πάνω στὶς προ-
 σπάθειες τῶν νέων. Ἀλλοίμονο! Νο-
 μίζω, ὅμως, ὅτι, μεταξύ μας, πρέπει
 νὰ λέμε καὶ τὰ καλὰ, καὶ τὰ κακὰ.
 Μόνο ἔτσι θὰ μπορέσουμε νὰ ξεπε-
 ράσουμε τίς ἀδυναμίες μας, καὶ νὰ
 καλυτερέψουμε τὰ προτερήματά μας.

ΘΑΝΑΣΗΣ ΡΑΧΟΥΤΗΣ

ΠΡΟΣΜΟΝΗ

Γέρασε.

Λευκή ἢ σοφία τοῦ Καιροῦ σκέπασε
τὸ πικρὸ τοῦ κεφάλι.

Τὸ κορμί του ἔσκυψε κάτω ἀπ' τὸ βάρος τῆς προσμονῆς.

Μόνα τὰ μάτια φυλάξαν τὴν ἅγια φωτιά τους.

Κι' ἔμενε πάντα νὰ προσμένει.

Ὅταν τὸ ἐλάτι τῆς ψυχῆς του ἀπλωσε τὰ κλαριά

κι' ἐνοιωσε τὴ μουσικὴ τοῦ ρίζα,

ἦτανε δώδεκα χρονῶ.

Πάνω σὲ ξένα βήματα ἔμαθε τὸν κόσμο.

Βάδισε ἀπόστασε.

Ἦπτε ἀπ' τὸ φῶς τῶν πηγῶν.

Ὀνειρεύτηκε τὴν πορεία πρὸς τ' ἄστρα.

Ἐγινε ὁδηγός. Στὰ μονοπάτια.

Καρτέραγε νᾶρθουν οἱ ξένοι

ντυμένοι λινομέταξη λευκότητα.

Ἄντρες σοβαροί. Κοπέλλες μὲ χαμόγελα

π' ἀγκαλιάζαν τὴν ψυχὴ του.

Νὰ τοὺς περάσει ἀντίκρου.

Βάδιζε.

Καὶ πίσω ἀκολουθοῦσε πολυθόρυβο

τὸ καρβάνι τῶν ἀνθρώπων.

Διάβηκαν κι' ἄλλοι ξένοι κι' ἄλλα χρόνια.

Φάνηκαν καινούργια ἀστέρια στὸν οὐρανό.

Τὰ ἔδε.

Κι' ἔτρεξε γιὰ νὰ βρεῖ τὸ νέο Μονοπάτι.

Περπάτησε στοὺς ἀρχαίους τοὺς δρόμους

καὶ λαχταροῦσε

πάνω ἀπὸ νιογέννητα λουλούδια

νὰ βρεῖ τὸ μήνυμα γιὰ τὴν παρθένα στράτα.

Βαδίζει.

Μὰ οἱ ξένοι, πὸν ἀκλουθώντας τον ξεστράτισαν,

μὴ νοιώθοντας ὅτι σ' ἐν' ἄλλο τέμα

τοὺς ὁδηγοῦσε,

τὸν ἔφτυσαν κατὰμουτρα.

Κι' εἶδε μὲ θολὸ τὸ μάτι,

τὴ λερὴ τὴ λινομέταξη λευκότητα,

τὴ βλασφημία τοῦ χαμόγελου

στὰ χεῖλη τῶν κοριτσιῶν,

νὰ χάνονται μέσα στὴν πατημένη λάσπη

τῆς ἤτας.

Κι' ἔκλαψε τοὺς ἀνθρώπους.

Τώρα γέρασε.

Προσμένει πάντα.

Κι' ἂν τὸ κορμί του ἔχει σκύψει

ὀλόκληρη

ἡ ψυχὴ του δέεται σὲ ἄστρα.

Τὸν καίγει ἡ ἅγια του ἡ φωτιά.

Καὶ πιστεύει.

Γιατὶ ξέρει — ναί! τὸ ξέρει —

πρὸς τὸ θάμα τὸν προσμένει στὴν Κορφή. —

ΚΩΣΤΗΣ ΝΕΧΑΛΙΩΤΗΣ

ΤΟ ΕΥΡΗΜΑ

Σὲ δάσους περπατοῦσα

τὴ θεία φυλακὴ

καὶ πρᾶμα δὲ ζητοῦσα

ναβρῶ κανένα — ἐκεῖ,

στὸν ἴσκιό, λουλουδάκι

ἀγνάντεφα μικρό·

τὸ κάθε του ματάκι

σὰν ἄστρο ἦταν λαμπρό.

Ἐπῆγα νὰ τὸ δρέψω

μὰ ἐκεῖνο σιγαλά :

Γιὰ νὰ χαθῶ, νὰ ρέψω,

μὲ κόβεις ; Μοῦ λαλά.

Μὲ ὅλα του τὰ ριζάκια

τῶβγαλα τότε ἐγὼ

καὶ σὲ σπητιοῦ κηπάκια

ὠραίου τὸ ὁδηγῶ.

Τὸ φύτεμα ἐκεῖ πάλι

σὲ μέρη σκιερά·

καὶ ἐπῆρε νὰ ἀναθάλλει

καὶ ἐρίζωσε γερά.

GOETHE

(Ἀπόδοση Χρήστου Τσαπάλα)

ΓΡΑΜΜΑΤΑ Σ' ΕΝΑ ΝΕΟ ΠΟΙΗΤΗ

*Από τὸ βιβλίο τοῦ Rainer Maria Rilke «Γράμματα σ' ἓνα νέο Ποιητῆ» ποῦ κυκλοφόρησε τελευταία στις ἐκδόσεις «Ἰ. Καρρός», σὲ μετάφραση Μάριου Πλωρίτη, ἀναδημοσιεύουμε τὸ 8ο γράμμα, ποῦ ἔχει ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον γιὰ τοὺς νέους τῆς γενιάς μας.

*Borgeby gard, Flawdie, Σουηδία,
12 Αὐγούστου 1904.*

Θέλω πάλι νὰ μιλήσω μαζί σας λίγο, ἀγαπητὴ Κύριε Karpus, κι ἄς μὴν ἔχω νὰ σᾶς πῶ τίποτα ποῦ θὰ μπορούσε νὰ σᾶς βοηθήσει ἢ νὰ σᾶς σταθεῖ χρήσιμο... Περάσατε πολλές καὶ μεγάλες θλίψεις, ποῦ διάβηκαν τώρα πιά. Καὶ λέτε πῶς, καὶ τὸ διάβα τους ἀκόμα, εἴταν βαρὺ κι ὀδυνηρό. Ἀναρωτηθήκατε, ὅμως, ἂν οἱ μεγάλες αὐτὲς θλίψεις δὲ διαπεράσανε τὸ ἐσώτερο Εἶναι σας; ἂν δὲν ἀλλάξατε, σεῖς, κάποιον, σὲ κάποιον σημεῖο τῆς ὑπόστασής σας, τὴν ὥρα ποῦ εἴσατε θλιμμένος; Ἐπικίνδυνες καὶ βλαβερὲς εἶναι μονάχα κείνες οἱ θλίψεις ποῦ, γιὰ νὰ τις βουβάνουμε, τις σέρνουμε μέσα στὸν ὄχλο· ὅπως οἱ ἀρρώστιες ποῦ γιατροῦτηκαν ἀνόητα κι ἐπιπόλαια, πισωπλατίζουν κι ἐκείνες γιὰ λίγο μόνο κι ἔπειτα ξαναγυρνάνε πάλι τρομερές. Καὶ στοιβάζονται ἐντὸς μας κι εἶναι ζωὴ ἢ αὐτές, ζωὴ καταφρονεμένη ὅμως, χαμένη ζωή, ποῦ δὲν τὴ ζήσαμε, καὶ ποῦ μπορεῖ ὡστόσο νὰ μᾶς φέρει στὸ θάνατο. Ἄν εἴταν βολετὸ ν' ἀπλωθεῖ ἡ ματιὰ μας πέρα ἀπ' τὰ σύνορα τῆς νόησής μας, καί, ἀκόμα, μακρύτερα ἀπ' τὸ φράχτη τῆς διαίσθησής μας—ἴσως τότε νὰ δεχόμαστε μὲ μεγαλύτερη ἐμπιστοσύνη τις θλίψεις μας παρὰ τις χαρὲς μας. Γιατί, τις στιγμὲς αὐτές, κάτι Καινούργιο σταλάζει ἐντὸς μας, κάτι Ἄγνωστο μᾶς διαπερνᾷ· δελεῖ καὶ τρομαγμένη ἡ ψυχὴ μας βουβαίνεται, ὅλα μέσα μας παραμερίζουν, βαθιὰ γαλήνη ἀπλώνεται καὶ τὸ Καινούργιο, τὸ Ἄγνωστο, ὀρθώνεται στὴ μέση, σιωπηλό.

Πιστεύω πῶς ὅλες σχεδὸν οἱ θλίψεις μας εἶναι στιγμὲς ψυχικῆς ἔντασης, ποῦ τις ὑπομένουμε σὰ νὰ μᾶς πέτρωσε κά-

ποια παράλυση, τρομαγμένοι ἐπειδὴ νιώθουμε πῶς τὰ ξαφνιασμένα αἰσθήματά μας δὲ ζοῦνε πιά· ἐπειδὴ μείναμε μόνοι μὲ τὸ Ξένο ἐκεῖνο ποῦ εἰσχώρησε μέσα μας· ἐπειδὴ στερηθήκαμε ὅλα κείνα ποῦ μᾶς εἶχε δέσει μαζί τους ἡ συνήθεια κι ἡ ἐμπιστοσύνη· ἐπειδὴ στεκόμαστε καταμεσίς σ' ἓνα πέρασμα, ὅπου δὲ μπορούμε νὰ σταθοῦμε ἄλλο. Γι' αὐτὸ περνάει κι ἡ θλίψη ἀπὸ κεί : τὸ Καινούργιο, τὸ Ἄγνωστο, πούχει σταλάξει ἐντὸς μας, εἰσχώρησε στὴν καρδιά μας, ἔφτασε ὡς τις πιὸ μύχιες γωνιές της, καὶ μάλιστα δὲν εἶναι πιά ἐκεῖ,—εἶναι στὸ αἷμα μας μέσα. Κι ἔτσι δὲν ξέρουμε τί ἔτρεξε. Εὐκόλα θὰ μπορούσαν νὰ μᾶς πείσουν πῶς δὲν ἔτρεξε τίποτα, κι ὡστόσο ἔχουμε ἀλλάξει ὅπως ἀλλάζει ἓνα σπῆμα μπερὶ κάποιους ξένους μέσα. Δὲ μπορούμε νὰ ποῦμε π ο ι ὶ ς ἦρθε, δὲ θὰ τὸ μάθουμε ἴσως ποτέ· πληθος σημάδια ὅμως δείχνουν, πῶς, ἔτσι, μ' αὐτὸν τὸν τρόπο, εἰσχώρησε ἐντὸς μας τὸ Αὔριο, γιὰ νὰ μεταμορφωθεῖ μέσα στὴ δική μας ὑπόσταση πολὺ πρὶν ἔρθει ἡ ὥρα του νὰ πραγματωθεῖ στὴν ἐξωτερικὴ μορφὴ του.

Νὰ γιατί εἶναι τόσο σημαντικὴ ἡ μοναξιά κι ἡ αὐτοσυγκέντρωση σὰν εἶσαι θλιμμένος: ἐπειδὴ ἡ στιγμή αὐτὴ ποῦ μοιάζει (ἐπιφανειακὰ) ἄδεια καὶ πετρωμένη, ἡ στιγμή αὐτὴ ὅπου τὸ Αὔριο σταλάζει ἐντὸς μας, εἶναι πολὺ κοντύτερα στὴ ζωὴ ἀπὸ κείνη τὴν ἄλλη στιγμή, ὅπου τὸ Αὔριο μᾶς ἔρχεται μέσα στὸ θόρυβο, τυχαῖα καὶ μοιραῖα λές, σὰ νὰ μᾶς τὸ ἐπιβάλλουν ἀπ' ἔξω. Ὅσο πιὸ σιωπηλοί, πιὸ καρτερικοί, πιὸ συγκεντρωμένοι εἴμαστε τις ὥρες τῆς θλίψης μας, τόσο εἰσχωρεῖ πιὸ βαθιὰ καὶ πιὸ ἀσφαλτα τὸ Καινούργιο, τὸ Ἄγνωστο, ἐντὸς μας, τόσο τὸ καταχοῦμε πιὸ πλέρια, τόσο περισσότερο γίνεται, αὐτὸ, Μοίρα μας· κι ὅταν μιὰ μέρα, ἀργότερα, ἡ μοῖρα μας «πραγματωθεῖ» (δηλαδή: ἔσφυγει ἀπὸ μέσα μας καὶ «προβληθεῖ» στοὺς ἄλλους), τότε θὰ νιώσουμε πῶς συγγενεῖ στενὰ μὲ τὸ ἐσώτατο Εἶναι μας. Κι ἔτσι πρέπει. Πρέπει—κι αὐ-

τὸς εἶναι ὁ δρόμος ποῦ θὰ διαβεῖ ἡ ἐξέλιξή μας—νὰ μὴν ἀνταμώσουμε στὴν πορεία μας παρὰ μόνο ἐκεῖνο ποῦ μᾶς ἀνίκηει ἀπὸ πολὺν καιρὸ τώρα. Ἡ ἐπιστήμη ἀναγκάστηκε τόσες καὶ τόσες φορὲς ν' ἀλλάξει τις ἰδέες της πάνω στὴν κίνηση· ἔτσι κι ἐδῶ, σιγά· σιγά θὰ διδαχοῦμε πῶς αὐτὸ ποῦ ὀνομάζουμε Μοῖρα δὲν ἔρχεται ἀπ' ἔξω στὸν ἄνθρωπο, μὰ βγαίνει ἀπ' τὸν ἄνθρωπο τὸν ἴδιο. Ἐπειδὴ τόσοι καὶ τόσοι δὲν «ἀποροφήσανε» τὴ μοῖρα τους, ὅταν εἴταν ἀκόμα ἐντὸς τους, καὶ δὲ μεταμορφωθήκανε στὰ μύχιά τους—γι' αὐτὸ, καὶ μόνο, δὲν τὴν ἀναγνωρίσανε τὴν ὥρα ποῦ ξέφευγε ἀπὸ μέσα τους γιὰ νὰ «πραγματωθεῖ». Τοὺς φάνηκε, τότε, τόσο ξένη πού, μέσα στὴν ταραχὴ καὶ τὸν τρόμο τους, νόμισαν πῶς ἡ μοῖρα αὐτὴ τοὺς ἄγγιζε τώρα μόλις γιὰ πρώτη φορὰ—τώρα ποῦ θὰ μπορούσαν νὰ ὀρκιστοῦν πῶς ποτὲ πρὶν δὲν εἶχαν ἀνταμώσει ἐντὸς τους κάτι ὁμοίό της. Ὅπως τόσον καιρὸ γελιόμαστε πάνω στὴν κίνηση τοῦ ἡλίου, ἔτσι γελιόμαστε, ἀκόμα τώρα, πάνω στὴν πορεία τῶν μελλομένων. Τὸ Αὔριο στέκει ἀσάλευτο, ἀγαπητὴ Κύριε Karpus, ἐμ εἶ ς κινιόμαστε ἀδιάκοπα μέσα στὸ ἀπέραντο διάστημα.

Πῶς μπορούσε ν' ἴσως εἴταν τραχιὰ καὶ δύσκολη ἡ πορεία μας;

Καί, ἂν ξαναγυρίσουμε στὴ Μοναξιά, νιώθουμε, ὀλοένα καὶ πιὸ καθαρά, πῶς δὲν εἶναι, αὐτὴ, κάτι ποῦ μπορούμε ἐλεύθερα νὰ τὸ πάρομε ἢ νὰ τ' ἀφήσουμε. Εἶ μ α σ τ ε Μόνοι. Μποροῦμε, βέβαια, νὰ ξεγελιόμαστε καὶ νὰ πορευόμαστε σὰ νὰ μὴν εἴταν ἔτσι τὰ πράγματα. Μὰ αὐτὸ εἶν' ὄλο κι ὄλο. Πόσο καλύτερα θάταν ἂν καταλαβαίναμε πῶς εἴμαστε Μόνοι· ναί: κι ἂν ξεκινάγαμε ἀπ' αὐτὴ τὴ βαθιὰν ἀλήθεια... Σίγουρα θὰ μᾶς πιάσει τότε ἴλιγγος, γιατί θάχουμε χάσει ἀπὸ προσοχίαν ὅλα τὰ σημεῖα ὅπου τὰ μάτια μας ἀγαπούσαν ν' ἀναπαύονται, δὲ θὰ ὑπάρχει πιά τίποτα κοντὰ μας, καὶ κάθε τι μακρινὸ θάνατι ἀπίστευτα μακριὰ ἀπὸ μᾶς. Μονάχα ὁ ἄνθρωπος ποῦ θὰ τὸν ἔπερνε, ἄξαρνα κι ἀπροετοίμαστον, ἀπ' τὴν κάμαρά του θὰ τὸν τοποθε-

τοῦσε πάνω σὲ μιὰ τετράψηλη βουνοκορφὴ—μονάχα αὐτὸς θὰ μπορούσε νὰ νιώσει κάτι παρόμοιο: ἓνας ἀνείπωτος ἀφανισμὸς κάθε ἀσφάλειας καὶ σιγουριάς, μιὰ ἐγκατάλειψή του στὴ διάθεση κάποιας ἀγνωστῆς Δύναμης, θὰ τὸν συντρίβανε σχεδόν. Ἄν μιὰ στιγμὴ φανταζόταν πῶς γκρεμίζεται στὸ κενὸ ἢ πῶς ξετινάχτηκε στὸ διάστημα ἢ πῶς ἔσκασε σὲ χίλια κομμάτια,—τί τεραστίο ψέμμα θάπρεπε νὰ ἐπινοήσει τὸ μυαλό του γιὰ νὰ μπορέσει νὰ κυριαρχήσει πάνω στις αἰσθήσεις του, καὶ νὰ τις γαληνέψει!

Ἔτσι ἀλλάζουν, καὶ γιὰ κείνον ποῦ προσηλυτίζεται στὴ Μοναξιά, ὅλες οἱ ἀποστάσεις, ὅλα τὰ μέτρα. Πολλὲς ἀπὸ τοῦτες τις ἀλλαγὲς εἶναι ξαφνικὲς κι ἀπτόμετες· καὶ (ὅπως στὸν ἄνθρωπο κείνον πάνω στὴ βουνοκορφὴ) γεννιοῦνται ἐντὸς του παράξενες τότε εἰκόνας κι ἀλλόκοτα αἰσθήματα, ποῦ λές κι ἀψηφάνες κάθε ὄριο τῆς ἀντοχῆς του. Ὅμως εἶναι ἀνάγκη νὰ τὸ ζήσουμε καὶ αὐτὸ. Πρέπει νὰ δεχτοῦμε τὴν Ὑπόστασή μας ὅσο γίνεται πιὸ π λ ε ρ ι α· ὅλα, ἀκόμα καὶ τὸ ἀκατανόητο, πρέπει νάνα, ἐκεῖ, πιθανά. Κατὰ βάθος, τὸ μόνο θάρρος ποῦ ζητᾶνε ἀπὸ μᾶς, εἶναι: νὰ σταθοῦμε θαρρετοὶ μπροστὰ στὸ ἀλλόκοτο, τὸ θαυμαστό, τὸ ἀνεξήγητο, ποῦ μπορεῖ ν' ἀνταμώσουμε. Οἱ ἄνθρωποι δείχτηκαν, σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο, τόσο φοβιτισίαρδες· κι αὐτὸ ἔβλαψε ἀνείπωτα τὴ ζωὴ. Ὅλα κείνα ποῦ ὀνομάζουμε «φαντασίες» κι «ὀράματα», ὀλόκληρος ὁ «κόσμος τῶν πνευμάτων» (ὅπως τὸν λένε), ὁ θάνατος, αὐτὰ ὅλα τὰ τόσο συγγενικά κι «ὁμοουσία» μὲ μᾶς πράγματα, τὰ διώξαμε μὲ τὴν καθημερινὴ ἀντίστασή μας, τόσο μακριὰ ἀπ' τὴ ζωὴ, ὥστε οἱ αἰσθήσεις μας, ποῦ θὰ μπορούσαν νὰ τὰ «συλλάβουν», ἀτροφήσανε καὶ μαράθηκαν. Καὶ δὲ λέω τίποτα σχετικὰ μὲ τὸ Θεό. Ὅμως ὁ φόβος μπροστὰ στὸ Ἄνεξήγητο, ὄχι μονάχα φτώχυνε τὴν ὑπαρξὴ τοῦ ἀτόμου, μὰ περιόρισε ἀκόμα καὶ τις σχέσεις τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν ἄνθρωπο, τις τράβηξε ἔξω ἀπ' τὸ ποτάμι τῶν ἀπέραντων δυνατοτήτων γιὰ νὰ τις προφυλάξει σὲ μιὰν ἡσυχία, σίγουρη γω-

νιά τῆς ἀκροποταμιάς. Δὲ φταίει μονάχα ἢ τεμπελιά πού οἱ σχέσεις τῶν ἀνθρώπων ἐπαναλαμβάνονται μέ τόση ἀνείπωτη μονοτονία, χωρίς ν' ἀνανεώνονται κάθε φορὰ: φταίει κι ὁ φόβος, ὁ φόβος μας μπροστά σέ κάτι καινούργιο, πού δὲ μπορούμε νὰ προμαντέψουμε ποιὸ θάνατο τέλος του καὶ πού δὲν ἔχουμε τὸ κουράγιο ν' ἀντιμετρηθοῦμε μαζί του. Ὅμως, μονάχα ἐκεῖνος πού εἶναι προετοιμασμένος γιὰ ὅλα, πού δὲν ἀρνιέται τίποτα, οὔτε καὶ τὸ αἶνιγμα—μονάχα αὐτὸς θὰ ζήσει τις σχέσεις ἀνθρώπου πρὸς ἄνθρωπο σ' ὅλη τους τὴ ζωντανία, καί, σύγκαιρα, θὰ φτιάσει ὡς τὸ βάθος τῆς δικιάς του τῆς ὑπαρξῆς. Γιατί, ἂν στοχαστοῦμε τὴν ὑπαρξὴ τοῦ ἀτόμου σὰν ἓνα μεγάλο ἢ μικρὸ δωμάτιο, εἶναι ὀλοφάνερο πὼς οἱ περισσότεροὶ δὲν ἔμαθαν νὰ γνωρίζουν παρὰ μιὰ μονάχα γωνιά τοῦ δωματίου τους, μιὰ θέση κοντὰ στὸ παράθυρο, μιὰ λουρίδα ὅπου πηγαινόρονται. Ἔτσι βρίσκονται σὲ μιὰ κάποια ἀσφάλεια. Κι ὥστόσο, πόσο πιὸ ἀνθρώπινη εἶναι κείνη ἢ γεμάτη κινδύνους «ἐλλειψη-ἀσφάλειας», πού σπρώχνει τοὺς φυλακισμένους, στίς ἱστορίες τοῦ Ροε, νὰ «ἐξερευνοῦν» μέ τὰ δάχτυλά τους τὰ τρομαχτικὰ μπουντρούμια τους, καὶ νὰ νιώθουν πέρα ὡς πέρα ὅλους τοὺς ἀνείπωτους τρόμους τῆς φυλακίσεώς τους ἐκεῖ μέσα. Ἐμεῖς ὅμως δὲν εἴμαστε φυλακισμένοι. Καμμιά παγίδα, κανένα δόκανο, δὲν εἶναι στημένα γύρω μας. Δὲν ἔχουμε νὰ φοβηθοῦμε τίποτα, γιὰ τίποτα νὰ ταραχτοῦμε. Ἐχουμε τοποθετηθεῖ μέσα στὴ ζωὴ—στὸ στοιχεῖο πού μᾶς ταιριάζει καλύτερα ἀπ' ὅλα. Καί, μυριάδες χρόνια προσρμογῆς μᾶς κᾶναν τόσο ὁμοίους μέ τὸ γύρω κόσμον πού, ἂν σταθοῦμε σιωπηλοί, μόλις καὶ θὰ ξεχωρίζουμε, μ' ἓναν πετυχημένο μιμητισμό, ἀπ' ὅλα ὅσα μᾶς περιτριγυρίζουν. Δὲν ἔχουμε κανένα λόγο νάμαστε δύσπιστοι ἀπέναντι στὸν Κόσμον μας, μιὰ καὶ δὲν μᾶς εἶναι ἐχθρικός κι ἐνάντιος. Ἄν ὑπάρχουν τρόμοι μέσα σ' αὐτὸν τὸν κόσμον, εἶναι τρόμοι δικοί μας. Ἄν ὑπάρχουν γκρεμοί, δικοί μας γκρεμοί εἶναι ἂν ὑπάρχουν κίνδυνοι,

πρέπει νὰ προσπαθήσουμε νὰ τοὺς ἀγαπήσουμε. Κι ἂν πλάσουμε τὴ ζωὴ μας σύμφωνα μέ τὴν ἀρχὴ πὼς πρέπει πάντα ν' ἀποζητάμε τὸ δύσκολο—τότε ὅλα κείνα, πού σήμερα ἀκόμα μᾶς φαίνονται τόσο ξένα, θὰ πλημμυρίσουν ἐμπιστοσύνη καὶ πίστη. Πὼς θὰ μπορούσαμε νὰ ξεχάσουμε τοὺς ἀρχαίους ἐκείνους μύθους, πού ἀνταμώνουμε στὰ πρῶτα βήματα ὄλων τῶν λαῶν, τοὺς μύθους τῶν δράκων πού, τὴν κρίσιμη στιγμή, μεταμορφώνονται σὲ πριγκηπέδες; Ἴσως ὅλοι οἱ δράκοι τῆς ζωῆς μας νάνα πριγκηπέδες, πού δὲν προσμένουν παρὰ τὴν ὥρα πού θὰ μᾶς δοῦν ὁμορφους καὶ τολμηροὺς. Ἴσως κάθε τι τρομαχτικὸ νάνα, στὸ ἀπώτατο βάθος του, ἔρημο κι ἀβοήθητο καὶ νὰ προσμένει ἀπὸ μᾶς βοήθεια.

Δὲν πρέπει λοιπόν, ἀγαπητὴ κύριε Karpus, νὰ τρομάζετε ὅταν κάποια θλίψη ὀρθώνεται μπροστά σας, ἀκόμα κι ἂν εἶναι πιὸ τρανὴ ἀπ' ὅλες τις θλίψεις πού περάσατε ὡς τὰ σήμερα ὅταν μιὰ ἀνησυχία, ὅμοια μέ φῶς καὶ συννεφασκιά, περνάει πάνω ἀπ' τὰ χέρια σας καὶ πάνω ἀπὸ κάθε σας πράξη. Πρέπει νὰ σκεφτόσαστε, τότε, πὼς καὶ τί γίνεται ἐντὸς σας, πὼς ἡ ζωὴ δὲ σᾶς ἔχασε, πὼς σᾶς κρατάει στὰ χέρια της καὶ δὲ θὰ σᾶς παρηγορήσει. Γιατί θέλετε νὰ διώξετε ἀπ' τὴ ζωὴ σας κάποιες ἀνησυχίες, κάποιους πόνους, κάποιες βαρυνθιμίες, ἐνῶ δὲν ξέρετε τί ἔργο πραγματώνουν μέσα σας; Γιατί ν' αὐτοβασανίζοσαστε μέ τὸ ρῶτημα: ἀπὸ πού ἔρχονται ὅλ' αὐτὰ καὶ πού πηγαινόν; Μιὰ καὶ ξέρετε καλὰ πὼς βρισκόσαστε πάνω στὴν ἐξέλιξή σας καὶ πὼς, πάνω ἀπ' ὅλα, ἓνα ποθεῖτε; νὰ μεταμορφωθεῖτε. Ἄν κάτι ἐντὸς σας μοιάζει ἀρρωστιάτικο, ἀναλογιστεῖτε τότε πὼς ἡ ἀρρώστια εἶναι ἓνα μέσο γιὰ νὰ λυτρωθεῖ ὁ ὀργανισμὸς ἀπ' ὅ,τι τοῦ εἶναι ξένο κι ἐνάντιο· πρέπει λοιπόν νὰ βοηθήσετε τὴν ἀρρώστια αὐτὴ ν' ἀκολουθήσει τὴν πορεία της ὡς τὸ τέλος. Ἔτσι μονάχα θὰ μπορέσει κι ὁ ὀργανισμὸς νὰ συνεχίσει τὴν προοδευτικὴ ἐξέλιξή του. Γίνονται τόσα καὶ τόσα ἐντὸς σας τὴν ὥρα αὐτὴ, ἀγαπητὴ κύριε Karpus! Πρέπει νάσα-

στε ὑπομονητικός, ὅπως οἱ ἀρρωστοί, καὶ γεμάτος ἐμπιστοσύνη, ὅπως ἐκεῖνοι πού βρίσκονται σὲ ἀνάρρωση· γιατί, ἴσως νάσαστε καὶ τὰ δυό. Καὶ κάτι παρὰ πάνω: εἴσατε γιαιτρός, καὶ πρέπει σεῖς ὁ ἴδιος νὰ νιαστεῖτε γιὰ τὴ γιαιτρεία σας. Σ' ὅλες ὅμως τις ἀρρώστιες ὑπάρχουν μέρες πού ὁ γιαιτρός ἓνα μονάχα μπορεῖ: νὰ π ε ρ ι μ έ ν ε ι. Καὶ αὐτό, ἴσα ἴσα, πρέπει, ὅσο εἴσατε γιαιτρός τοῦ ἑαυτοῦ σας, νὰ κάνετε τώρα.

Μὴν αὐτοεξετοζόσαστε πάρα πολύ. Μὴ βγάξετε βιαστικά συμπεράσματα ἀπ' ὅ,τι σᾶς συμβαίνει· ἀφήστε τὰ πράγματα ν' ἀκολουθήσουν, ἀλλὰ, τὸ δρόμον τους. Εἰδαλλίως, θὰ φτάνετε νὰ κατηγορήσετε (θέλω νὰ πῶ: ἀπὸ ἠθικὴ ἄποψη) τὰ Περασμένα σας, πού, φυσικά, «μετέχουν» σὲ κάθε τι πού σᾶς τυχαίνει σήμερα. Οἱ πλάκες, οἱ ἐπιθυμίες καὶ οἱ πόθοι τῆς παιδικῆς σας ἡλικίας πού ἔχουν ἀκόμα δύναμη κι ἐπίδραση ἐντὸς σας, εἶναι κάτι ὀλοτέλα διαφορετικὸ ἀπ' τὴν εἰκόνα τους πούχει μείνει στὴ θύμησή σας καὶ πού, ἐσεῖς, τὴν καταδικάζετε τώρα. Ἡ παράξενη ὑπόσταση μιᾶς μοναχικῆς κι ἀβοήθητης παιδικῆς ἡλικίας εἶναι τόσο δύσκολη, τόσο περίπλοκη, ἀνοιχτὴ σὲ τόσο πολλὰς ἐπιδράσεις καί, σύγκαιρα, τόσο ξένη ἀπ' ὅλες τις φυσιολογικὰς μεταβολὰς τῆς ζωῆς, ὥστε, ὅταν παρουσιάζεται ἓνα βίτσιον, δὲν πρέπει νὰ βιαζόμαστε νὰ τ' ὀνομάζουμε «βίτσιον». Πρέπει—παντοῦ καὶ πάντα—νάμαστε πολὺ προσεχτικοί στίς ὀνομασίες πού μεταχειρίζομαστε. Πολὺ συχνὰ ἡ ὀνομασία (καὶ μόνο) κάποιου ἐγκλήμα-

τος συντριβεῖ μιὰ ζωὴ, κι ὄχι ἡ ἴδια ἢ ἀνώδυμη πράξη, πού μπορεῖ καὶ νάταν μιὰ ἀνάγκη αὐτῆς τῆς ζωῆς καὶ νάβρισκε σ' αὐτὴν, εὐκόλα, καταφύγιο. Νομίζετε πὼς ξεδέψατε δυνάμεις τεράστιες,—καὶ τὸ νομίζετε μόνο καὶ μόνο ἐπειδὴ ἡ νίκη σας φαντάζει στὰ μάτια σας φοβερὴ καὶ σπουδαία· δὲν εἶναι, ἡ νίκη αὐτὴ, τὸ «Μεγάλο» πού κατορθώσατε καὶ κᾶνατε, μ' ὅλο πού τὸ νικητήριο αἰσθημά σας εἶναι σωστό. «Μεγάλο» εἶναι πού μπορέσατε στὴ θέση μιᾶς ἀπάτης νὰ βάλετε κάτι ἀληθινὸ καὶ γνήσιο. Δίχως αὐτὸ ἡ νίκη σας δὲ θάταν παρὰ μιὰ ἠθικὴ ἀντίδραση χωρὶς πλατύτερον νόημα καὶ προέκταση, κι ἂς γεμίζει μιὰ φάση τῆς ζωῆς σας—τῆς ζωῆς αὐτῆς πού τὴ συντροφεύουν ὅλες οἱ εὐχές μου, ἀγαπητὴ Κύριε Karpus. Θυμηθεῖτε πόσο θεομὰ ἢ παιδιὰτικὴ ψυχὴ σας ποθεῖσε, τότε, νὰ ζυγώσει τοὺς «Μεγάλους». Βλέπω, τώρα, πὼς ὁ κύκλος τῶν Μεγάλων δὲν τὴ χωράει πιὰ καὶ ποθεῖ ἄλλα Μεγαλύτερα. Νὰ γιατί δὲ θὰ πάψει ποτὲ ἡ ζωὴ σας νάνα δύσκολη, μὰ καὶ γιατί δὲ θὰ πάψει ν' ἀπλώνεται καὶ νὰ τρανεύει.

Κι ἂν πρέπει κάτι ἀκόμα νὰ σᾶς πῶ, ἂς εἶναι τοῦτο: Μὴ νομίζετε, ἀπ' τ' ἀπλᾶ κι ἡρεμα λόγια πού σᾶς γαληνεύουν καμμιά φορὰ, πὼς αὐτὸς πού πασχίζει νὰ σᾶς παρηγορήσει, ζεῖ χωρὶς δυσκολίες καὶ μόχθους. Ἡ ζωὴ του εἶναι γεμάτη κόπους καὶ λύπες, πού δὲ γίνεται νὰ τις ἀντιτεράσει. Ἄλλοιῶτα, δὲ θὰ μπορούσῃ νὰ βρεῖ τὰ λόγια τοῦτα γιὰ σᾶς.

Δικός σας

RAINER MARIA RILKE

(ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ Μ. ΠΛΩΡΙΘΗ)

ΧΙΜΑΙΡΑ

Στὸν ποιητὴ τοῦ «Ἐνταση χωρὶς ἐλπίδα»

ΠΑΝΟ ΚΑΡΑΒΙΑ

Ὅταν μᾶς λέγαν οἱ παλῆοι
 πὺλὸ λίγὸ πάθος. Εἴχανε δίκηο.
 Οἱ λογικοὶ «πὺλὸ λίγὸ βάρος
 θὰ βουλιάζουν τὰ καράβια»
 εἴχαμε, λέει μπρότσα νεανικά.
 Ἄλλὰ μιὰ κι' ἔγινε
 (πάει εἶχε γίνεϊ πιά)
 γιατί ν' ἀποδειχτεῖ τὸ δίκηο τῶν παλῆων;

Ἄδικηθήκαμε! Ὁχι, δὲν εἴχαν δίκηο οἱ παλῆοί!
 Ἄφοῦ μᾶς δόθηκαν καρδιές
 Ἄστρα νὰ θέλουν
 Ἄστρα γιατί δὲ μᾶς δοθήκανε;

Στὸν οὐρανὸ
 ἓνα σειρήτι μοναχὰ ἢ Σελήνη
 δὲ θὰ μπορέση νὰ πρᾶννει
 ἓναν ὀλόγιμο καῦμό. . .
 Ὅταν ἐτρέξαμε χαμένοι στὸ λιμάνι
 ἦτανε πιά τὸ πλοῖο βουλιαγμένο
 Θέ μου, μὲ τόσο μόχθο ἐτοιμασμένο
 μὲ τόση Νειότη μὲ τόσο πόθο φορτωμένο!
 Δὲ μᾶς λογάριασε!
 Δὲ μᾶς λογάριασε Ἄφέντη τὸν ἰδρώτα τῆς λαχτάρας!
 . . . . . Τί κλαῖς;
 Ἄσε νὰ ξημερώση καὶ θὰ δοῦμε
 Τώρα, εἶναι βράδυ ἀκόμα
 μ' ἓνα σειρήτι μοναχὰ Σελήνη!

ΣΤΑΥΡΟΣ ΒΑΒΟΥΡΗΣ

ΤΟ ΠΑΡΑΜΥΘΙ ΤΟΥ ΓΛΑΡΟΥ

ΔΙΗΓΗΜΑ

Εἴχαμε κλάψει πάνω ἀπὸ πεθαμένο κορμὶ ἑνὸς γλάρου. Ἡ Ἰφιγένεια εἶχε γύρει τὸ κεφάλι μὲ τίς φεγγαρίσιες μπούκλες στὸν ὄμο τοῦ ἑνὸς καὶ κύτταζε ἄφωνα τὸ θαλασσομάχο πουλί πὺλὸ πέταξε ἢ φουρτούνα στὴν ἀμμουδιά, μπρὸς στὰ σκαλοπάτια τοῦ σπιτιοῦ μας. Ἐμεῖς τὰ παιδιὰ, σκεφτήκαμε τότες νὰ τοῦ φτιάξουμε ἓνα φέρετρο. Εἶχε ἡ μικρὴ ἀδερφή ἓνα πολύτιμο κουτί καμωμένο ἀπὸ κοχύλια, ὄστρακα σιλιπνὰ κιαχιβάδες πολύχρωμες. Ἐκεῖ μέσα λέγαμε ναποθέσουμε τὸ νεκρὸ, πάνω σένα στρῶμα ἀπὸ ὀλάρμυρα φύκια, γωπά. Κι' ὕστερα θὰ τὸν ἐνταφιάζαμε στὴ μεγάλη σπηλιά, ψηλὰ στοὺς κρεμασμένους βράχους, πὺλὸ τριγυροῦσαν τὸ παλιό, κουρσάρικο νησί. Τὴ βλέπαμε ἐμεῖς ἀπὸ κάτω, μὰ κανένας δὲν τολμοῦσε νὰ πατήσῃ τὸ πόδι του ὡς ἐκεῖ. Εἴχαμε ἀκούσει ἓνα σωρὸ παράξενες ἱστορίες ἀπὸ τὸν τυφλὸ καπετάνιο μὲ τὰ γυάλινα μάτια. Καθόμασταν συχνὰ στὸ πλάι του καὶ δὲν ἀποστάζαμε στονεροπόλημα πὺλὸ μᾶς γεννοῦσε ἢ χαμηλὴ του φωνή. Κρεμόμασταν ἀπὸ τὰ χεῖλια του καὶ καθὼς ἀνασαίναμε φούσκωνε τὸ γλαυκὸ πανὶ τοῦ ζέφυρου. Ἡ θάλασσα τότες μᾶς ἐτοίμαζε τὸ μεγάλο ταξίδι τοῦ ἀγνώστου. Ἄχνιζε ἢ ἀποδημιὰ στὰ μάτια μας καθὼς τὸν παρακολουθοῦσαμε στοὺς ἀστερωμένους τόπους πὺλὸ ἔφερναν οἱ ἱστορίες του. Στὰ παραμύθια του ἀποθέσαμε τὴν πρώτη μας σκέψη. Κάπνιζε ἡρεμὰ τὴ θλίψη του ἐκεῖνος μέσα σὲ μιὰ πῆλινη πίπα. Λίγο ἀκόμα καὶ δὲ θὰ βρῖσκαμε τὸ δρόμο τῆς ἐπιστροφῆς. Ἡ ἔλευση τῆς νύχτας ἀκροβατοῦσε πάνω στὴν ἀσέλγεια τῶν κάκτων, μὲ τὰ γυμνά της πέματα μετέωρα στὴ μυστικὴ θεότητα πὺλὸ τὰ κυβερνοῦσε.

Καθισμένη ἢ μητέρα στὸ σκαλοπά-

τι τῆς ξώπορτας, ἔδενε τὴν ἄσπρη τῆς κόμη κάτω ἀπὸ μαῦρο τσεμπέρι τῆς λύπης κιακρομαζόταν μαζί μας τὸ μακρυνὸ ταξίδι πὺλὸ ἔμενε ἀτέλειωτο πάντα. Καὶ πάντα κατασταλάζαμε στὴ μεγάλη σπηλιά τοῦ νησιοῦ. Ἦταν κάτι ξωτικές πὺλὸ κυβερνοῦσαν τὸ χῶρο τῆς. Κάτι ξωτικές, σάν τοῦ Ὀδυσσεᾶ νὰ ποῦμε, ὅταν κάποια φορὰ ἐσφράγισε ταυτιὰ τῶν παλλικαριῶν του καὶ δέθηκε τοῦτος στὸ κατάρτι γιὰ νὰ τίς ἀγναντέψῃ μονάχα ἀπὸ μακρὺ. Τότες ἀκόμα δὲ νοιώθαμε τὰ λόγια τοῦ τυφλοῦ καπετάνιου. Ἄξιζε τάχα τὸν κόπο νὰ διακινδυνέψουμε τὸν ἑαυτὸ μας ἐκεῖ μέσα γιὰ τὸν ἐνταφιασμὸ ἑνὸς γλάρου; Ὅμως, ὅταν ἀργότερα μᾶς βίασαν οἱ αἰσθήσεις μὲ τὸν αἵματερό πόνου τοῦ ἐξαίσιου καρποῦ πὺλὸ ἐλόγχευε τὴν ἐφηβικότητά μας, ζητήσαμε ἀπὸ τὴ φαντασία τὸ ξαναγύρισμα τοῦ ὄνειρου πὺλὸ μᾶς φυγάδευε τόσο συχνὰ στὸ φεγγάρι. Παιδιὰ ἀκόμα ἐμεῖς μὲ τοὺς ἠλιοψημένους μηρούς καὶ ταλμυρὰ μαλλιά στὸν ἀγέρα, ὀδοιποροῦσαμε μὲ τὴν αἴσθηση ἐκείνου πὺλὸ θάρθει. Ἐτσι δὲν βρῖσκαμε σύνορο νὰ σταθοῦμε. Δὲν εἴχαμε ἡλικία. Κιωστόσο καίγαμε τίς καρδιές μας κάτω ἀπὸ τὴ φλόγα τῆς ἀνυπομονησίας πὺλὸ μᾶς μεγάλωνε.

Ὅπως κιὰν εἶναι, αὐτὰ καὶ κάτι ἄλλα μᾶς ἔκαναν ναλλάξουμε γνώμη. Κάπου ἐκεῖ στὸ περιγιάλι θὰ ἐνταφιάζαμε τὸν πεθαμένο γλάρο μὲ τὸ πολύτιμο φέρετρο πὺλὸ μᾶς ἐχάρισε ἢ μικρὴ ἀδερφή. Θὰ βάζαμε ἀκόμα γύρω ἀπὸ τὸν τάφο του κάτι κόκκινα βότσαλα περιμαζεμένα ἀπὸ τὴν ἀμμουδιά καὶ δυὸ κόκκαλα, πεταμένα ἀπὸ τὴν φουρτούνα, γιὰ τὸ σταυρὸ πὺλὸ θὰ συμβόλιζε τὴν ἀσάφεια τοῦ θανάτου. Μὰ τότες ἢ Ἰφιγένεια ὑψώνοντας τὸ χέρι χάραξε μὲ τὸ δείχτη τὸ

δρόμο που μας ταίριαζε. Τὸν ἀντριωμένο. Μὲς στὴ ματιά της τρέμιζε ἓνα δλάκερο δάσος. Μιά μουσική σελάγιζε στίς πτυχές τῶν βλεφάρων της. Στὴν εἰδὴ της, τὸ πρωτάνοιχτο θάμβος τοῦ ξρωτά μας κιθάρισε μέσα μας. Παιδιάτικο αἶσθημα πὸ στάθηκε στὴν ὑπαρξή μας ὅσο καὶ μὴ αἰωνιότητα.

Ὁ Δημήτρης ἔνοιωσε πρῶτος. Μιά φευγαλέα σκιά περιπλανήθηκε πάνω στὴν εὐδία τοῦ μεγάλου μετώπου του κιεναρμονίστηκε μὲ τὴ δική μας. "Ἐξω στὸ λιακωτό ἢ μητέρα ἐτοίμαζε τὸ δεῖπνο κάτω ἀπτὴν τεφρὴν ἀμφιλύκη καὶ σταύρωνε μὲ τὸ μαχαίρι τὸ σταρένιο ψωμί πὸ θὰ μοίραζε. Κανείς δὲν ἀρνήθηκε. Στίς ἀνοιχτές μας παλάμες ἀποθέσαμε τὸ φέρετρο τοῦ πεθαμένου γλάρου καὶ τραβήξαμε γιὰ τὴ μεγάλη σπηλιά. Τὰ παιδικὰ μας μάτια ἀτένιζαν μὲ δέος τοὺς πανύψηλους βράχους κ' ὀσφραίνονταν τὸ μεγαλεῖο τῆς στιγμῆς πὸ ἀδημονοῦσε. Καὶ τότες κάποιος ἀόρατος τρόμος μᾶς ἐδέσμευε μπροστὰ στὸ ἄγνωστο καὶ δὲν μπορέσαμε νὰ ὠθηθούμε τὰ βήματά μας πιὸ πέρα. Εἶχαμε σταθεμεύσει ἔξω ἀπ' τὴν πόρτα τοῦ ὄνειρου καὶ δὲν ἀποφασίζαμε νὰ μοῦμε. Μονάχα ἢ Ἰφιγένεια κ' ὁ Δημήτρης πῆραν τὸ δρόμο γιὰ τὴ σπηλιά μὲ τίς ζωτικὲς τοῦ πολυμήχανου. Εἶχε φτάσει γι' αὐτοὺς ἢ ὦρα τῶν ὠραίων ἀποφάσεων καὶ τῶν ἀπαγορευμένων καρπῶν καὶ πήγαιναν νὰ τοὺς δρέψουν σιμὰ στὰ πόδια τοῦ ἴδιου τοῦ θεοῦ. Ἀνάμεσα στὸ σπασμὸ καὶ στὴ νίκη.

Κι' ὅμως, στὴ λευκὴ μνήμη τῶν στοχασμῶν ἀκίνητῃ τῶρα μίας πικρίας πὸ δὲν τελειώνει. "Ἐνα σύννεφο ἀργοπέρασε πάνω ἀπ' τὰ παιδιὰτικὰ ἐκεῖνα χρόνια ἀφίνοντας νὰ πλανηθεῖ ἢ σκιά του βαριά κ' ὀλέθρια. Αὐτὸ σημείωσε τὸ τέλος τους. Μᾶς φάνηκε ξαφνικὰ πὸς ἢ ζωὴ ἔγινε μὲ μίας σοβαρὴ καὶ δὲν ξεύραμε πιά νὰ παίξουμε. Εἶχαμε ὡς τότες

παλαίψει στὴν ἀμμουδιά μὲ τὰ ὑγρά κορμιά βουτηγμένα στὴν ἄρμη καὶ στὸ φύκι. Πιὸ πολὺ ὅμως γιὰ τ' ἀγκάλισμα παρὰ γιὰ τὴν πάλη, λευτερωμένοι μέσα στίς γραμμὲς καὶ στὸ σφρῖγος τοῦ ἴδιου μας ἑαυτοῦ. Τέντωναν οἱ μυῶνες σὲ μιὰ ἐξαισία τελειότητα, σμιλεμένη θαρρεῖς ἀπ' τὸ χέρι ἀρχαίου τεχνίτη. Κι' ὅμως μιὰ μέρα πὸ χωρίσαμε, εἶδαμε ξαφνικὰ πὸς γεράσαμε, σὰ νᾶχαμε ζήσει κάθε ζωὴ, χαμένοι μέσα στὴν ἴδια μας ἀπουσία. Δὲν ὑπῆρξε γιὰ μᾶς τίποτε ἄλλο. Ἡ Ἰφιγένεια ἀκίνητοῦσε σ' ὄνειρό μας, μὰ δὲν ἔμεινε πολὺ. Ἦρθε ἓνα βράδυ ὁ γαλάζιος ἄγγελος σιμὰ της καὶ σιωπηλὰ τῆς σφάλιζε τὰ μάτια. Λίκνισε τ' ἀχνὰ του φτερὰ πάνω ἀπὸ τίς αἰῶρες τῶν βλεφάρων της κ' ἔπειτα τὴν παρέδωσε σὲ μιὰ πυχὴ τοῦ ἀνέμου. Εἶναι τάχα κ' αὐτὸ ἓνα ἀπ' τὰ πολλὰ παραμύθια τοῦ τυφλοῦ καπετάνιου.

* *

Εἶχαμε κλάψει πάνω ἀπ' τὸ πεθαμένο κορμὶ ἑνὸς γλάρου. Ἡ ὀδύνη εἶχε ἐπιβάλλει τὴν παρουσία της πρῶτη φορὰ ἀνάμεσα μᾶς γι' αὐτὸ δεθήκαμε σ' ἓνα κόμπο λύπης. Ἀνεπαφῆ ἢ σκέψη διατηρήθηκε ἀναλλοίωτη, καθὼς τὸ κοχύλι πὸ κρατούσαμε ἐνθύμιο ἀπὸ τὴ θάλασσα. Τίποτα δὲ γυρέψαμε νὰ γίνει. Οἱ αὔρες φούσκωναν τῶν πόθων τὰ πανιά γιὰ τὸ ἀπραγματοποίητο ταξίδι. Γύρω ἀπ' τὴν ὑπόσταση τῆς Ἰφιγένειας εἶχε ὑψωθεῖ σὰ θρύλος τ' ἀκαθόριστο ὄνειρο πὸ κυβερνοῦσε τὴν ὑπαρξή μας χωρὶς δισταγμὸ. Τὰ δάχτυλά της ἄγγιζαν τίς κόρδες πὸ τέντωναν μέσα μας. Ἡ ἀμεριμνησία τῶν μελτεμιῶν λίκνιζε τὴ φωνὴ της σὰ μιὰ φωτεινὴ ἀποθέωση στὸ κοράλι τῆς δύσης. Τὸ παρὸν ζοῦσε μὲ αὐτοτέλεια κ' ἔφτιαχνε ἱστορία. Ἡ πλήρωση γιὰ μᾶς δὲν εἶχε φτάσει. Μᾶς διέφευγε ἢ αἶσθησις ἀπὸ τὴν ὕλη. Ἡ λοξοδρομημένη χαρὰ της δὲ ζητοῦσε

νὰ θραύσει τὸ κρῦσταλλο τῆς ἄγνοιας.

Πιὸ γρήγορα ἀπ' ὄλους, ὁ Δημήτρης γνώρισε τὴν ἀπαγορευμένη ὁμορφιά πὸ ἐμεῖς οἱ ἄλλοι δὲν εἶχαμε ἀκόμα ὀλοκληρώσει μέσα μας. Μὲ ματωμένα χέρια καὶ σπασμένα γόνατα γυρίσανε ἀπ' τὴ μεγάλη σπηλιά ὅπου εἶχαν ἀποθέσει τὸ πολῦτιμο φέρετρο πὸ μᾶς ἐχάρισε ἢ μικρὴ ἀδερφή, γιὰ τὸν πεθαμένο γλάρο. Κόμιζαν τὰ λάφυρα τῆς κούρασης πάνω στὰ μαβιά σημάδια τῶν ματιῶν τους. "Ἄ, δὲν ξαίρω. Ὑπάρχει στὴ μνήμη μου ἔμένα ἢ στιγμὴ πὸ ἔνοιωσα τὸν ἀέρα τῆς ἀσύλληπτης ψυχῆς αὐτῶν τῶν παιδιῶν πὸ βρῆκαν τὸ θεὸ τους. Καὶ ζήλεψα.

Ἡ φεγγαρίσιες μπουκλές τῆς Ἰφιγένειας κυμάτιζαν τίς χλωμὲς πτυχὲς τους πάνω στὸν ὄμο τοῦ Δημήτρη. "Ὅλα ἦσαν φωτεινὰ καὶ καθάρια στὴν ἔκφρασή τους. Ἦρθε ἢ μητέρα στὸ πλάϊ μας κ' ἀκροπατώντας στάθηκε ἀνάμεσα στὴν ἐπαφή τους, περιβλημένη τὸ μαῦρο τσεμπέρι τῆς λύπης. Ἰσκιος τῆς Παναγίας. Ὁ δεῖπνος ἄχνιζε ἔξω στὸ λιακωτό κ' εἶχαμε ἀργήσει. Δὲ μιλούσαμε γιὰ τίποτα. Μοιάζαμε σὰν τοὺς ἀνθρώπους πὸ ἔχασαν τὸν ἑαυτὸ τους κ' ὀδοιποροῦν γιὰτὶ πρέπει. Ἡ περιέργεια τῆς σπηλιάς μᾶς ἔκαιγε. Ὅσο ὅσο μαντεύαμε μόνο. Συλλογιόμαστε τὴν ἀπορία τοῦ Δημήτρη ἀγνάντια στὸ πρωτάνοιχτο ἄνθος τῆς ἡβης πὸ μύρισε. Καὶ ματώναμε. Γέμιζε τότες τὴν ἀτμόσφαιρα μιὰ τρίτη παρουσία, ἀγνωστή, πὸ θέλαμε νὰ τὴ νοιώσουμε ἀκόμα πιὸ ἐντατικά. Ἰσαμε τὸν πόνο. Ὁ καπετάνιος μὲ τὰ γυάλινα μάτια κάπνιζε σὰν πάντα τὴ λύπη του δίχως προσποίηση. Νοσταλγοῦσε ἀδιάκοπα τὴ θάλασσα. Εἶχε κλείσει τὸ ἀπέραντὸ της τραγοῦδι στὸ στήθος τους κ' ἀγάπησε τὰ νερὰ ξεχνώντας τὰ μάτια του. Μάταια ξαναζήτησε τὴ

συντροφία μας. Τὸ παραμῦθι τοῦ δὲν εἶχε πιά τὴ γοητεία τοῦ μυστικοῦ. Τόχαν ζήσει ἄλλοι δυὸ ἀπὸ μᾶς. Τόχαν ζήσει παρμένοι ἀπ' τὴν ξωτικὴν περιέργεια πὸ διαφέντεψε ξαφνικὰ τὸ εἶναι τους μέσα σ' ἓνα τρυφερὸ μαρτύριο ἀτελεύτητου δέους. "Ὅλη ἢ ζωὴ ἐξατμίστηκε στὴν πορφυρὴν ἀνταγεια τῶν ὠρῶν πὸ διανύσαμε.

Ἀναπνέσαμε τίς μέρες ὡς πὸ μᾶς ἄγγιξε ἢ πρώτη σταγόνα τοῦ φθινοπώρου. Πέρασε ὁ ἄνεμος ἀπ' τὸ σπασμένο γυαλί κ' ἔπαιξε φλάουτο σὲ μιὰν ἄδεια φιάλη ψηλὰ στὸ ράφι. Πάνω στὸν ἄσπρο τοῖχο τοῦ σπιτιοῦ ἢ σελήνη σχεδίαζε σκηνὲς ἀπ' τὰ εἰδύλλια τοῦ Θεόκριτου. "Ὅλα τὰ βήματα πὸ ἀκούγονταν μακρὰ, σβύσανε στὸ χρυσὸ χαλί τῶν φύλλων. Κι' ἢ Ἰφιγένεια ἔβηξε. Τὸ ξανθὸ κεφάλι ἔγυρε λυπημένο στὸ πλάϊ σάμπως ν' ἀκούγε τὸ παραμῦθι τῆς Γοργόνας. Ζεῖ ὁ Βασιληᾶς Ἀλέξαντρος; Ζεῖ καὶ βασιλεύει! Ἐμεῖς τὰ παιδιὰ ἀπλώσαμε τότες τὰ χέρια γιὰ νὰ σταματήσουμε τὸ θάνατο ἔξω ἀπ' τὴν πόρτα. Δὲν εἶχαμε τάχα τὴ δύναμη; Ξαφνικὰ ὁ Δημήτρης, ὁ μικρὸς μας Δημήτρης, ἔβαλε τὰ κλάμματα καὶ βγήκε ἀπ' τὸ λιακωτό. Κανείς ἄλλος δὲ σάλεψε. Ἡ ἀκίνησις κάρφωσε τὰ βήματά μας στὸ ἴδιο σημεῖο. Στήλωσε τὰ μάτια μας στὴν κουρσεμένη ματιὰ τῆς Ἰφιγένειας πὸ ἀγωνιοῦσε μὲς στὴ φυγὴ τῆς αἰώνιας ἀποδημίας. Ὁ Μιχαὴλ Ἀρχάγγελος ἀδημονοῦσε σιμὰ της. Στὴ λινὴ της ποδιά εἶχε κεντημένη τὴν ἄγκυρα μὲ τὸ σταυρὸ τοῦ Νότου. Κάτι τέτιο χαράξαμε στὸν τάφο της, ἀγνάντια στὴ θάλασσα. . .

Μητέρα, ἔτσι γλυκὰ κουρασμένο, ἄσε με ν' ἀποκοιμηθῶ πλάϊ στὴ λάμπα τοῦ βραδινοῦ. Χρειαζοῦμε τ' ὄνειρο ἀκόμη γιὰ τὴ σεπτὴ, τὴν ἀνίδεια καρδιά πὸ ὑπάρχει ἔδω μέσα, Μητέρα.

ΑΠΟΔΗΜΙΑ

Στήν εαρινή γαλήνη δυο χείλη ακινητούν
και προσμένουν.

Ἡ σιωπή στο πλάι της νύχτας ἀργά κα-
[τεβαίνει.

Οἱ ἐξαντλημένοι στεναγμοὶ τῶν οὐδῶν
διαγράφουν τὴν ἤρεμη ἐποπτεία τῆς προ-
καὶ τῆς ὀδύνης. [σευχῆς

Μυστικὴ ἐορτὴ τῶν πυγολαμπίδων.

Οἱ αἰσθήσεις ἀνησυχῶν
γιὰ τὴν ὥρα πὺν θάσθαι.

Κιενῶ ἡ βουβὴ προσμονὴ δεσμεύει τὸ
[χρόνο
ἢ μνήμη ἀγρυπνεῖ σ' ἐγκατάλειψη.

Ἀγαπημένη οἱ γερανοὶ θὰ σὲ φέρουν.

ΛΟΥΚΑΣ Π. ΛΙΝΑΡΑΣ

ΠΟΙΟΣ ΞΕΡΕΙ

Κι' ἂν ἔρθη κάποτε ἡ χαρὰ
νοσταλγημένη δοξαριὰ
στο σκεβρωμένο τὸ βιολι νὰ παίξει

Ποιὸς ξέρει ἂν θάχει πὰ φωνή
ἀπὸ τὴν τόση προσμονή
τ' ἀγαπημένου τραγουδιοῦ νὰ πεῖ μιὰ
[λέξη.

Ποιὸς ξέρει τότες στὴν ψυχὴ
πὺν καρτεροῦσε μοναχὴ
τὸν ἐρχομὸ τῆς με λαχτάρα τόση,
ἂν θὰ μπορέσει λίγο φῶς
νὰ πάρει ὁ πόθος ὁ κρυφὸς
πρὶν τύχει κι' ἀξημέροτα νυχτώσει.

ΑΧΙΛΛΕΑΣ ΒΗΤΑΣ

ΟΔΟΙΠΟΡΟΙ ΤΟΥ ΠΟΝΟΥ

Στὸ μονοπάτι τὸ θλιβὸ π' ἀκολουθᾶμε,
Ἔχουν οἱ πίκρες κι' οἱ καῦμοι μαζί ρι-
[ζώσει.

Τὰ δάκρυα βρέχουνε τῆς γῆς τὴ μαύρη
[στρώση,
Δροσὰ γι' ἀνάπαψη καμμιὰ. Κι' ἀργο-
[τραβᾶμε...

Στὸ μονοπάτι τὸ θλιβὸ π' ἀκολουθᾶμε,
Μᾶς ἔχει ὁ πόνος μιὰ γιὰ πάντα ἐμᾶς
[πλανέψει.

Κ' ἔγινε πόνος ἢ χαρὰ κ' ἢ κάθε σκέψη.
Πίστη, Θρησκεία, προσμονή. Κι' ἀκόμη
[πᾶμε...

Στὸ μονοπάτι τὸ θλιβὸ π' ἀκολουθᾶμε,
Μὴ μοῦ μιλήσεις γιὰ χαρὰ καὶ φῶς κι'
[ἐλπίδα.

Ψεύτικα λόγοι' ἀπατηλὰ πὺν δὲν τὰ εἶδα,
Ἀλήθεια ὁ Πόνος μοναχὰ πὺν προσκν-
[νᾶμε...

ΔΡΟΣΟΣ ΑΥΓΕΡΗΣ

ΣΑΝ ΠΑΡΑΜΥΘΙ

Πόσο ἀπαλὰ κι' ἀργὰ κνᾶ
τὸ νεροφίδι μέσ' στοὺς θάμνους...
σὰν παραμῦθι πὺν ἢ γιαγιά
ψιθυριστὰ λέει γιὰ τοὺς γάνους.

Πέρα στὸ δάσος τὸ πικρὸ
τραγουδιστὰ μιλάει γιὰ θρούλους
γιὰ τῆς νεράιδας τὸ θυμὸ
μὲ τοὺς βατράχους, μὲ τοὺς γρούλους...

καὶ σβύεται ὁ ψιθυρὸς ἀργὰ
βαθειὰ στὸ δάσος πὺν κοιμᾶται
σὰν παραμῦθι πὺν ἢ γιαγιά
ποιοὶ ἦταν τὸ τέλος δὲ θυμᾶται...

ΕΛΕΝΗ ΚΟΥΜΑΚΗ

ΙΕ ΙΚ Σ Τ Α Σ ΙΗΙ

Μέσα στὸν ὠκεανὸ τῶν πλανῶν, μέσα
στὸν κυκεῶνα τῆς ἀμάθειας καὶ τῆς ἀδι-
κίας, μέσα σ' αὐτὸ τὸ χάος, τὸ σκοτάδι,
ἀργές καὶ παράδοξες ἀναλαμπές, δίνουν
ζωντάνια στὰ παράδοξα τῆς ζωῆς.

Μὰ δίνουν πραγματικὴ ζωντάνια ἢ
ἀπατοῦν τὸ βλέμμα τοῦ διαβήτη;... Κι'
αὐτοῦ σὰν ὄλους ὅσο ψηλὰ κι' ἂν στέκε-
ται, τὰ γύρω μόνον τὸν κατεβάζουν. Εἶ-
ναι τόσο μικρὰ καὶ θαμπὰ μέσα στὸ μι-
σοσκοτάδο. Ἄφρατα σχεδὸν ἀπὸ τὰ ἔμπει-
ρα μάτια, πὺν με ὅλη τὴν δύναμη δὲν κα-
τορθῶνουν νὰ δοῦν ἀλήθεια.

Κι' αὐτὸς σὰν ὄλους, διαβήτη στὴ
σφαῖρα τῆς ἐπιπόλαιης καὶ ρηχῆς σκέψης,
σοῦ προξενεῖ τὴν ὄρεξη νὰ ζητήσεις ἐκεῖνο
πὺν ποτέ του δὲν ζήτησε νὰ μάθει...

Μαζεύομαι στὴν κρυφὴ σκοπιὰ τῆς
σκέψης μου καὶ βλέπω... Τί;... Ἔνα ψέ-
μα... μιὰ ἀπάτη... Οἱ ἄλλοι τὴν λένε προ-
γματικότητα... καὶ τὴν πιστεύουν μέ...
Ἐκσταση...

Ἀμφιβάλω γιὰ πολλά, ἀκόμα καὶ γιὰ
τὴ λογικὴ μου. Καὶ γιὰ τὴν ὑγεία τῆς σκέ-
ψης μου ἀμφιβάλω... Μὰ γιατί;... Νὰ ἢ
ἀπάντηση...

Στὴ σφαῖρα τοῦ στοχασμοῦ. Δημιουρ-
γὸς καὶ στὴ μορφὴ τὰ δημιουργήματά
του. Στὴ σφαῖρα τῆς πράξης, στὴ ζωὴ.
Τίποτα.

Νὰ κοίτα. Παράδειγμα ἀπὸ στὸν ἄν-
θρωπο... Ὅσο ψηλὰ στέκεται στὴν ἐπιστή-
μη καὶ στὴ φιλοσοφία, ὅσο ψηλὰ στέκε-
ται ἢ προσωπικότης του ἀπὸ τὴν δημιουρ-
γικὴ του μορφὴ, τόσο χαμηλὰ πέφτει στὴν
κοινωνία, μέσα στὴ ζωὴ. Ὅσο φωτεινὸς
εἶναι οἱ ἀπειρες αὐτὲς ἀκτῖνες πὺν ξεπε-
τιοῦνται μέσα ἀπὸ τὸν δημιουργικὸ του
νοῦ, τόσο ρηχὲς καὶ κούφιος εἶναι οἱ πρά-
ξεις του μέσα στὴν κοινωνικὴ ζωὴ.

Ὅσο ψηλὰ στέκεται ὁ κόσμος, αὐτὸ τὸ
ἀπτότερο δείγμα τῆς ἔμπνευσης καὶ τῆς
ἐργασίας του, τόσο χαμηλὰ στέκεται αὐτὸς
ὁ ἴδιος σὰν ἄνθρωπος ἀπὸ τὴν ἠθικὴ
πλευρά. Στὶς γενικὲς γραμμὲς τὸν θαυμά-
ζεις σὰν κάτι θεῖο καὶ πανίσχυρο καὶ στίς

ἑξώφρες γραμμὲς τὸν βλέπεις διαβολικὸ καὶ
ἀνίσχυρο γιὰ πολλά.

Αὐτὸς πὺν ἔκανε, ὅτι τὸ μάτι βλέπει,
ἀδυνατεῖ νὰ κάνει ἕνα βῆμα μέσα στὴ
ζωὴ, καὶ μιὰ δειλία τὸν χαρακτηρίζει πολ-
λὲς φορὲς. Αὐτὸς πὺν θέσπισε τοὺς νό-
μους καὶ τὸ δίκαιο ἀδυνατεῖ νὰ τὸ ἐφαρ-
μόσει τὸ ρίχνει καὶ τὸ καταπατεῖ. Στὴ
θεωρία εἶναι γιγάντιος καὶ στὴν πράξη τι-
ποτένιος. Διαλαλεῖ τὸ ἠθικὸ, ἐνῶ κάνει,
τὸ ἀνήθικο. Φάσκει καὶ ἀντιφάσκει, σχε-
δὸν κανένας λογικὸς εἰρμός. Προχωρεῖ
μέσα σὲ ἕνα δαίδαλο χωρὶς νὰ βλέπει διέ-
ξοδο. Εἶναι σὰν τὸ φτεροῦ σιὸν ἄνεμο.
Παιχνίδι στὰ χέρια τῆς εἰσαρμένης καὶ
ἀνδρείκελο στὰ χέρια τῆς ἀμάθειας. Μέσα
σ' αὐτὸν τὸ λαβύρινθο, σ' αὐτὸ τὸ πη-
χτὸ σκοτάδι σὰν κοπάδι πηγαίνει στὸ ἄ-
γνωστο, μὲ ὀδηγὸ τὸ σκοτάδι τῆς ψυχῆς
του μόνο.

Μ' ὅλη αὐτὴ τὴν ἀδικία καὶ τὴν ἐπιπο-
λαιότητα, μ' ὅλο αὐτὸ τὸ πηχτὸ σκοτάδι,
αὐτὸ πὺν λέμε κοινωνία, τυλιγμένο μέσα
στὸν ψεύτικο πέπλο του προχωρεῖ καί...
ξάφνου... νὰ ἢ ἐκπληξῆ. Παρουσιάζει
πρόοδο... Ἐάφνου βλέπεις μπροστὰ σου
πραγματικὰ ἀριστουργήματα. Ἡ ἐπιστή-
μη προχωρεῖ καὶ φέρνει θαυμαστὰ ἀπο-
τελέσματα... Ἐδῶ σταματῶ... Τὸ μυαλό
μου ἀδυνατεῖ νὰ παραδεχθεῖ αὐτὸ πὺν τὰ
μάτια μου βλέπουν, αὐτὸ πὺν τὰ ἀφτιά
μου ἀκοῦν.

Μήπως σφάλω;... μήπως... Καὶ ὅμως
αὐτὸ εἶναι ἢ πραγματικότης, παράξενη μὰ
παραδεκτὴ. Δὲν εἶναι γιὰ νὰ τρομάξεις...
Ἄρα αὐτὰ τὰ βλέπεις καὶ μένεις ἐμβρόν-
τητος, ἀρχίζεις νὰ φοβᾶσαι αὐτὸ τὸ ὄν
πὺν τὰ δημιουργήσε, αὐτὸ τὸ ὄν πὺν τὰ
βρῆκε, καὶ καταλήγεις νὰ φοβᾶσαι κάθε
συνάνθρωπό σου καὶ καμμιὰ φορὰ καὶ
τόν... ἑαυτὸ σου...

Καὶ πάλι σκέπτεσαι μήπως εἶναι ψέμα,
μήπως ἀπατήθηκες... Μὰ, ὄχι... δὲν-ἀκοῦς
πὺν φωνάζουν... πρόοδος... πρέπει νὰ τὸ
πιστέψεις, νὰ τὸ παραδεχθεῖς, γιατί ἄλλω-
στε καὶ σὺ τὸ φωνάζεις μαζί... Εἶναι, ἄ-

λήθεια, τέλειο, πρέπει να το θαυμάσεις και μαζί μ' αυτό κι' εκείνον που πριν φοβόσουν... τον δημιουργό τους.

Σχηματίζεις έτσι, το ωραιότερο είδωλο στα μάτια σου.

Τόν φαντάζεσαι άρτιο και πνευματικά και ήθικά... και ξάφνου μόλις τον αντικρύσεις και τον παρακολουθήσεις στις πράξεις του στη ζωή, τὰ χάνεις... Και το είδωλό σου σωριάζεται κι' αυτό.

Τὸ βλέπεις και τὸ λυπάσαι, προσπαθεῖς νὰ ξανασυγκροτήσεις τὴν ἰδανική του τελειότητα, κοπιᾶς νὰ ἀναστηλώσεις τὸ δημιουργὸ τοῦ ἀριστουργήματος και... προσπαθεῖς νὰ ξεχάσεις τὸ τί εἶδες... Μὰ εἰς μάτην... τίποτα... Ἀπὸ κομμάτια και ἀπὸ θρύψαλα μὴν προσπαθεῖς νὰ χτίσεις σπίτι... δὲν θὰ ὑπάρχει τίποτα γερὸ και βάσιμο ἐπάνω του μετὸ φύσημα θὰ πέφτει, μετὸν ματιὰ θὰ διαλύεται και μετὸ κούνημα θὰ σωριάζεται σὲ λείψανα, πὸν μόνον φόβον και οἶκτον θὰ σὲ γεμίζουν... Θὰ σοῦ θυμίζουν ἴσως κάποια παλιὰ δόξα θὰ μένουν ὅμως πάντα ἐρείπια ἐνὸς ὄνειρου... θρύψαλα ἐνὸς μνημείου, ἀνάμνηση μιᾶς παλιᾶς φαντασίας και τὴν πραγματικότητα μηδέν...

Και ὅμως ἄλλη ἐκπληξη σὲ περιμένει, ὦ! γνωστικὴ παρατηρητή!... Σὲ κάποια στιγμή τοῦ χρόνου, κάποια ἀπὸ τίς ἀπειρες αὐτὲς στιγμὲς πὸν διαδέχονται ἢ μιὰ τὴν ἄλλη αἰώνια, χωρὶς ἀρχὴ και χωρὶς τέλος, πὸν ἀπὸ τὴν αἰωνιότητα τοῦ παρελθόντος φαίνονται ὅτι ἔρχονται και πὸν τὴν αἰωνιότητα τοῦ μέλλοντος φαίνονται πὸς πᾶν· πὸν ἀρχίζουν ἀπὸ τὸ ἀχανὲς και διευθύνονται πάλι στὸ ἀχανὲς σὰν τὰ ἄστρα πὸν πηδοῦν και χάνονται στὸ ἄγνωστο, σὲ κάποια τέτοια στιγμή βλέπεις τὸ θαῦμα... Θαῦμα βγαλμένο ἀπὸ τὸ μηδέν, θαῦμα πὸν πῆρε μορφὴ μέσα ἀπὸ πηχτὰ σκοτάδια, θαῦμα πὸν ἢ ἀρχὴ του και ἢ πηγὴ του εἶναι ἀπροσδιόριστη και ἄγνωστη και μ' ὄλον τοῦτο θαῦμα... βγαλμένο ἀπὸ λείψανα, ἀπὸ ἐρείπια, ἀπὸ θρύψαλα ἐνὸς φανταστικοῦ ἰδανικοῦ... Καινούργια πρόοδος· ἀκόμη ἓνα βῆμα μέσα στα ἀριστουργήματα... Καινούργια στάση... Και τότε βγαίνεις ἀπὸ τὴν πραγμα-

τικότητα τοῦ παρελθόντος και περνᾷς στὴν πραγματικότητα τοῦ παρόντος, ἀναμένοντας ἀσυνείδητα ἴσως, τὴν πραγματικότητα τοῦ μέλλοντος. Κοιτᾷς αὐτὴ τὴν πραγματικότητα μετὰ ἐρευνητικὸ και τότε ἀθελά σου σχηματίζεις καινούργιο εἶδωλο... Εἶδωλο πὸν κλείνει τὸ ἰδανικὸ σὲ ὅλες τίς μορφές του και τὸ ὠραῖο τὸ ἀντικειμενικὸ ὠραῖο, στὴν πῖθ ψηλὴ βαθμίδα τῆς δυνατῆς τελειότητας... και αὐτὸ ἀσυνείδητα ἀπὸ ἀνάγκη, γιὰ νὰ μὴ ἀφήσεις ἄδεια τὴ θέση αὐτὴ, πὸν ἀμφιβάλεις ἂν ὑπάρχει, μιὰ και τὸ εἶδες νὰ βγαίνει ἀπὸ τὴν ἀνυπαρξία.

Και μόλις περάσει και αὐτὸς ὁ ἕλιγγος τοῦ θαύματος ἀφοῦ θαυμάσεις και πάλι τὸν δημιουργὸ του... ἔρχεται... ἢ ἔρρινα... Σὰν τὴν ἐπιστήμη; ἐκεῖ πὸν τὸ ἀφήνουν τὸ πείραμα και ἢ ἐφαρμογὴ, γιὰ τὸ ἀδυνατοῦν νὰ προχωρήσουν, τὸ παραλαμβάνει ὁ στοχασμὸς και ἢ ἰδεαλιστικὴ ζήτηση. Και τότε μετὸ πρῶτο βῆμα σωριάζεται και αὐτὸ ὅπως και τὸ ἄλλο...

Καινούργια λείψανα... καινούργια ἐρείπια ἀπλώνονται και κάθεσαι και σκέπτεσαι τὴν κοφότητα πὸν ὑπάρχει και τὸ αἰώνιο καινὸ... Μὰ πάλι, μετὸν σύντροφο τὸν στοχασμὸ, περιμένεις μιὰ ἄλλη στιγμή γιὰ νὰ ξαναορθώσεις τὸ λαμπρὸ σου εἶδωλο. Ὁ νοῦς σου δουλεύει... αὐτὸ τὸ δαιμόνιο ψάχνει νὰ βρεῖ τὸ γιατί, τὴν αἰτία... Ἐξετάζει τὰ πάντα και μετὸν συντριβὴ βλέπει νὰ ὑψώνεται ἀπὸ παντοῦ μιὰ τεράστια μυστικὴ δύναμη. Ἐνα ἐρωτηματικὸ, ἓνα μυστήριον... Βλέπεις τὸ ἄγνωστο και τὸ ἀπροσδιόριστο νὰ ξεπηδᾷ ἀπ' τὴ φύση... Ἀπὸ παντοῦ και ἀπὸ τὰ ἀριστουργήματα και ἀπὸ τὰ τερατουργήματα... Τὸ πᾶν σοῦ μιλάει μετὸν μυστικὴ δύναμη, πὸν τὸ κάθε τι σοῦ παρουσιάζει. Τὰ μισὰ σὲ κάνουν νὰ χαίρεσαι γιὰ τὸν δημιουργὸ τους, τὰ ἄλλα σὲ κάνουν νὰ τρομάζεις και νὰ ἀμφιβάλεις... Δίλημμα φοβερό... Βρίσκεις ἀνάμεσα σὲ δυὸ ἀριστουργήματα. Τὸ ἓνα ἀριστούργημα τοῦ καλοῦ, τὸ ἄλλο ἀριστούργημα τοῦ κακοῦ. Τρομάζεις... Ἀναγνωρίζεις και στα δύο δύναμη και τελειότητα... Ἀναγνωρίζεις σκέψη και βαθιὰ γνώση.

Ἐπιστήμη και τέχνη... ὅλα τὰ ἀναγνωρίζεις... Ἀκόμη οὔτε ἢ ἀρμονία τους λείπουν, οὔτε ἢ ὠφέλεια.

Τὰ πάντα εἶναι τοποθετημένα μέσα στα δυὸ ἀντίθετα ἀριστουργήματα... Και ὅμως βλέποντάς τα, τὰ θαυμάζεις και ὕστερα τὰ χάνεις. Ἐνῶ τὰ βλέπεις, νομίζεις ὅτι τὰ φαντάζεσαι. Τὰ πιάνεις και νομίζεις ὅτι κοιμάσαι... Ὁ νοῦς σου τὰ σκέπτεται και ὅμως νομίζεις ὅτι ὄνειρεύεσαι.

Τὸ ἓνα ἀναιρεῖ τὸ ἄλλο. Τὸ ἓνα συναγωνίζεται τὸ ἄλλο. Πόλεμος περιεργος... Παλεύουν τὰ ἀντίθετα και ὅμως τὴ στιγμή πὸν ἐνώνονται, βλέπεις μιὰ ἀρμονία. Στὴ θύελλα αὐτοῦ τοῦ ἀγῶνα βλέπεις τὴν πῖθ μεγάλη ἀλήθεια. Στὸν παροξυσμὸ τῆς τιτανομαχίας αὐτῆς τῶν τάσεων, προδιαβλέπεις τὴν εἰρήνη... Ἀγωνίζονται ναί... μὰ ὕστερα ἀπὸ τὸν ἀγῶνα αὐτὸν δὲν βλέπεις καταστροφές... Βλέπεις τὴν παράδοξη πραγματικότητα. Βλέπεις τὴν πραγματικότητα πὸν ξεπήδησε ἀπὸ τὴν ἄγρια πῖθ τῶν τάσεων τῆς ψυχῆς. Βλέπεις τὴν ἀλήθεια και τὸ δίκιο γεννημένα ἀπὸ τὰ βῆθη τῆς σκέψης τῆς θρονιασμένης στὶς ἠλιόλουστες κατακόμβες και στα ἄδυστα τῆς συνειδήσεως. Ἀπὸ τοὺς δυὸ αὐτοὺς μαχητὲς ἤρωτες, δὲν βλέπεις κανένα ταπεινωμένο, κανένα ἠττημένο... Βλέπεις τὸ παράδοξο, ἐκεῖνο πὸν δὲν περιμένεις... Ἡ σκέψη σου ἀδυνατεῖ νὰ τὸ ἀναγνωρίσει. Βλέπεις μιὰ ἀλήθεια βγαλμένη ἀπὸ

τὸ ψέμμα. Βλέπεις ἓνα φῶς βγαλμένο ἀπὸ τὸ σκοτάδι. Αἰώνια ἀπάτη... Και οἱ ὄρες περνᾷνε, ὁ χρόνος φεύγει και πετᾷ μακριὰ μας και οἱ μῆνες και τὰ χρόνια διαδέχονται τὸ ἓνα τὸ ἄλλο. Ὁ ἀριθμὸς τῶν χιλιετηρίδων αὐξάνει... Και ἀκοῦς νὰ λένε 1943... τί εἰρωνεία;... Και ὅσο ὁ καιρὸς περνᾷ τόσο μεγαλώνει και ὁ ἀριθμὸς αὐτός... Νομίζεις ὅτι πλησιάζει σὲ κάποιο τέρας.

Μὰ ἐνῶ σκέπτεσαι πὸς τὸ μέλλον μικραίνει και τὸ παρελθὸν μεγαλώνει εἶσαι και πάλι ἀπατημένος.

Θαρρεῖς πὸς τρῶει ὁ χρόνος φεύγοντας, τὸ ἄπειρο... μὰ ποτὲ τὸ ἄπειρο δὲν μεγαλώνει, οὔτε και μικραίνει... μένει πάντοτε ἄπειρο... Κάτι πὸν εἶναι αἰώνιο δὲν μπορεῖ νὰ μεγαλώσει και νὰ μικρύνει... Ἐκεῖ πὸν δὲν ὑπάρχει ἀρχὴ ἀλλὰ οὔτε και τέλος... μὴ κυνηγᾷς νὰ βρεῖς ἠλικία... Ρωτᾷς;... σοῦ ἀπαντᾷ τὸ ἄπειρο... Ψάχνεις;... δὲν βρίσκεις τίποτα... μόνον τὸ χάος σὲ ὑποδέχεται και τὰ πάντα σὲ ἀποστομώνουν μετὸν μακάβρια αἰώνια μορφὴ τους...

Ὅλα εἶναι ἓνα ἀπατηλὸ ὄνειρο, μέσα στὴν γιγάντια αὐτὴ βαλπούργια νύχτα...

Ἐνας κύκλος ἀτέλειωτος, αἰώνιος... πὸν γιὰ ἀρχὴ ἔχει τὸ ἄπειρο και γιὰ τέλος πάλι τὸ ἄπειρο...

Μορφὴ ἀκαθόριστη, συγκεχυμένη, πὸν σὲ κοιτάει μετὸν μυστήριον, ἔχοντας γιὰ μάτι τὴν ἔκσταση...

ΕΛΕΝΗ ΚΑΡΒΕΛΑ

ΑΛΕΞΗ ΣΟΛΩΜΟΥ

ΞΕΦΥΛΛΙΖΟΝΤΑΣ ΤΟΝ "ΦΑΟΥΣΤ",

(Συνέχεια απ' τὸ προηγούμενο)

Τους ἀκολουθοῦμε στὸ Μαγερεϊὸ τῆς Στρίγκλας. Ἡ σκηνὴ αὐτὴ μᾶς λέει ὁ Μπράντες πὼς γράφτηκε στὴν Ἰταλία. Στὸν «Οὐρφαουστ», δηλαδὴ στὴν πρώτη μορφή τοῦ ἔργου, ὁ ἥρωάς μας δὲ δείχνει καμιὰ στενοχώρια γιὰ τὰ γερατιά του, οὔτε καμιὰ ἀνάγκη γιὰ ξανάνημα. Ἐχει τὴν ἀνησυχία καὶ τὴ ζωηράδα ἐνὸς παλῆκαριου. Αὐτὸ εἶναι φυσικό—γιατὶ ὁ Γκαίτε τὸν καιρὸ ἐκεῖνο εἶταν δὲν εἶταν εἰκοσπέντε χρονῶ. Δὲ μποροῦσε, βέβαια, νὰ συλλάβει τὸ νόημα καὶ τὴν ἀξία μιᾶς δεύτερης νεότητος. Ὅταν ὁμως προστέθηκε ἡ σκηνὴ τῆς στρίγκλας στὴν Ἰταλία, ὁ ποιητὴς ἔχει περάσει τὴν πρώτη νεότητα—εἶναι πιά σαραντάρης. Γιαυτὸ κι' ὁ Φάουστ νιώθει τὸ βῆρος τῆς ἡλικίας καὶ τὴν ἀνάγκη νὰ ξαναγίνει νέος γιὰ νὰ μπορέσει νὰ ζήσει. Ὁ δημιουργὸς τείνει πάντα νὰ φέρει τὸ δημιουργιὰ του στὴν κατάστασιν πού κι' ὁ ἴδιος βρίσκεται. Καὶ τὸ ταξίδι στὴν Ἰταλία εἶταν γιὰ τὸν Γκαίτε μιὰ ἀληθινὴ δεύτερη νεότητα.

Πὼς γράφτηκε σὲ ξᾶστερο μεσογειακό κλίμα αὐτὴ ἡ σκηνὴ τὸ βλέπουμε καὶ στὸν τρόπο πού ὁ Γκαίτε μεταχειρίζεται τὴν σκοτεινὴν πεποιθήσει καὶ δοξασίαι τοῦ Βορρά. Ἡ σκηνὴ αὐτὴ εἶναι ἕνα burlesque, πού ξεχυλίζει ἀπὸ σάτυρα. Βλέπουμε, κι' ἀκοῦμε μάλιστα, ἕνα πανδαμόνιο ἀπὸ μαίμοῦδες, φλόγες, κατασρόλες, γυαλικά, καὶ χίλια—δυσὶ ἀλλὰ πράματα πού βρίσκονται φύρδην—μυθδην μέσα στὴν κουζίνα τῆς μάγισσας. Τὸ κωμικὸ γραῖδιο κατεβαίνει ἀπ' τὸ τζάκι, γιατί μιὰ φλόγα πέρασε μέσα ἀπ' τὴν καμινάδα καὶ τὴν ἔκαψε. Κατεβαίνει ξεφωνίζοντας καὶ βρίζοντας τὴ μαίμου πού δὲν πρόσεχε καὶ καψάλισε τὴν κυρά της. Θυμῶναι πού βλέπει τοὺς δυὸ ξένους καὶ παίρνει μιὰ φλόγα γιὰ νὰ τοὺς κάψει. Ὁ Μεφιστοφελῆς ὁμως, τ' ἀφεντικό της, τὴ βάζει γρήγορα στὴ θέση της. Δικιολογεῖται ἡ ἀμοῖρη. Πὼς νὰ τὸν γνωρίσει;—ἀφοῦ κι' ὁ ἴδιος τὸ λέει: «Ὁ πολιτισμὸς πού ἔχει τὸν κόσμον ὄλο φτιασιδώσει, καὶ τὸ διάολο ἔχει, δέξ, μεταμορφώσει. Τὸ στοιχειὸ πιά δὲν εἶναι τοῦ Βορρά. Πού βλέπεις νύχια, κέρατα κι' οὐρά;» Βέβαια, ὁ Γκαίτε ἐπιθυμῶντας πολὺ τὴ σάτυρα αὐτὴ τῆς μαγείας, ὅπως καὶ τῆς μαύρης φιλολογίας, ποῖταν ἀρκετὰ τῆς μόδας τότε—ἔκανε μερικὲς παραχωρή-

σεις. Στὴν προηγούμενη σκηνή, τοῦ Σπουδαστήριου, δὲν εἶταν καμιὰ ἀνάγκη νὰ φύγει ὁ Μεφιστοφελῆς καὶ νὰ ξαναγουρῖσει ἀμέσως—ἀλλὰ ἔπρεπε νὰ μπει τὸ κωμικὸ εὑρημα τοῦ πεντάλφα πού δὲν εἶταν κλειστὸ σ' ὄλες τὶς γωνίες, καθὼς καὶ ἡ χαρὰ τοῦ Φάουστ πού θαρεῖ πὼς ἔπιασε τὸ διάβολο σὲ παγίδα. Ἔτσι, κι' ἡ σκηνὴ τῆς μάγισσας μπορούσε νὰ λείψει ὀλωσδιόλου Διάολο. Ὁ διάολος ὁ ἴδιος δὲ μπορούσε νὰ κάνει νέο Φάουστ ὅσο εὐκόλα κι' ἡ γριά στρίγκλα, ἡ υποταχτικιά του;... Ἀλλὰ τὸν Γκαίτε δὲ τονε νιάζει γιὰ τέτιες παρεκκλίσεις σὲ βάρος τῆς ὑπόθεσης. Θέλει νὰ παίζει καὶ νὰ χαρεῖ τὴ σάτυρά του.

Στὸ ξανάνημα τοῦ Φάουστ πρέπει νὰ δοῦμε κι' ἕνα σύμβολο. Εἶναι τὸ ξανάνημα στὸ ὅποιο, κατὰ τὴν ἀντίληψιν τοῦ Γκαίτε, ὑπόκειται σχεδὸν πάντα μιὰ μεγαλοφυΐα. «Σὲ πολλοὺς προικισμένους ἀνθρώπους» ἔλεγε ὁ ποιητὴς στὸ νεαρὸ φίλο του Ἐκκερμαν, «παρητηρήθηκε μιὰ ἀναπάντεχη ζωηράδα καὶ φρεσκάδα σκέψης κι' ἔμπνευσης, σὲ μιὰ ἀρκετὰ προχωρημένην περίοδο τῆς ζωῆς τους».

Διαφορετικὴ εἶναι ἡ ἰδέα τῆς νεότητος σὰν εὐλογία τῆς Φύσης. Αὐτὴ εἶναι ἡ πραγματικὴ πῆσι τοῦ Γκαίτε. Ἡ συνταγὴ τῆς νεότητος πού δίνει ὁ Μεφιστοφελῆς στὴν ἀρχὴ τῆς σκηνῆς: «Πήγαινε ἀμέσως ἔξω στοὺς ἀγρούς νὰ σκάβεις πιάσε κεῖ, νὰ πελεκᾷς, σὲ κύκλο στενὸ μέσα κλείσε τὸ νῆλ καὶ τὸν ἑαυτὸ σου, ἄς εἶναι ἀπλὸ τὸ φαγητὸ σου, σὰ ζωὸ μὲ τὰ ζῶα ζήσε, καὶ μὴ νομίζεις ἀρπαγμὸς πὼς εἶναι ὁ κόπος τὸν ἀγρὸ πού θερίζεις μόνος νὰ λιπαίνεις· πιστεψε, εἶν' ὁ καλύτερος τρόπος καὶ σὰ ὀγδόντα σου χρόνια νέος νὰ μένεις», βγαίνει ὀλόϊσια ἀπ' τὴν ποιητικὴν ψυχὴ τοῦ ποιητῆ. (Λέω «ποιητικὴ ψυχὴ», γιατί ἡ πραγματικὴ ψυχὴ τοῦ Γκαίτε προτίμησε πάντα τὴν ἀπὸ καθέδρας συζήτησιν μὲ νεαροὺς δορυφόρους καὶ νεαρὲς θαυμάστριες, μέσα σὲ σαλόνια, σὲ γραφεῖα καὶ σὲ πάρκα περιποιημένα—ἀπ' τὸ νὰ πελεκᾷ, νὰ σκάβει καὶ νὰ λιπαίνει τὸν ἀγρὸ πού θερίζει). Ἰσως τὰ λόγια αὐτὰ ν' ἀκούγονται παράξενα ἀπ' τὸ στόμα τοῦ Μεφιστοφελῆ, ἴσως καὶ νὰ μὴν προσαρμόζονται στὸ γράμμα τοῦ ἔργου—ἀλλὰ ὁ Γκαίτε παρασύρθηκε ἀπ' τὸν πῆλο νὰ χάσει κάπου τὸ ποιητικὸ του πιστεύω.

Ὁ Φάουστ δὲν παραδέχεται νὰ δοκι-

μάσει τὸ ἀγροτικὸ αὐτὸ ξανάνημα, καὶ προτιμᾷ τὴν ὀμαλὴ ὁδὸ τῆς μαγείας. Χάνει καὶ τὸν τελευταῖο του δισταγμὸ νὰ πιεῖ τὸ μαγικὸ ἐλιξίριο, σὰν ἀντικρύσει τὸ εἶδωλο τῆς Ἰδανικῆς γυναικας στὸν καθρέφτη. «Ist's möglich! Ist das Weib so schön!... Πολλοὶ σχολιαστὲς τοῦ «Φάουστ» βλέπουν ἐδῶ τὴν πρώτη νύχιν τοῦ Αἰώνιου Κάλλου τῆς Ἐλένης τῆς Σπάρτης, πού θ' ἀποτελέσει τὸ κεντρικὸ μοτίβο τοῦ «Δεύτερου Φάουστ». Ἔτσι ἐξηγοῦν καὶ τὰ τελευταῖα λόγια τοῦ Μεφιστοφελῆ: «Μὲ τὸ ποτὸ αὐτὸ μέσα σου, ὅποια βγαίνει μπροστὰ σου, θὰ τὴ λὲς πὼς εἶν' ἡ Ἐλένη».

Δὲν πρόκειται ὁμως νὰ τὴ βρεῖ, ὅπως εἴπαμε, πρὶν ἀπ' τὸ Δεύτερο Μῆρος. Στὸ Πρῶτο Μῆρος θὰ τὸν ἀπασχολήσει προσωρινὰ ἡ ὀλωσδιόλου ἀντιθετὴ μορφή. Ἀντὶ γιὰ τὴν περιλαμπρὴ κ' ὑπερήφανη Κλασσικὴ καλλονὴ μιᾶς Ἐλένης, θὰ εἶναι ἡ Χριστιανικὴ σεμνότητα τῆς χαμηλοβλεπούσας Γκρέτχεν. Κι' ὁμως ἡ πρώτη θὰ κυριαρχεῖ πάνω του πάντα—τὸ θέλει τουλάχιστον ὁ Γκαίτε τῆς Ἰταλίας, πού στὴ σκηνὴ «Δάσος καὶ Σπηλιές», βάζει τὸ Φάουστ, γιομάτο ἐνθουσιασμὸ καὶ σφρίγος, νὰ λεί πὼς «στὰ στήθη τοῦ ξανάβει μιὰ ἄγρια φλόγα ἄπαυτα, γιὰ τὴν ὄρια κείνη εἰκόνα». Καὶ βέβαια δὲν ἔχει στὸ νοῦ τὴν εἰκόνα τῆς ἀπλοϊκῆς Γερμανισούλας, πού τὴν ἄφησε στὸν κῆπο—ἀλλὰ τὴν Ἄλλη, τὴ θεϊκὴ Ὀπασία.

Πάντως πρέπει νάμαστε εὐτυχισμένοι, πού ὁ Γκαίτε τοῦ «Οὐρφαουστ», ὁ Γκαίτε τῶν εἰκοσπέντε, μᾶς χάρισε τὴ Μαργαρίτα. Εἶναι σίγουρα τὸ πιὸ πετυχημένο δημιούργημα τοῦ στὸ ἔργο, ὕστερα ἀπ' τὸ Μεφιστοφελῆ. Εἶναι, μπορεῖ κανεὶς νὰ πεῖ, μιὰ ἀδερφή τῆς «Ὀφῆλιας»—ἀλλὰ πόσο πιὸ ἀγαπημένη ἀπ' τὸ δημιουργὸ της. Ὁ Σαίξπηρ χρειάζεται τὴν Ὀφῆλια, γιὰ νὰ ζωγραφίσει τὸ ἔντονα τὸν Ἀμλέτο του. Ὁ Γκαίτε χρειάζεται τὴ Μαργαρίτα γιατί τὴν ἀγαπᾷ.

Οἱ σκηνὲς τοῦ εἰδύλλιου—ποῦναι ἕνα ἀπ' τὰ πιὸ ἀθάνατα εἰδύλλια πού μᾶς ἔδωσε ἡ λογοτεχνία τῶν αἰώνων—ἀποτελοῦν τὶς θεατρικώτερες σκηνὲς τοῦ ἔργου. Τὸ χαρακτηριστὸ τῆς Μαργαρίτας μᾶς τὸν δίνει ὁ Γκαίτε μὲ πέντε μονολόγους (μὲ τὴν ἴδια ἰκανότητα ὅπως ζωγραφίζει μὲ δυὸ τραγούδια τὴν Κλαίρχεν στὸν «Ἐγκοντο» καὶ τὴ Μινιδὸν στὸ «Βίλχελμ Μάιστερ»). Εἶναι ἡ ἀπονηρευτικὴ κι' ἀγνή παιδούλα, στὴν πρώτη ἀνοιχτὴ τῆς ζωῆς. Δὲν εἶναι ἄλλο πλᾶσμα ποιητικῆς φαντασίας—εἶναι ἀνθρώπος. Τὰ στοιλῖδια ἐξυπνοῦνε μέσα της τὴ γυναικᾶ, τὰ πρῶτα λόγια τοῦ Φάουστ ἀναστατώνουν τὴν ἀραχνούφαντη

ψυχούλα της. Ποιὰ εἶναι ἡ ζωὴ της; Νὰ φροντίζει στοργικὰ τὴν ἀρρωστὴ μάνα της καὶ τὴ μικρὴ ἀδερφή της πού πέθανε, νὰ συγυρίζει τὸ σπῖτι, νὰ πηγαίνει στὴ βρύση μὲ τὴ στάμνα, καὶ στὴν ἐκκλησιὰ γιὰ νὰ ἑομολογηθεῖ τ' ἀμαρτήματα τ' ἀνόπαρχτα—ἡ καθισμένη στὸ ροδάνι νὰ σιγοτραγουδᾷ τὴν πρώτη χαρὰ καὶ τὴν πρώτη ἀνησυχία τοῦ ἔρωτα. Εἶναι τὸ ἰδανικὸ κορίτσι τῶν λαϊκῶν παραμυθιῶν ὄλου τοῦ κόσμου. Δὲν εἶναι ἴσως ἐξυπνὴ (κάποιος ἀπ' τὴν παρέα τοῦ Σίλλερ τὴν εἶπε γήνα)—μὰ δὲν πρέπει νάβαι ἐξυπνὴ, ὅπως δὲν πρέπει νάβαι ἐξυπνὴ ἡ Πεντάμορφη τοῦ παραμυθιοῦ, πού ξεγελάστηκε μὲ τὸ μῆλο. Τὶς ἐξυπνες γυναῖκες δὲν τὶς δημιούργει ἡ λαϊκὴ μούσα, ἀλλὰ τὸ μυαλὸ τοῦ λογοτέχνη. Τὴ Γκρέτχεν τὴ χαίρομαστε ἀπλὴ κι' ἀνθρώπινη. Εἶναι ὄλο κορμὶ καὶ ψυχὴ. Ὁ Γκαίτε τῆς ἀπαρνήθηκε τὸ πνεῦμα. Μᾶς τὴ χάρισε γυμνὴ κι' ἀγνή, δίχως πέπλο, δίχως φτιασιδί, δίχως ψέμα. Εἶναι τὸ σύμβολο τῆς Χριστιανικῆς ἀγνότητος πού νικεῖται ἀπ' τὴν ἀγνότητα τῆς φύσης. Κι' ὁμως, μετὰ τὴ νίκη, ἡ Μαργαρίτα θὰ ξαναγονατίσει μπροστὰ στὴ Μάτερ Ντολορόζα, τὴ Χριστιανικὴ θεότητα.

Ἡ Μαργαρίτα δὲν εἶναι ἔρωτας γιὰ τὸ Φάουστ. Εἴπαμε πὼς ἡ ἄλλη μορφή τὸν τραβᾷ στὴ γοητεία της—ἡ μορφή τῆς Ἐλένης. Ἡ Μαργαρίτα εἶναι τὸ ἀπαρτήτο βάλσαμο, γιὰ νὰ ξεκουράσει τὸ βασιανισμένο του μυαλὸ. Ποιὰ εὐδαιμονία πιὸ μεγάλη γιὰ τὸ διανοοῦμενο, ἀπ' τὴ γαλάζια ματιὰ μιᾶς ἀγνῆς ὑπαρξῆς; Πόσο τόνε νιώθουμε στὸ μονόλογό του μέσα στὴν κάμαρα τῆς Γκρέτχεν, πού ἀντικρύζει ἕνα, ἕνα τὰ πράματα πού ζήσανε πάντα μαζί μὲ κείνη, καὶ τοὺς μιλάει μ' ἀγάπη. Εἶναι μιὰ ἀπ' τὶς πιὸ λεπτὰ συγκινητικὲς στιγμὲς τοῦ ἔργου. Κ' ὕστερα ἀντικρύζει τὸν ἑαυτὸ του. «Ἀθλιε Φάουστ... δὲ σὲ γνωρίζω πιά». Τώρα, πραγματικά, εἶναι ἀνθρώπος.

Μέσα στὶς εἰδυλλιακὲς σκηνὲς Φάουστ-Μαργαρίτας, πλέκεται σὰν ἀντιφῶντα ὁ θαυμάσιος στὴν ἰλαρότητά του διάλογος Μεφιστοφελῆ-Μάρθας. Εἶναι δυὸ περιφημοὶ ρουφιάνοι, πού δὲν πρόκειται νὰ μένουν πίσω ἀπ' τ' ἄλλο ζευγάρι σ' ἔρωτοτροπίας. Ἄν παρουσιάσαμε τὸ διάβολο τοῦ Γκαίτε μὲ τὸν τρελλὸ τοῦ Σαίξπηρ καὶ μὲ τὸν Ἰάγο—θὰ μπορούσαμε ἴσως καὶ μὲ τὸ Ριχάρδο τὸν Τρίτο καὶ μὲ τὸ Μερκούτιο, σ' ὀρισμένους σκηνῆς—ἄν ὁ Φάουστ Ἀμετιζὶ φορὲς—φορὲς κι' ἄν ἡ Μαργαρίτα συγγενεῦει στενά μὲ τὴν Ὀφῆλια—δὲν εἶναι οἱ μόνοι. Ἐχομε μιὰ ἐξαιρετικὰ πετυχημένη Παραμύθη τῆς Ἰουλιέττας στὴ γειτόνισσα Μάρθα, καὶ στὸν ἀδερφὸ τῆς Γκρέτχεν, τὸ Βαλεντίνο, ἕνα

Λαέρτη, βάνουσο και χοντροκομένο.

Μία απ' τις θαυμασιώτερες σκηνές του Μεφιστοφελή είναι το παιχνίδι που παίζει στην άπλοϊκή Μάρθα — πρώτα το παραμύθι για τον άντρα της κι ύστερα οι έρωτικές διαχύσεις. Το Μεφιστοφελή πάντα τον χαιρόμαστε, δίχως διόλου να μας ένοχλεί που είναι διάβολος — ο Γκαίτε κατάφερε να μας κάνει ν' αγαπήσουμε το διάβολο. Τον χαιρόμαστε κόλακα, τον χαιρόμαστε στοχαστή, τον χαιρόμαστε πολυμαθή, παιχνιδιάρη, γλεντζέ, πειραχτή, υποκριτή, παντοδύναμο, ταπεινό, έραστή, έκμαυλιστή, σατανικό κι' άγγελικό. Τον χαιρόμαστε ακόμα και φονιά. Ο φόνος του Βαλεντίνου διόλου δε μας πειράζει. Απεναντίας, με μεγάλη ευχαρίστηση βλέπουμε να πεθαίνει ο αδερφός της Μαργαρίτας, ο ήλιθιος και βάρβαρος αδερφός με το μεγάλο ταμπεραμέντο — ο αιώνιος αδερφός, που άλλοτε σκοτώνει την παραστρατημένη αδερφή του βρίζοντας, κι' άλλοτε πεθαίνει καταριόντας. Και μας γίνεται περισσότερο αντιπαθητικός ακριβώς γιατί έμφανίζεται άμέσως μετά την τόσο συγκινητική προσευχή της Μαργαρίτας στην Παναγιά: «Τίς γλάστρες στά παράθυρά μου τίς πότισαν τά δάκρυά μου, σάν έκοψα πρωί θαμπά, για σένα τά λουλούδια αυτά». Είναι ή Χριστιανική άγνότητα τώρα, που ζητάει βοήθεια και λυτρωμό. Κι' όμως λίγο παραπάνω ή άγνότητα της Φύσης έλεγε: «Και τώρα να στο κρίμα ή ίδια έγώ. Όμως ότι σ' αυτό μ' έχει σπρωγμένη, άχ, είταν τόσο ώραίο, τόσο γλυκό».

Αν υπάρχει κάτι το συγκινητικό δραματικό στο έργο, είναι το παρεμβατικό επεισόδιο της Μαργαρίτας. Μέχρι εδώ μέναμε στο επίπεδο της θαυμάσιας σάτυρας και της ρωμαντικής κωμωδίας — με μερικά μονάχα ένοχλητικά σκαμπανεβάσματα, τους πικρούς κι' άσκοπους μονόλογους του ήρωα. Το τέλος της Μαργαρίτας είναι μία τραγική νότα, μία σκοτεινή απόχρωση, πούταν, φαίνεται απαραίτητη στο δημιούργό. Ύστερα απ' το ζωηρό το κόκκινο, το πράσινο και το γαλάζιο, θέλησε να βάλει και μερικές μουντές γκρίζες και μερικές πένθιμες μαύρες πινελιές.

Η Μαργαρίτα χάνει παρθενιά, έραστή, αδερφό, υπόληψη, μητέρα και λευτεριά — όλα με μία καταπληχτική μά δχι άπληγανη ταχύτητα. Στο τέλος χάνει και τά λογικά της. Δέ γνωρίζει το Φάουστ που πάει να τη λευτερώσει. Μά κι' όταν τον γνωρίσει, δε θέλει να φύγει. Είναι καταδικασμένη για καλά. Την άπολύτρωση δε

θα τη βρει στον κόσμο αυτό. Στο τέλος του «Δεύτερου Μέρους» τη συναντούμε ανάμεσα στους άγγέλους, που κατεβαίνουν για να σώσουν το Φάουστ. Πολλοί ρωτήσανε γιατί ο Γκαίτε σκοτώνει την άτυχη ήρωίδα του. Η Μαργαρίτα έπρεπε να πεθάνει. Η Άγνότητα έπρεπε να φύγει, να φυλαχτεί στον ουρανό, ίσαμε να σημάνει ή ώρα του Φάουστ να τη συναντήσει. «Ω άφησέ με, ουράνια Μητέρα, να τόν διδάξω τόν άγνό έρωτα...» — είναι ή παράκληση του άγγελου Μαργαρίτας Κ' ή άπάντηση της Μάτερ Γκλοριόζα: «Πήγαινε δλο και πιό ψηλά, για τή σφαίρα τη θεϊκή. Θα σ' ακολουθήσει, άν σέ μαντέψει».

Τη νύχτα του μαρτύριου της Μαργαρίτας ο Φάουστ την περνάει με το Μεφιστοφελή στα ψηλά του Μπρόκεν, παράνε με δαιμονισμένες μάγισσες, που πεϊάνε καβάλλα σε σκούπες και σε τράγους. Είναι νύχτα Βαλπούργια — ή γιορτή των πνευμάτων του σατανά. Η σκηνή είναι ένας πανζουρλισμός από ζωηρές εικόνες και σχιζοφρενικά λόγια. Ο Μεφιστοφελής, στο στοιχείο του, όργιάζει. Κι' ο Φάουστ όργιάζει. Η σκέψη της Μαργαρίτας δε φαίνεται να τόν ένοχλεί. Μονάχα μία στιγμή βλέπει κάτι, σά μία προφητικιά όπτασία της καλής του, με μία κορδέλλα κόκκινη στο λαιμό, «τόσο πλατεία, όσο μαχαιριού είναι ή ράχη». Μία στιγμή μονάχα, κ' έρχεται άμέσως να τόν άποσυκεντρώσει και να μας τόν εξαφανίσει το Ίντερμέδιο, «Ο Χρυσός γάμος του Όμπερον και της Τιτάνιας — μία έπιθεωρησιακή σάτυρα. Ο Γκαίτε βάζει να παρελάσουν διάφορα πρόσωπα της έποχής του, λέγοντας ο καθένας ένα τετράστιχο. Απ' το Μπράντες μαθαίνουμε πως ή παρένθεση αυτή θυμίζει άλλα παλιότερά του σατυρικά ποιήματα. Για μας δέν έχει σχεδόν καμιά αξία, γιατί δέν ξέρομε τά αντικείμενα της σάτυρας.

Για το «Δεύτερο Φάουστ» δέν έχομε σκοπό να μιλήσομε, γιατί το θέμα είναι κολοσσιαίο κι' άπύθμενο. Δέ μπορούμε όμως να μην παραβάλομε τή σκηνή αυτή των μαγισσών με τήν αντίστοιχή της του Δεύτερου Μέρους. Η Βαλπούργια νύχτα δέν είναι πιά για θέατρο τά ψηλά του Μπρόκεν, αλλά τήν πεδιάδα των Φαρσάλων. Απ' το Χάρτς μεταφερόμαστε στην Ελλάδα. Η νύχτα των μαγικών όργιών δέν είναι πιά ρωμαντική, αλλά κλασική. Έτσι ολοκληρώνεται ή σκέψη του Γκαίτε. Στη διαφορά αυτή βρίσκει κανείς όλη του τήν πνευματική εξέλιξη.

(Έχει συνέχεια)

ΦΘΙΝΟΠΩΡΙΝΟ

Το περιβόλι ήταν λουσμένο από αυθάδικες ήλιαχτίδες. Η νοτισμένη γής μύριζε δυνατά υγρό χώμα και κρουσταλιασμένες εϋωδιές και τά φύλλα των δέντρων είχαν πάψει να φαντάζουν σκυθρωπά, σ' αντιφεγγίσματα του ήλιου. Κάτι άχνές ρυτίδες χειμωνιάτικης θλίψης, είχαν σβυστεί από τή πάχνη της πρωϊνης άνοιξιάντικης χαράς και τά άγριολούλουδα σκιροτούσαν ξανανειωμένα, κάτω από θερμά φωτερά χάρδια.

Ο ουρανός ήταν γαλάζιος σάν έλπίδα και κάτι άσπρα πουλιά με μεταξένια φτερά και χρυσαφένιο ράμφος, πετούσαν με μεθυσμένη κομπόζη στα γαλανό άπειρο. Ο ήλιος μας χείδενε με ζεστή άβρόβητα.

Τρία γερά πεύκα πούμοιαζαν σά βουβή πράσινη θλίψη και το σερό τραγοϋδι μας μικρής νερομάννας που νανούριζε κάτι κοιμισμένες γασεμιές, σου θύμιζαν χαρά πεντάχρονον παιδιοϋ.

Κι' ήτανε ή μέρα τόσο καθάρια, που τίποτα δε μπορούσε να της χλωμάσει τήν όψη.

Κάθε στιγμή ήταν ώραία, το περιβόλι ποθητό κι' ή χαρά μου άπλή.

Όμως... όλ' αυτά ήτανε τότες!

*
**

Στ' άργοκύλημα του χρόνου, οι ώρες κι' οι μέρες ξεφτίσανε σ' αναιμικές θύμησης, μα όμως στη βασανισμένη ψυχή στηλώθηκε κυριαρχικά ή όμορφιά κείνης της μέρας και μένει άλησιμόνητη, σιωπηλά τυραγνική. Είναι κεντημένη με κάτι άλλόκοτα σκένια

και μ' ένα κόκκινο, πολυ κόκκινο χρώμα, που φλογίζει όδυνηρά τή λευκή ήρεμία των λογισμών.

Στην έφηβική καρδιά μου ριζώθηκε βαθειά, μαζί με τ' όραμα μας άξέχαστης παρουσίας, που γέμισε με νέους χυμούς χαράς τή διαψασμένη σάρκα της. Κι' ακόμα θυμάμαι πόσο δροσερά με χείδεναν οι τρυφερές πτυχές του γέλοιου της κι' ή γλυκιά μουσική της σιωπής της. Κι' ακόμα θυμάμαι τις λεπτές ανταύγειες της φωνής της, τις δροσοστάλες της χαράς της, τή λευκόθαμνη άγνότη που σπείριζε φωτερή παρηγοριά στην όμιχλένια θλίψη μου.

Χαρά μου! Και γίνουμαι ο πιό ευτυχισμένος, όταν μπορώ και δροσίζω τή φλογισμένη θύμηση, μεσ' στη δροσερή θάλασσα της φαντασίας. Τότε ρίχνουμαι κατάστηθα στην έλπίδα μου και τήν άγκαλιάζω, για να τήν κάνω χαρούμενο τσίρι μας άπατηλής χαράς. Αγαπημένη! Σ' ευχαριστώ γιατί μου χάρισες λίγη ευτυχία τόσο ξέγνοιαστα, τόσο άπλόχερα. Σ' ευχαριστώ γιατί γέμισες τή βάρβαρη σιωπή της ζωής μου με τή γλυκιά μουσική της παρουσίας σου. Ήτανε ή ψυχή μου άδρόσιστη σά χέροσο χωράφι κι' εσόν έκανες ν' άνθίσει χαρά. Ευχαριστώ.

Θυμάσαι; Ήτανε τότες που οι δαικρουσμένοι κάλυκες των λουλουδιών, μαρτύραγαν το φτάσιμο του καλοκαιριοϋ.

Τότες ο ουρατός ήταν καθάριος και πετούσαν πουλιά. Κάτι κομπά χελιδόνια που μας σκόρπαγαν καταπόσωπο, κομματιαστή άνοιξη. Κι' ύπήρχαν και πεταλοϋδες πολλές, που διάκοφταν τή

γαλάζια ἄρμονία μὲ πολὺχρωμες καμπύλες. Ἐμεῖς εἶχαμε φορέσει φορέματα φασμένα ἀπὸ ἠλιαχτίδες, εἶχαμε κεντήσει μ' ὄνειρα τὴν ἀλλόφρονη καρδιά κι' εἶχαμε στολίσει μὲ πορφύρωφωτα στεφάνια τὴν ἠρωϊκὴ ψυχὴ. Τὰ νερά ἦταν εὐτυχησμένα κι' ἐπιβλητικὰ στὴν πράσινη ἀταραξία τους. Ἀπ' τὰ βελόνια τῶν πεύκων λὲς κι' ἔσταζαν λυωμένες ἀχτίδες τοῦ ἡλιου, καὶ δὲν εἶχαμε παρὰ νὰ γιομίσουμε τίς φουχτες καὶ νὰ πιούμε, γιὰ νὰ μεθύσουμε ἀπὸ ζεστασιά κι' εὐτυχημένη διάθεση.

Θυμᾶσαι; Ἐμεῖς καθισμένοι στὴ λουλουδιασμένη γῆς μιλούσαμε. Καὶ τὰ λόγια μας σκάλωσαν πάνω στὰ γερά κλαδιά τῶν πεύκων, κι' ἔσβηναν ψιθυριστά, μαζί μὲ τὸ συγκατανευτικὸ μουρμούρισμα τῶν φύλλων. Κι' ἔπειτα, κάτω ἀπ' τίς προστατευτικὲς ματιὲς τῶν δέντρων, βαλθήκαμε νὰ διαβάσουμε ἓνα μεγάλο χοντρὸ βιβλίο, χρυσόδετο, πὸνμίλαγε γιὰ εὐτυχία! (Βέβαια τὸ παραμῦθι τάλεγε αὐτά. Ἦταν βιβλίο μὲ σοφὰ παραμῦθια). Ὅμως κάπου, δὴ ἀδιάκριτα δάκρυα ἀπ' ἀργιολούλουδα, εἶχαν τολμήσει νὰ λερώσουν τὴν ἄσπιλη σοφία τῶν ἀνθρώπων πὸν κέλονται ἡρεμῆ στὶς σελίδες τοῦ χρυσοῦ βιβλίου, κι' ἐκεῖ σταματήσαμε. Αὐτὸ ὅμως ἦταν στὴν ἀρχή, κι' ἔτσι δὲ μάθαμε τί λέγανε τὰ σοφὰ παραμῦθια γιὰ τὴν εὐτυχία. Αὐτὸ ὅμως δὲν μ' ἔνοιαξε, κι' ἤμουν πολὺ χαρούμενος. Μιὰ πεταλούδα ἤρθε κοντά μας πετώντας ζωρὰ καὶ γεύτηκε ἀπ' τὴν χαρὰ μου. Τότες ἐγὼ σηκώθηκα καὶ τὴν ἔπιασα ἀπ' τὰ ἀέρια φτερά της γιὰ νὰ στή φέρω. Τὰ μικρὰ τρομαγμένα μάτια της μοῦ φάνηκε πὸς μὲ κτύταζαν μὲ θερμὴ παράκληση. Κι' ὅταν

κτύταξα καὶ τὰ δικά σου, τί παράξενο, ἦτανε ἴδια, ἴδια μὲ τῆς πεταλούδας. Καὶ μοῦλεγαν κάτι. Ἄνοιξα τὰ δάκτυλα μηχανικὰ κι' ἡ πεταλούδα πέταξε, ἔφυγε σὰν χαρούμενο μήνυμα. Τότες μοῦ χάρισε μιὰ μικρὴ κόκκινη παπαρούνα.

Ἀλήθεια σκέψου, μπορεῖ ἡ χαρὰ νὰ μοιάζει μὲ κόκκινη παπαρούνα; Δὲν ξέρω κι' ὅμως χάρηκα πολὺ, πρωτόγνωρα.

Ἐπειτα πιασμένοι χέρι χέρι, ἀνεβήκαμε στὴν κορφὴ τοῦ μικροῦ χλοῖνου λόφου καὶ λουστήκαμε στὶς φωτοπηγὲς τῆς αἰσιοδοξίας, ἐνῶ στὰ μάτια ἐκστατικὴ λαμπύριζε ἡ προσμονὴ ἐκείνου, πὸν τὸ σφριγηλὸ αἷμα μας κι' οἱ δροσεροὶ ἴμεροι, μνηοῦσαν. Κι' ἤπιαμε ἓνα παγωμένο ποτήρι ἀνοιξιάτικης εὐδαιμονίας καὶ σταλάξαμε στὶς καρδιὲς ἐμπιστοσύνη.

Ἀγάπη! Τὸ πρωτόφαντο ξύπνημα τῆς συγκροτημένης σάρκας.

Ἡ νύκτα ἔγερνε πάνω στὴ γῆς κι' ἀφουγκραζότανε τὸ φευγατὸ τοῦ ἡλιου, πὸν φάνταζε στὴ δύση σὰν κόκκινο προμήνυμα.

Ἐπάνω στὰ ἱκετευτικὰ μέτωπά μας γλύστησαν χλωμά, λεπιδένια τὰ χάρδια τοῦ φεγγαριοῦ.

Καὶ τότες μοῦ χάρισε κι' ἄλλη χαρὰ. Οἱ ἦχοι οἱ νότες, οἱ ἄρμονίες μὲ πλημμύρισαν σὰν εὐτυχία. Σκέφτηκα, μήπως εἶν' ἡ μουσικὴ χαρὰ; Ἄλλὰ κι' ἡ μικρὴ παπαρούνα πὸν κρατοῦσα στὰ χέρια μου; Μὰ δὲ πειράζει, μὴ ζητᾶς ποτὲ νὰ ξεδιαλύνεις τὴν χαρὰ σου, γιὰ τὴν θὰ τὴ χάσεις.

Ἀγαπημένη! Πόσο θάθελα ἡ μουσικὴ σου νάπερνε γιὰ λίγες στιγμὲς στέρεα μορφή. Τὴ φαντάζομαι. Θά-

ναι μιὰ σύνθεση ἀπὸ χλωμοὺς κρίνους, πολλὴ ἀγωνία καὶ λίγο αἷμα. Ναι λίγο αἷμα πὸν ἔσταζε ἀπ' τὰ βασανισμένα δάκτυλα πὸν ἀγωνίζονταν νὰ ὑποτάξουν τίς σκληρὲς χορδὲς κατ' ἀπ' τὴν ἄρμονικὴ προσταγὴ τοῦ Shopin.

Θέ μου! Τὸ βασανισμένο μέτωπο, τὰ τυραγνισμένα μάτια καὶ τὰ διάφανα πονεμένα δάκτυλα, μαρτυροῦσαν σκληρὴ ἀγωνία. Κι' ὅμως πόσο γλυκειά, πόσο ἀθώα ἦταν ἡ μουσικὴ. Κι' ἐγὼ χαϊρόμουνα κι' ἤμωνα εὐτυχησμένος. Τὸ θριαμβικὸ δόρυ μᾶς ἀλόγιστης χαρᾶς μοῦ ξέσκιζε τὴν ψυχὴ. Τὰ δάκτυλα ὅμως καὶ τὰ μάτια ἦταν πονεμένα, κι' οἱ χορδὲς σκληρὲς πολὺ. Ὅμως αὐτὸ δὲ μ' ἔννοιαζε. Ἡ μελωδία ἦταν χαρὰ, ἦταν εὐτυχία, ἦταν ἔκφραση.

Μόνο πὸν θέλησα μὲ τίς ἀχτίδες τοῦ φεγγαριοῦ καὶ μὲ τὴν ἀνάσα τῆς γῆς νὰ πλέξω ἓνα στεφάνι γιὰ τὰ ξέγνοιαστα μαλλιά σου. Μόνο πὸν τὸ θέλησα!

* *

Ἀπὸ τὸ τετράγωνο κι' εἰρωνικὸ μπορεῖς νὰ πεῖς πλαῖσιο τοῦ παράθρου, τὰ τρία ἀντικρυνὰ πεῦκα φαντάζουν σὰν πεισματικοί, ἀπολιθωμένοι χαρακτήρες, στὴ μουντή τους ἀκινήσια.

Τὸ φεγγαρίσιο φῶς μοῦ φαίνεται ἀστενικὸ πολὺ καὶ δὲν μπορῶ πιά νὰ πλέξω στεφάνια καὶ στίχους μ' αὐτό. Ἡ παπαρούνα σου μαράθηκε κι' αὐτή. Ἡ λογικὴ μᾶς πικρῆς ἡδονῆς καὶ τὸ ἔνστιχτο κάτι συσπασμένων δακτύλων μαζί, σφίξανε τὴν χλωμὴ παπαρούνα σὲ θάνατο.

Μόν' οἱ παπαροῦνες π' ἀνθίζουνε στὰ χεῖλια σου ἀγαπημένη, νὰ μὴ μαραιοῦν ποτέ. Γιατὶ αὐτὸ θάνατο πίκρα μεγάλη.

Κι' ἡ μουσικὴ σου; Αὐτὴ ἔμεινε σὰν κόκκινη κηλίδα στὴ λευκὴ ἔκταση τῶν λογισμῶν. Κόκκινη. Ἀπὸ τί; Μὰ ἀπ' τὸ αἷμα. Τὸ αἷμα ποῦσταζαν τ' ἀγαπημένα δάκτυλα.

Κι' ἡ θύμηση θὰ πεῖς; Ναι αὐτὴ μένει βασανιστικὴ. Μὰ κι' αὐτὴ θὰ μαραιοῦν γιὰ τὴν δὲν ὑπάρχουν δάκρυα νὰ τὴν ποτίσουν. Στέρεψαν! Μὰ ὄχι φέμματα. Νὰ τώρα ἀπ' τὰ βασανισμένα μάτια, κύλησε πηχτὴ λύπη σὲ δυσκόλωνα δάκρυα. Μὰ εἶναι τὰ στερνά.

Ἀγαπημένη! Τώρα θυμᾶμαι πάλι τὰ δάκτυλα τὰ ματωμένα καὶ λυπᾶμαι ἔτσι πὸν νὰ κλάψω, μὰ δὲ μπορῶ.

Πόσο θάθελα ἡ ἀποδημιὰ τοῦ νοῦ μου, νάφτανε τίς λευκὲς φτεροῦγες τῶν ὀνείρων σου καὶ ν' ἀγκαλιαζόντουσαν σ' ἓνα ὕστερο συντροφικὸ ταξείδι. Ναι τώρα, στὴ στερνὴ στιγμῆ.

Μὰ ὅμως αὐτὸ δὲ γίνεται γιὰ μᾶς χωρίζουν λίγες στιγμὲς εὐτυχίας. Χαρήκαμε τόσο, πὸν δὲν εἶναι μπορετὸ σ' ἀνθρώπινες ψυχὲς, κι' οἱ θεοὶ μας εἶναι φειδωλοί.

* *

Ὅμως ἀγαπημένη! Ὅλες αὐτὲς τίς θύμησης θέλω νὰ τίς διώξω γιὰ τὴν μὲ πονᾶνε. Θέλω νὰ κλείσω τὸ συναξάρι τῆς θύμησης καὶ νὰ γεμίσω τὴ ζωὴ μου μὲ «τώρα».

Θέλω καὶ πάλι νὰ μπορέσω νὰ κλάψω. Θέλω νὰ ζήσω. Πολυαγαπημένη!

ΞΑΝ ΞΑΝΑΣΜΙΘΟΥΜΕ

Θά παραγγείλω τή μέρα, νά ναι τοῦ Ἥλιου
κι' ἀέροδες νά μὴ φυσήξουν καὶ τῆς χλωμιάσουν τὴν ὄψι.
Γιὰ νὰ χαροῦμε τοῦ ξαναἰδωμοῦ μας
τὴ πλατεῖα θάλασσα.

Καὶ ν' ἀπλώσουμε τὸ νῆμα τῆς Νειότης μας,
μέσα στοὺς ἔρμους ἀχλαδόκαμπους.

Καὶ νὰ τρυγήσουμε τ' ἀμπέλι τῆς ἀγάπης μας.

Νὰ ποῦμε τοὺς χυμούς του,
ποὺ μέχρι τώρα ξεραίνονταν.

Δὲ θέλω πιά νὰ σκιάζουν τὰ σύγνεφα τῶν φριδιῶν σου
τὸν οὐρανὸ τῶν ματιῶν σου.

Γιατὶ ξέρω, πὼς σὲ σὲν' ἀφῆκε τὴν ἀνοιξη,
τὸ χελιδόνι προτοῦ νὰ φύγει.

Καὶ σὰ τ' ἀπόγιομα ξεφτύσει τὴ νύχτα,
θὲ νὰ προστάξω φέγγος, ἀπὸ ἀσημοπλουμιστὸ φεγγάρι.

Γιὰ νὰ ριχτοῦμε στὶς βραχοκορφές.

Κάτ' ἀπ' τὰ σμιχτὰ πεῦκα,
ποὺ θ' ἀλαφροσκιάζουνε τὸ εἶναι μας
ἀπ' τ' ἀστροβλέμματα τ' οὐρανοῦ.

Κι' ἐκεῖ, ὅπως ἡ ἀνάλαφρη αἶρα θὰ παίζει,
τὴ θλιβερὴ τῆς ἄρπα

μέσ' ἀπ' τὶς βελόνες τῶν πενκιῶν,
θὰ ξεχυλίσει ἡ χρυσὴ κούπα τῆς ἡδονῆς.

Δὲ θὰ σοῦ πῶ τίποτα.

Μὴν ἀρνηθεῖς.

Καὶ σὰν ὁ σταλακτίτης τοῦ κορμοῦ μου
ἠχῆση παρακαλετά,
στὴν ἄσπιλη σπηλιά σου,
μὴ ριγῆσης,

Φανέρωσε μου τὸ σκίρτημά σου.

Καὶ πνίξ' τὶς τύψεις.

Τὸ μονοπάτι, πρέπει νὰ τὸ διαβεῖς
καὶ νὰ περάσεις ἀντίπερα.

Κεῖ θὲ νὰ βρεῖς τὴ πορφυρένια δύση
καὶ τὸν ἑαυτὸ σου.

Γιὰ τὴ πρώτη, μὴ τρομάξεις.

Γιὰ τὸ δεύτερο, νὰ χαρεῖς.

Γιατὶ, μὴν ἀκοῦς κανένα. Ἄκουσε μένα,
προτοῦ τὸ χελιδόνι σοῦ πάρει πίσω τὴν ἀνοιξη.

ΧΡΗΣΤΟΣ Δ. ΠΑΠΠΑΣ

ΑΠΟ ΜΗΝΑ ΣΕ ΜΗΝΑ

Λίγα Λόγια

Στὸ Γ' τεῦχος τῶν «Φιλολογικῶν Χρονικῶν» δημοσιεύεται ἕνα κομμάτι τοῦ κ. Σπύρη, σχετικὸ μὲ τὸν Ἐξπρεσσιονισμό καὶ τὴν Ἄμοργὸ τοῦ Νίκου Γκάτσου. Ὅμως τὸ εἶδος τοῦ γραφοῦ τοῦ κ. Σπύρη εἶναι κάπως δυσδιάκριτο. Δῆλα δὴ δὲν μπορούμε νὰ καταλάβουμε ἀκριβῶς τι κάνει. Κριτικὴ ἢ ἀπλῶς ἕνα σημεῖωμα μὲ χιοῦμορ καὶ χωρὶς ἰδιαίτερες ἀπαιτήσεις; Γιατὶ τὸ ὕφος τοῦ κ. Σπύρη εἶναι εὐτράπελο καὶ δὲν ἔχει κείνη τὴν προεπιμένη σοβαρότητα ποὺ διακρίνει τὴν κριτικὴ (τὴν καλὴ κριτικὴ βέβαια). Σχετικὰ μὲ τὴ γνώμη τοῦ κ. Σπύρη γιὰ τὴν Ἄμοργὸ δὲν ἔχω οὔτε νὰ συμφωνήσω οὔτε νὰ διαφωνήσω μαζί του. Σκοπὸς τοῦ σημερινοῦ μου σημειώματος δὲν εἶναι ἡ κριτικὴ τῆς Ἄμοργου. Τὸ ὕφος ὅμως καὶ τὸ περιεχόμενον τοῦ γραφοῦ τοῦ κ. Σπύρη γεννᾶν κάτι ἐρωτηματικά, καὶ μαυτὰ θ' ἀσχοληθῶ.

Σὲ μιὰ κριτικὴ (ἂν βέβαια κάνει κριτικὴ ὁ κ. Σπύρης) δὲ φτάνει νὰ χτυπάμε ἕνα ἔργο, νὰ τοῦ ἀρνιόμαστε τὴν ἀξία του, νὰ τὸ καταρρίπτουμε, χωρὶς νὰ λέμε καὶ τίς δικές μας τίς ἀπόψεις, τὸ πὼς δηλαδὴ θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι. Δὲ φτάνει μόνο ἡ ἀρνησιμὴ. Ἐπιβάλλεται καὶ ἡ σύνθεσις. Δῆλα δὴ ὄχι μόνο διαλυτικὴ κριτικὴ ἀλλὰ καὶ δημιουργικὴ σύνθεσις. Νὰ τὰ κριτήρια μιᾶς καλῆς, ἀντικειμενικῆς κριτικῆς. Ὅμως ὁ ἀγαπητὸς κ. Σπύρης καταρρίπτει, ἀρνιέται τὴν Ἄμοργὸ χωρὶς καμιὰ προσπάθεια σύνθεσης. Ποιὲς εἶναι οἱ ἀπόψεις τοῦ κ. Σπύρη πάνω στὸν Ἐξπρεσσιονισμό, στὸν συρρεαλισμό; Δὲν μᾶς τίς λέει. Κι' αὐτὸ εἶναι ἕνα λάθος βασικὸ τῆς κριτικῆς του. Ἐξ ἄλλου τὸ ἐλαφρὸ κι' εἰρωνικὸ ὕφος του δὲν εἶναι τὰ προεπιμένα γιὰ μιὰ κριτικὴ. Ὅταν κρίνουμε δὲν κάνει ν' ἀστευόμαστε. Ἄλλο τὸ ἕνα ἄλλο τὸ ἄλλο. Ἐπειτα ἐκεῖνες οἱ πληροφορίες γιὰ τὰ χειρόγραφα τοῦ Τέλλου ἄγρὰ δὲν ἔχουν καμιὰ θέση στὴν προεπιμένη περίπτωσις ὅπως καὶ οἱ λιβανοπέδικες κι' οἱ μαθητικὲς ἐκθέσεις. Ὑστερα, καὶ κάποια γνώμη τοῦ κ. Σπύρη γιὰ τὴ Νεολληνικὴ λογοτεχνία καὶ γιὰ τὴν χρησιμότητά τῆς κριτικῆς σημειωματογραφίας στὸν τόπο μας δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ παραδεχτὴ. Καὶ βιβλία καλὰ ἔχουμε ποὺ μπορούν νὰ σοῦ προκαλέσουν βαθειὰ συγκίνηση (δὲν ὑπάρχει κανὸν λόγος νὰ τ' ἀναφέρουμε) καὶ ἡ κριτικὴ μᾶς εἶναι πολὺ χρειαζόμενη. Ἡ καλὴ βέβαια ἢ ἀντικειμενικὴ κριτικὴ. Γιατὶ πρέπει νὰ νοήσουμε πὼς ὁ καλλιτέχνης κι' ὁ κριτικὸς ἀντίμα θὰ δημιουργήσουν τὸ ἀνάτερο κείνο πνευματικὸ ἐπίπεδο ποὺ χαρακτηρίζει τοὺς πραγματικοὺς πολιτισμούς. Οὔτε ὁ κ. Σπύρης θὰ ἔπρεπε νὰ

πεῖ πὼς ὁ ποιητὴς θεληματικὰ ἐκθέτει τὸν ἑαυτὸ του στὴ γλεῦθ τοῦ κόσμου Ὅποιοδῆποτε κι' ἂν εἶναι τὸ ἔργο τοῦ κ. Γκάτσου, ἀσχετο ἂν ἔχει ἢ ὄχι ἀξία πρέπει ἡ κριτικὴ του νὰ ναι σοβαρὴ, ἀντικειμενικὴ καὶ ἐρημνευτικὴ. Ὅμως ὅλα τὰ παραπάνω ἀφοροῦνε μιὰ προσπάθεια κριτικῆς. Πολὺ πιθανὸ ὁ κ. Σπύρης νὰ θέλησε ἀπλῶς νὰ σχολιάσει τὴν Ἄμοργὸ χωρὶς ἰδιαίτερες ἀξιώσεις καὶ οὐσιαστικὸ σκοπὸ. Ὅμως νομίζουμε πὼς σ' ἕνα σοβαρὸ περιοδικὸ ὅπως τὰ «Φιλολογικὰ Χρονικὰ» κάθε τι ποὺ γράφεται πρέπει νάχει βαρύτητα. Λοιπὸν κι' ἂν ἀκόμα γράφτηκε σὰ χιοῦμορστικὸ σημεῖωμα (καὶ τότε τὸ ὕφος δικαιολογεῖται μιὰ καὶ δὲν κάνει κριτικὴ) νομίζουμε πὼς δὲν θάπρεπε νάχε θέση. Ὑπάρχουν πολλὰ ζητήματα ποὺ μᾶς βασανίζουν καὶ ποὺ ἀπαιτοῦν μιὰ οὐσιαστικὴ ἀντιμετώπιση ὥστε ἡ χιοῦμορστικὴ καὶ κάπως... συρρεαλιστικὴ (ἀπ' τὴν ὄχι σωστὴ μεριά) σχολίασις τῆς Ἄμοργου νά ναι ἐχτός τόπου καὶ χρόνου.

ΤΑΚΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

Υ. Γ. Καὶ κάτι ἄλλο. Δὲν εἶναι βέβαια ἡ προεπιμένη ὀνομασία γιὰ τοὺς συρρεαλιστὲς ποιητὲς ἡ φράσις «παιδιά ποὺ ἀστευότανται». Ὁ συρρεαλισμὸς εἶναι μιὰ σοβαρωτάτη ἔκφρασις τῆς σύγχρονης τέχνης ποὺ δὲν εἶναι σωστὸ νὰ τὴν ἀντιμετωπίζουμε ἔτσι ἐλαφρῶ τῆ καρδιά. Ὅσο γιὰ τὴν Ἄμοργὸ τοῦ Νίκου Γκάτσου καὶ γιὰ τὴν ἀξία τῆς θὰ ποῦμε πολὺ σύντομα τὴ γνώμη μας ἀπὸ τοῦτο τὸ χαρτί.

Τ. Κ.

ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

Ἄστέρι Κορβατζῆ: Ἐπεισόδια διηγήματα.
Ἄλλη Ἀγγελόγλου: Ἐαρινό, διηγήματα.

ΕΠΕΙΣΟΔΙΑ:

Τὸ βιβλίον αὐτὸ ἀδίκηθηκε ἀπ' τὸν τίτλον του. Μὴ ἔχοντας κανεὶς ὑπ' ὄψει τὸ περιεχόμενον του, θὰ μπορούσε νὰ ὑποθέσει ὅτι πρόκειται γιὰ τίποτα ἐπεισόδια καθημερινά, τριμένα, ἀπ' αὐτὰ δηλαδὴ ποὺ συναντοῦμε στὸ κάθε βῆμα μας στὴ ζωὴ. Εἶναι πολὺ φυσικὸ νὰ τὸ πάρομε ἔ.π. Συνήθως ὀνομάζουμε «ἐπεισόδιο» κάτι τὸ ἀναπάντεχο, ἕνα πρᾶγμα ποὺ δὲν τὸ περιμέναμε κι' ἔγινε, χωρὶς ν' ἀφίσει μέσα μας τίποτα περισσότερο ἀπὸ μιὰν ἀνάμνησις φευγαλέα ποὺ ὅπωςδῆποτε θὰ σβύσει μετὰ ἀπὸ λίγο διάστημα χρόνου. Ἀντίθετα τὰ «ἐπεισόδια» τοῦ κ. Κορβ. εἶναι ἕνα βιβλίον μὲ γεμάτο περιεχόμενον, ποὺ τίς περισσότερες φορὲς πάει ν' ἀγγίσει τὰ ὅρια τῆς μεγά-

λης συγκίνησης με το λυρικό ξέσπασμα του λόγου του. Ο κ. Κοββ. κι' όταν άκομη γράφει διήγημα παραμένει ποιητής, γιατί μέσα στις φλέβες του κυλάει το γαλάζιο αίμα του στίχου και της άρμονίας που είναι και το άρχικό του ξεκίνημα. Έτσι βλέπουμε άνάμεσα στις σελίδες του μιάν άνεκπλήρωτη νοσταλγία για τα περασμένα, μιά φυγή στην παιδική, την έφηβική ζωή του που προσπαθεί να παραμείνει άμετάβλητη μέσα στα σύγχρονα αισθήματα του συγγραφέα. Με τον τρόπο αυτόν δεν άφίνει να μιλήσουν μόνα τους τα γεγονότα για να δημιουργήσει ιστορία, ή επέμβαση του για την εκμετάλλευση μιάς ιδέας είναι άπαραίτητη, έντεινεί ήρωικά τις αισθήσεις του για να συλλάβει το παλιό νόημα της βίβας του, το χρώμα και τη γεύση μιάς στιγμής που τότες την έζησε έντονα και δυνατά. Μιλώ πρό παντός για τον «Πετροπόλεμο» το θαυμαστό αυτό διήγημα που κάνει μιά επική μεγέθυνση της άδμονίας που κλείνεται μέσα μας για την έξοχηση και την κατάκτηση της ζωής πριν της μελωδισμένης ώρας μας. Βέβαια, ο κ. Κοββ. δεν εκμεταλλεύεται έδω μόνο την άτομική του πείρα, παίρνει και την πείρα των άλλων, αυτών που του στάθηκαν δάσκαλοι. οί Βορεινοί πρό παντός συγγραφείς, που τον παρασύρουν συχνότατα μαζί τους σε μιά έξοχη λυρική διαφυγή. Δεν ξέρω αν κάνω λάθος στην άφετηρία της πέρας του, ώστόσο ο τρόπος που δίνει τις άφηγήσεις του δεν είναι άκριβώς δικός μας. αλλά μας ήρθε άπ' το βοριά μαζί με τον Χάμψον, τον Γκένιγερσταμ, το Γιόχαν Μλόγερ. Το γεγονός όμως ότι ή ιδιοσυγκρασία του συγγραφέα είναι γεμάτη από έσωτερικούς παλμούς, κατάφερε ν' άφομοιώσει την ξενική επίδραση και να παρουσιάσει κάτι νέο, έντελώς δικό του. Ωστόσο αναλύοντας κανείς πιο πλατιά τα διηγήματα του κ. Κοββ. θα βρει πολλά σημεία να τον σταματήσουν ξαφνισμένο καθώς άναπάντεχα πέφτει στα θολωμένα νερά της τέχνης του. Και λέω θολωμένα νερά γιατί κάθε συγγραφέας έχει σ' ώρισμένες στιγμές που περνάει γράφοντας, μιά ώρισμένη κατάσταση που δεν άφίνει νά ξεχυθεί μ' εύκολία ο έσωτερικός χυμός που τον πνίγει. Μένει λοιπόν άπλως θεατής του έργου του χωρίς να μπαίνει στην ουσία των πραγμάτων όσο πρέπει, αυτών που τον συνδέουν με την όλη σκηνηκή διαρροή της εργασίας του. Και δε θέλω να πω βέβαια πως τα «Βπεισόδια» δεν έχουν συγκεκριμένη την άτιμόσφαιρά τους μέσα στο πλαίσιο μιάς άληθινής δημιουργίας, αλλά αν ο κ. Κοββ. ήταν λίγο πιο έντονος (άναφέρω και πάλι τον «Πετροπόλεμο») και πιο άναγλυφικός θα κατάφερε να μας δώσει ένα έξοχο δείγμα μιάς καινούργιας τεχνολογίας. Παρά τις επιφυλάξεις αυτές μπορούμε να πούμε πως το βιβλίο αυτό έρχεται να προσθέσει μιά θετική γραμμή στη νεοελληνική μας πεζογρα-

φία που τώρα τελευταία διατρέχει επικίνδυνες στιγμές στην καμψη της άνήσυχης εποχής μας. Μας φανερώνει ένα νέο συγγραφέα με σοβαρότατες προθέσεις που δεν θα σταθεί παρά μόνο στο τέρας. Άπ' όσα μας άφίνει να έννοήσουμε και να διαιστανθούμε καθώς διαβάζουμε κάποιες σελίδες του λαμπικαρισμένες άπ' το καθαρήριο πυρ της έσωτερικής φλόγας που τον κατακαίει, μας έπιτρέπει να υποθέσουμε πως είναι άρματωμένος με ξεχωριστή εύσυνειδησία και με άναμφισβήτητο ψυχολογικό ταλέντο, δώρα σπάνια για έναν άνθρωπο της γενιάς μας. Το γεγονός ότι ο κ. Κοββ. δε μένει προσκολλημένος στις ήθογραφικές παραδόσεις της πεζογραφίας μας, ούτε άκροβατεί πάνω στη φτηνή κλωστή του μοντερνισμού, μας δίνει να πιστέψουμε πως βρισκόμαστε κιόλας στα ίχνη ενός γνήσιου συγγραφέα, άληθινού σμιλευτή του λόγου και της τέχνης. Κι' ο χρόνος δε θα με διαψεύσει.

Έαρινό :

Ο κ. Άγγελ. ζει την ίδια άτμόσφαιρα με τον κ. Κοββ. Άναπνέει τον ίδιο αέρα. Δε θα μπορούσε κανείς να ξεχωρίσει τον ένα άπ' τον άλλον, αν κατά τύχη έπεφτε στα χέρια του ένα άνυπόγραφο κείμενο του ενός άπ' τους δυο. Ίσως αυτό να όφειλεται στη στενή έπαφή τους, στη φιλία που τους συνδέει άδιόρηχτα ψυχικά. Το «Έαρινό» ήρθε μπροει να πει κανείς οτι συμπλήρωμα των «Βπεισοδίων» που όλο που τα τελευταία έχουν σαφειότερη μορφή και πιότερη έσωτερικότητα. Δε θέλω βέβαια να συζητήσω αυτή τη συμπλήρωση του γραφίματος και να εξετάσω έδω το φαινόμενο της τόσο πνευματικής του συγγένειας, ώστόσο σημειώνω μονάχα πως κι' οί δυο άκολουθούν ένα δρόμο, που καθώς είπα και παραπάνω για τα «Βπεισόδια» χαράχτηκε από τους δάσκαλους του Βορεινού πν ύματος. Το «Έαρινό» του κ. Άγγελ. χωρίς να κουράζει γίνεται λίγο βραδυκίνητο, άργοπορει να μας φέρει τη συγκίνηση που ζητούμε να μας δώσει το διάβασμά του κι' όταν άρχίσει να μας άγγίζει είμαστε πιά στο τέλος του. Γιατί πρέπει να αναφέρω ότι τα διηγήματα του κ. Άγγελ. είναι τόσο μικρά που σέκεται άδύνατη ή προσάθεια του συγγραφέα να μας μεταδώσει την έσωτερικότητα που τον πνίγει σάμπως να του λείπει ή προεπούμενη ανάπτυξη των θεμάτων του. Αυτό είναι ένα σημείο άρκετά σοβαρό που πρέπει να προσεχτεί ιδιαίτερα άπ' το νέο λογοτέχνη που έχει όλα τα προσόντα να μας δώσει μιά δλοκληρωμένη εργασία σε πλατύ τερη μορφή. Έχτος άν ή μικρογραφία γι' αυτόν παίρνει τη σημασία της σμικρόνσεως. άναγκαίας για το μεγεθυντικό φακό της φαντασίας του.

Όμως, χωρίς να θέλω να ρίξω περισσότερο βάρος στην υπόθεση, έχω τη γνώμη ότι ή πρόζα που δεν πιάνει πιότερο από δυο - τρεις σε

ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ

Θέατρο Βρεττανία. Θίασος Κατερίνας Άνδρεάδη «Ρομάντζο». Ρομπέρ ντε Φλέρ.— Θέστρον Πάνθεον. Θίασος Μανολίδου-Βεάκη-Παππά-Δενδραμής-Δημ. Ίωαννοπούλου. «Κάποιος από το Γ.Τ. 502».

Το «Ρομάντζο» του Ρομπέρ ντε Φλέρ σαν έργο δεν είναι τίποτ' άλλο από ένα κοινό ρομάντζο. Σε παλαιότερες εποχές ή ιστορία της ζωής της τραγουδίστρας Τίτα Κανταλίνη πιθανόν να συζητούσε. Σήμερα—έπειδή δε φέρνει κανένα μήνυμα—φαίνεται βαρετή κι ο θεατής—που δεν ξέρει το έργο—και κάτι περιμένει να δει—έχει περιέργεια στον πρόλογο, ίκανοποίηση αισθητική στην πρώτη πράξη, λίγο μελόδραμα στη δεύτερη, περισσότερο στην τρίτη και κάμποση βραδιάρα στον επίλογο.

Όμως άνάμεσα σ' όλο το έργο ξεχωρίζουν τρεις σκηνές που μεγαλώνουν άρκετά την αξία του έργου, αξία που θάτανε πάρα πολύ μικρή χωρίς τη συμβολή του σκηνοθέτη και του θιάσου.

Η πρώτη, άπ' τις καλές σκηνές είναι—στην πρώτη πράξη—όταν ή Κανταλίνη ξαπλωμένη στη ντορμέζα βλέπει και γνωρίζει για πρώτη φορά το νεαρό πάστορα. Η δεύτερη—στην άρχή της τρίτης πράξης— γίνεται στο ξενοδοχείο άνάμεσα στον ξενοδόχο, στη φίλη κι' άκολουθη της Κανταλίνη Βανούτσι, στην ίδια την Κανταλίνη και ύστερα με τον Ρόνταμ τον παλιό της έρωστή. Και ύστερ' άπ' αυτές έρχεται ή τρίτη καλή, αν και λίγο επιθεωρησιακή σκηνή,—στη δεύτερη πράξη τούτη—με τις δυο θείες του πάστορα Πήτ Άμετεν.

Ο θίασος με τη διδασκαλία του Σαραντίδη και με την Κατερίνα στο ρόλο της Κανταλίνη έκαμε ότι μπόρεσε—κι εύτυχώς μπόρεσε πολλά—για να «έμφυσηση» (πως άλλοιως να το πω;) πνοή, ζωή και έθρημ σ' ένα έργο που—τώρα πιά—είναι σβυσμένο, νεκρό και άρχετα κρύο.

Δε μ' άρέσουνε οί μεγάλες λέξεις. Μα ξέροντας τη ρηχή ρομαντικότητα του έργου και βλέποντας μιάν αισθητικά άρτια παράσταση κι ένα τέλειο θέμα μου φαίνεται πως πρέπει να πω, πως την ιδιότητα του «θαυματοποιού» (κοιμένη Άλκη Θούλε με τις ύπεροχες έκφρασεις σου!) δεν την έμονοτώλησε ένας σκηνοθέτης. Φαίνεται πως κι ο Σαραντίδης καμιά φορά—καμιά φορά!—κάνει, έτσι για γούστο, κάτι μικροθαματάκια.

Η Κατερίνα Άνδρεάδη, που ως εμφάνιση ήτανε άληθινό θαύμα, έπαιξε το ρόλο της Κανταλίνη με τη γνωστή—που τη διακρίνει—έγκεφαλική κατανόηση. Μ' αυτό δε θέλω να πω πως της έλειπε ή έθρημ κι ή συγκίνηση. Κάθε άλλο. Άλλά ο ρόλος ήτανε τέτοιος που από μόνος του, για να αξιοποιηθεί και για να μη

λίδες, όπως είναι τα περισσότερα διηγήματα του «Έαρινού» πρέπει να είναι πρόζα που να σταματά και να ξαφνιάζει τον άναγνώστη. Να είναι δηλαδή τέτιο κομποτέχνημα που να γεμίζει μαζί με την όραση και την ψυχή. Τα διηγήματα του κ. Άγγελ. πηγάζουνε όλα σχεδόν από τη διαρκή ενάτηνιση της ζωής που τη βλέπει από δική του σκοπιά, με το έντατικό αίσθημα κάποιας ψυχικής και κοινωνικής άπομόνωσης, αυτή που τον διακρίνει και στην καθημερινή έπαφή του με τη ζωή. Είναι το είδος του ανθρώπου. Σιωπηλός, άθόρυβος, έσωτερικός, έτσι τουλάχιστον μας παρουσιάζεται με τη σεμνή του εμφάνιση. Γι' αυτό και μέσα στο έργο του υπάρχει ή έγκαρτέρηση κι ή προσάθεια για ν' άνεβει προς τα πάνω χρίζοντας πρώτα στέρεα το σημείο της εκκίνσεως. Έτσι αυτό που τον κάνει να ξεχωρίζει άπ' τους άλλους νέους που άκολουθούν την τύχη τους, είναι ή άπουσία κάθε ρητορικής που στη θέση της σελαγίζει σημαία έλπίδας ο λυρικός χείμαρρος του λόγου του. Καθώς σταματούμε πολλές φορές σε σελίδες έντελώς αυτόνομες και μετέξ από νόημα βραθείά έσωτερικό, κάνουμε τη σκέψη μήπως ο κ. Άγγελ. βρίσκεται άκόμα στη μετέωρη εκείνη κατάσταση του συγγραφέα που ζητάει να βρει ένα πιο άληθινό μονοπάτι από τουτο που άκολουθεί. Μεγάλες λαχτάρες, λίγο συγκεχυμένες βέβαια, όμως λαχτάρες άληθινές, κατακλύζουν το βιβλίο αυτό και τα πρόσωπα που μας παρουσιάζει, παρόλο που είναι θολά μέσα στην άτμόσφαιρα που άναπνέουν, πάνε να γίνουν ζωντανά, άτομα που θέλουν να κινήθουν άνάμεσά μας και να πάρουν υπόσταση. Δεν ξέρω ποιά άκριβώς ήταν ή πρόθεση του συγγραφέα με το «Έαρινό» ώστόσο ή έπιτυχία του είναι άναμφισβήτητη στο ότι κατορθωσε να ξεφύγει από τη στεριότητα του ήθογραφικού διηγήματος και να μας δώσει μιά καινούργια πνοή που πάει ν' άγγίζει την τελειότητα. Σε τέτια όρια περίπου κινείται το έργο του κ. Άγγελ. Η όρασή του στρωμένη προς το βάθος της προσπαθεί να συλλάβει με τη λεπτή αίσθησή της, το υλικό που του χρειάζεται. Και με τη βοήθειά της αυτή δημιουργεί την αρχιτεκτονική που θέλει, όπου το φως κι οί σκιές, οί άνθρωποι και τα δέντρα μεταβάλλουν τον ύπολογισμένο κόσμο σε φαντασία κι όνειρο, συλλήψεις που λυπάται κανείς γιατί δεν πήσανε την έκταση που τους άξιζε σε πλάτος. Έτσι θάχα λίγες στιγμές άκόμα κοντά μας την ώμορφιά. Την ώμορφιά ενός άληθινού βιβλίου σαν το «Έαρινό» που παίρνει τη σειρά του άνάμεσα στα λιγοστά καλά της εποχής μας. Και του άξίζει.

ΓΙΑΝΝΗΣ Β. ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ

κατανήσει δλότελα ρομάντζο, ζητούσε κάποιο «πίσιμο» έγκραφικό. Η Κατερίνα τουδωσε ό τι ζητούσε. "Αν ό Ρομπέρ ντε Φλέρ ήταν σημερινός θαμενε κατάπληκτος από τό ζωντάνεμα πουκάμε ή Κατερίνα στην ήρωίδα του. "Αλλά βέβαια θα μου πήτε πώς αν ήταν σημερινός δε θαγραφε τό «Ρομάντζο». Δίχρη έχετε. Πάμε παρακάτω. Στο Δημήτρη Χόρν. Ο Δημήτρης Χόρν είναι νέος, με χάρες, με άναμφισβήτητο ταλέντο και με άριστο παρουσιαστικό. Μου φαίνεται—αν δε κάνω λάθος— πώς είναι είκοσιπέντε χρονών. Στο «Ρομάντζο» έπαιξε τό ρόλο ενός νέου πάστορα είκοσιπέντε χρονών. Βλέπετε ό ρόλος κι ή ήλικία του ταίριαζαν. Όμως εκτός από όρισμένες πάρα πολύ καλές στιγμές έδειξε μιá άρκετά μεγάλη άδυναμία και λίγο συνάει στο να πάρει μελοδραματικότερη χροιά τό μελοδραματικό άλλωστε έργο. Ναι

Η έγγονή του πάστορα Σούζυ (Θάλεια Καλλιγιά) δεν είχε τίποτε τό ιδιαίτερο να έπιδείξει. Τό ίδιο κι ό έγγονός (Ανδρέας Φιλίππιδης) που είχε φορτωθεί κι άλλους δυό άχαρους ρόλους. Ο Διάκος Χριστογιαννόπουλος σ' ό ρόλο του διπλωμάτη ντε Βιριέ έχει μιá άπλή έμφάνιση όπως κι ό Τίτος Φαρμάκης σ' ό ρόλο του Μπάργλαντ. Ο ήθοποιός Αντώνης Γιαννίδης έπαιξε με μαστροία και άπλότητα τόν Ρόνταρι ένα ρόλο που δεν του επέτρεπε να δείξει σχεδόν κανένα από τά πολλά και πλούσια προόντα του. Όμως και πάλι ό καλλιτέχνης φάνηκε και ή πείρα έδωσε κάτι εκεί που δεν υπήρχε τίποτε. Η συμπάθής μου Θάλεια Κουρή έφόρεσε ένα θαυμάσιο άπρο κρινολίνι—που έκαμε τή γλυκειά μελαχροινάδα της πιο άισθητή—έκαμε κάμψους χαριτωμένες έδαφιαίες ύποκλίσεις, έγέλασε ένα τσαμπινικό γέλιο, έπλε, νόστιμα μερικά έξυπνα πράγματα προσθέτοντας έτσι μιάν άκόμη άισθητική νότα στην καλή συμφωνία του συνόλου. Καλός κι ό Νίκος Ζωγράφος ως "Αλέξ. Και καλλίστη ως έμφάνιση ήταν ή Λουίζα Ποδηματά ως Κα Τανγάιμ μ' ένα όμορφο κρινολίνι του όποιου τ' άπαλά χρώματα δέονταν άρμονικώτατα με τά γλυκά χρώματα του προσώπου της. Η κυρία Τανγάιμ δεν είναι ρόλος. Μά ή θεία Καίτη, που επίσης έπαιξε ή Λουίζα Ποδηματά, ήταν μικρός μά χαρακτηριστικός ρόλος και τόν έκράτησε για τήν άλλη γεροντοκόρη. Θεία Μπέου ή Ροζαλία Νίκα. Στην πρώτη σειρά της εκτέλεσως στέκει ή Στάσα Ίατρίδου που ως Βανούτσι ήταν έκπληκτικά καλή και συνάει στην τελειοποίηση μιας από τις πιο καλές σκηνές του έργου. Και κοντά σ' αυτήν στέκει ό καλός ήθοποιός Δήμος Σταρένιος που ως Ροδόλφος ήταν άπόλαυση παρ' όλο που ό ρόλος ήταν και λιγάκι φαρσοειδής. Ο Σταύρος Μποζοτόπουλος παίζει σέ τοίτο τό έργο δυό υπηρέτες. Έναν με λιβρέα κι έναν σκέτο. Μά τό ίδιο του κάνει. Και σκέτος και με λιβρέα

ήτανε τό ίδιο κακός κι έννευριστικός.

Τά σκηνικά κάτι πηγαίνανε να πούνε με κάτι «φόντα» κόκκινα και πάλι δε λέγανε και πολλά πράγματα μ' εκείνα τά «παπιέ-μασσε» στις πόρτες. Πάντως φαινόταν ή προχειρολογία τους και στο κάτω-κάτω πώς θέλετε να κρίνουμε μιá σκηνογραφία άφου δεν ξέρουμε τό σκηνογράφο της;

Τά κρινολίνα ήτανε όλα (παλιά και νέα) όμορφα—και ιδίως εκείνο τό μαύρο τής δεύτερης πράξης—αν εξαίρεσης ένα τής τρίτης πουτανε παραφορτωμένο με καλάθια.

***

Ξέρω πώς ύποχρέωση καθενός που καταπιάνεται με τήν κριτική είναι ή αντικειμενικότητα κι ή ψυχραιμία. Και προσπαθώ σ' όλα μου τά γραψίματα να βγάλω τόν έαυτό μου—με τις άπαραίτητες συμπάθειες και άντιπάθειές του—για να μπορέσει τό κριτικό μάτι να δει φωτισμένα κι άνεπηρέαστα τά πρόσωπα και τά πράματα και ή «αίσθηση» κάθε παράστασης νάαι καθαρή κι άπαλλαγμένη από κάθε τι «προσωπικό». Όμως πρέπει να τ' όμολογήσω πώς στην καλλίτερη φρενιή παράσταση του Θιάσου του «Πανθέου» δεν κατάφερα νάμαι ούτε αντικειμενικός ούτε ψύχραιμος ούτε άπαλλαγμένος από τόν διπλά συγκινημένον έαυτό μου. Οί άγαπητοί άναγνώστες τής «Ν.Φ.» είναι—τουλάχιστον οί περισσότεροι—πάρα πολύ νέοι κι είναι δύσκολο να τους κάμω να καταλάβουν τό πώς και τό γιατί συγκινήθηκα τόσο πολύ. Εκείνοι δεν πήγαν στο πόλεμο. Δεν κούωσαν, δεν πείνασαν, δεν κουράστηκαν, δεν ένοιωσαν τις άλλόζοτες σκέψεις του τυρανιμένου λογικού να διατρυπούν τά μηνίγγια τους, με τά πιο παράδοξα τερατολογήματα, τις ώρες τής όδυνηρής άναμονής του «τέρματος» που όλοι περιμέναμε μ' α που κανείς δεν ήθελε να πιστέψει πώς θαρχόταν. Όμως πρέπει να νοιώσουν—και να με συχωρέσουν— πώς όταν ένας έφεδρος—ένας άσημος «κάποιος»—βλέπει στη σκηνή καλοπαιγμένες και καλογραμμένες εικόνες που έζησε και που όνεσε δε μπορεί παρά να συγκινηθεί, δε μπορεί παρά να χάσει τήν ψυχραιμία του, δε μπορεί παρά μόνο ύποκειμενικά να δει και να κρίνει.

Ξομολογήθηκα. Είπα τήν αλήθεια. Κι αν ή κριτική μου τούτη σάς φανεί υπερτοδέο θερμη συχωρέστε με χωρίς συζήτηση. Γιατί να σάς εχρηθώ να βρεθείτε στη θέση μου, κάποτε, για να νοιώσετε εκείνο που εγώ ένοιωσα βλέποντας τό έργο του Ίωαννόπουλου δε γίνεται. Τοίτο τουλάχιστο φαντάζομαι πώς τό καταλαβαίνετε πολύ καλά.

Όμως ό πόλεμος, ή καταστροφή, κι ό γερισμός από κεί δεν παίρνουν άπάνω τους όλο τό βάρος του έργου. Τό έργο τό κρατά ό «κάποιος» ένας από τις χιλιάδες εκείνες που πη-

γαν και ποτύχη να ναι γεροί τήν ώρα του ό ποσοδήποτε μικροΰ γυρισμού.

Γυρίζει γιατί πρέπει να γυρίσει κι αυτός. Δεν άφησε σχεδόν τίποτα να τόν περιμένει. Ούτε μάνα, ούτε σπιτι, ούτε δουλειά. Τίποτα. "Ητανε πλάνος στη ζωή, πλανήθηκε στόν πόλεμο και πλανεύει τους γύρω του στο γυρισμό γιατί πρέπει να γυρίσει και να ζήσει κι αυτός μά και γιατί ό τυχοδιωχτικός τύπος του τόν κάνει να πιστεύει πώς ξεγελώντας τους άλλους τους κάνει ευτυχισμένους. Θέλει να ναι—λίγο πολύ—ένας Ίφενικός γιατρός Ρέλιγγ που προσπαθεί να διατηρήσουν οί γύρω του άδύναμοι χαρακτήρες ένα ζωτικό ψέμμα, όχι ένα όποιοδήποτε ζωτικό ψέμμα μά ακριβώς εκείνο που τους χρειάζεται για να ζήσουν τήν άχαρη τούτη ζωή.

Στό χωριό που φτάνει άπένταρος και ταλαιπωρημένος χωρίζει με τό σύννοδό του—ένα λίγο σχολαστικό και πολύ βιαστικό δάσκαλο—γιατί «εκείνος» δε βιάζεται και τόσο πολύ. Θά μείνει γιατί κι εκεί συναντά κοπέλλες που άκούνε τά πλανερά του λόγια. Θά μείνει γιατί ό ταχυδρόμος του χωριού με τήν άθυρόστομη κλωσούνη του τού μεταδίνει μυστικά που μπορεί και που πρέπει να τά εκμεταλλευτεί. Και μένει. Και ίκέτης ξενητεμένος χτυπά τήν πόρτα τού σπιτιού που τό μαύρισε ό χάρος παίρνοντας στόν πόλεμο τό μοναδικό του παληκάρι. Η μάνα είναι χήρα. Η άδερφή άπροστάτευτη. Η ξαδέρφη—πεντάρφανη γεροντοκόρη ρωμαντική—ζει μόνο στις σελίδες των «ρομάντζων» που όλημερίς διαβάζει κι ό φίλος, ό καλλιτέχνης άρρωστος φίλος, λυπημένος κυνηγός χρόνια τώρα τή χίμαιρα τής μουσικής τέχνης κι όλο τή χάνει και πιο πολύ κι όλο κι οί συγχωρίες του πιάνουν του γίνονται και πιο άπνοες γιατί παρακολουθούν τους χτύπους τής άρρωστημένης καρδιάς του. Αυτά στο χαροκαμένο σπιτικό. Μά κι απόξω ένας παράδοξος φαρμακοποιός—έφευρέτης φωτίζεται με τό φτάξιμο του τύπου μας. Για τόν καθέναν κι άπόνα ζωτικό ψέμμα. Μιá συγκινητική ιστορία ήρωϊκού θάνατου του χαμένου γιου για

τή δύστυχη μάνα. Λίγος έρωτας στη ρομαντική γεροντοκόρη. Άναγώριση του ταλέντου του μουσικού κι ύπόσχεση πώς τό ταλέντο του δε μπορεί παρά θ' άναγνωριστει και στην πρωτεύουσα και πολλές πειστικές ύποσχέσεις στόν «έφευρέτη» πώς έπί τέλος τό νοηθό ύπουργείο με τις φροντίδες του «κάποιου» θα δειήσει έπί τέλος ν' άναγνωρίσει τήν κρυμμένη άξία. Η κόρη δεν έχει άνάγκη από ζωτικό ψέμμα. Παρ' όλο ότι από τήν πρώτη στιγμή κατάλαβε με τί είδους άνθρωπο έχει να κάνει δεν τόν μαρτυρά γιατί όπως λέει έδωσε λίγη χαρά στο πονεμένο τους σπιτικό. Αυτά είναι τά λόγια που λένε τά χείλη της. Μά φαίνεται πώς δεν τόν μαρτυρά γιατί ή καρδιά της τής έλεγε άλλα.

Ο τοκογλύφος που είναι λιγάκι ξένος στην

ιστορία μας μπαίνει στη μέση για να κερδίσει πιο πολύ άγάπη ό «κάποιος» μας που στέκεται «σπαθι άκονισμένο» και δεν τόν αφήνει να κατακλέψει τή χήρα και τήν όρφανή. Κι ή Στέλλα ή κακή κοπελλιά που πειράχτηκε γιατί ό «κάποιος» δε καταδέχτηκε να τήν κυττάξει τόσο όσο εκείνη ήθελε δίνει τή λύση καταγγέλλοντας τόν τυχοδιωχισμό του στην άστυνομία. Όμως ή μέρες ήταν περίεργες κι ό άστυνόμος μιá και τίποτα τό συγκεκριμένο δεν υπήρχε εναντίον του, έξόν από τά πολλά ψέμματα που άποκαλύφτηκε πώς είχε πει και από κάτι λίγα λεφτά που τούχε δώσει ό έφευρέτης για να «τακοποιήσει» τή δουλειά του στην πρωτεύουσα και που τά γύρισε πίσω, τόν άφήνει να πορεύεται έν ειρήνη χωρίς να τόν πειράξει. Όμως αν έφυγε έτσι θάφανε μόνο έρείπια πίσω του. Έναν έφευρέτη χωρίς έφευρεσι, έναν μουσικό χωρίς ταλέντο, μιάν άισθηματική γεροντοκόρη χωρίς έρωτα και τό κυριώτερο θάφανε μιá μάνα με φοβερές άνησυχίες στην ψυχή για τό πώς φέρθηκε και τό πώς πέθανε ό μονακριβός της στόν πόλεμο. Ηρωϊκά άραγε ή μήπως;.. Κι επανέρχεται για να χάσει ότι μπορεί, ξαναγυρίζει για να στήσει όρθό ένα τουλάχιστο από τά γύρω του έρείπια. Παραδέχεται πώς είναι ένας άθλιος. Όλα τά παραδέχεται. Και για ν' άποδείξει πιο έντονα τήν άθλιότητά του και για να στυλώσει τό ήθικό τής χαροκαμένης μάνας λέει ψέμμα πάνω στο ψέμμα.

Ηρωας να γίνει κανείς είναι πολύ δύσκολο πράγμα. Τό καθήκον σου μόνο να μπορέσεις να κάμεις είναι μεγάλο και πολύ. Μά εκείνος φαίνεται πώς κάποτε όρθώθηκε πάνω από τις μικρότητες τής ζωής και επειδή ή ψυχή είναι ένα πολύ περίεργο πράγμα άνδραγάθησε. Η πατριδα, όταν ντυθείς στο χακί, δε σε ρωτά ποιος ήσουν και τί έκανες, παρά μόνο βλέπει ποιος είσαι και τί κάνεις. Και τόν τίμησε κρεμώντας στα άνήσυχια στήθια του έναν πολεμικό σταυρό. Για καθέναν ένα τέτοιο στολίδι και πραγματικά και συμβολικά είναι άνεχτήριμο. Για κείνον ήταν τό μοναδικό. Και γιατό άκριβώς τό προσφέρει.

Προσφέρει ό τι πολυτιμώτερο είχε—τόν πολεμικό του σταυρό στη μάνα του σκοτωμένου λέγοντας πάλι ψέμματα πώς τάχα ήταν τού γιου της και πώς και κείνον ήθελε να τόν καταχρασει μά τούτη τήν τελευταία στιγμή δε τό βάσταξε ή καρδιά του. . .

Η μάνα έχει ξανά τό ζωτικό της ψέμμα. Θά ζήσει. Η κόρη, που έψαξε και βοήθη βαθεία στην ψυχή του καλές μεριές, τόν άγαπά. Κι αυτός τήν άγαπά, άλλοιώς δε θάκανε τή θυσία. Κι ύπόσχεται, φεύγοντας, πώς θα γυρίσει. Η καλός ή κακός. Μά πάντως θα γυρίσει. . . Κι ή λίμνη, που τά νερά της ταράχτηκαν με τόν έρχομό του «κάποιου», γαληνεύει ξανά. Ο έφευρέτης εξακολουθει τά πειράματα, ό μουσικός, στο πάνω πάτωμα

παίζει, απ' τὸ βράδυ ὡς τὸ πρωί, τις λυπη-
τερές του συμφωνίες, ἡ γεροντοκόρη στὸ πα-
ράθυρο καθισμένη, ὅπως πάντα, πὶο μαραμέ-
νη ἀπὸ πρῖν ζητᾶ ἀπὸ τὰ μυθιστορήματα νὰ
τὴν πάρουν μακριὰ στοὺς φανταστικούς τό-
πους των κι ἡ κόρη ἡ ὄρφανή μὲ μιὰ φλόγα
στὴ λυπημένη ματιά της περιμένει τὸ γυρισμὸ
τοῦ πλάνου. Προσπάθησα μὲ τὴν ἀδύνατη
πέννα μου νὰ σᾶς τὸ διηγηθῶ. Ὁ Ἰωαννό-
πουλος ἄς μοῦ συχωρέσει τὸ τόλμημα. Κι ἄς
μὴ περιμένει νὰ τὸν παινέσω ἐγὼ ὁ μικρὸς
κι ἀδύναμος. Γιατί νομίζω πὼς δὲ θά'χε και
τόση μεγάλη ἀξία ἀν τοῦ πῶ πὼς ἕνα τέτοιο
ἑλληνικὸ ἔργο καλογραμμμένο, θεατρικὸ καὶ
ποητικὸ μαζί, ἕνα ἔργο ἄριστο τεχνικά, μ' ὁ-
μορφους διάλογους, μὲ κάμποσες μεγάλες ἀλή-
θειες κρυμμένες στὰ πνευματώδη λόγια του, ἕνα
ἔργο «συνόλου» — γιατί κι ὁ παραμικρὸς ρό-
λος ἦταν τύπος ζωντανὸς κι ολοκληρωμένος,
ἕνα τέτοιο ἔργο ἐγὼ τουλάχιστο οὔτε εἶδα
οὔτε διάβασα ὡς τὴν ὥρα. Τὸ μόνο πού θέ-
λω νὰ τοῦ πῶ εἶναι πὼς ἐμεῖς οἱ νέοι πού
τῷδαμε τὸ χαρτίκαμε. Καὶ πὼς ἔχομε τὴν ἀ-
παίτηση τώρα πιά νὰ ξεχάσει τις «Μέρες πού
ζοῦμε» καὶ νὰ προχωρήσει μπροστὰ ἔχοντας
γιά νέα ἀφετηρία τὸ «κάποιος ἀπὸ τὸν Τ. Γ.»
Ἄδικια πὺ μίλησα τόση ὥρα γιά μένα καὶ
γιά τὸ ἔργο. Γιατί δυστυχῶς δὲ μοῦ μένει
ἄλλος τόσος χρόνος γιά τὴν ἐχτέλεση. Γιατί
ἡ ἐκείνη πέρνει τὸ μισὸ βάρος ἀπὸ τὴν ἐπι-
τυχία. Ὁ Μουζενίδης — πῶσαι κι αὐτὸς νέος —
καλὰ ἔκαμε καὶ τ' ἀγκάλιασε μὲ τόση στοργὴ
καὶ τὸ φρόντισε τόσο κιὰ καὶ θερμὰ τὸ ἔρ-
γο. Τῶνα χέρι νίβει τᾶλλον. Ὁ Ἰωαννόπουλος
πῶσα καλὰ κι ὁ Μουζενίδης καλὰ τ' ἀνέ-
βασε. Τίποτα δὲ χρωστᾷ ὁ ἕνας στὸν ἄλλον.
Ἐμεῖς χρωστοῦμε καὶ στοὺς δύο τὴν καλλιτε-
ρη παράσταση μεταπολεμικοῦ ἐλληνικοῦ ἔρ-
γου. Στὸ «Κάποιος ἀπὸ τὸν Τ. Γ.» ξαναβρήκα-
με κι ἕναν ἀπὸ καιρὸ χαμένο ἠθοποιό. Τὸ
Γιῶργιο Παπᾶ. Χρόνια εἶχαμε νὰ τὸν δοῦμε.
Γιατί μεταπολεμικὰ στὴ θέση του καὶ μὲ τὸ
νομα του παρουσιαζότανε ἕνας Γιῶργιος Πα-
πᾶς, τοῦ φτηνοῦ βουλεβάρτου, ἕνας Γιῶργιος
Παπᾶς φτηνὸς κι ἀπρόσεχτος σὲ φτηνοὺς καὶ
γλυκανάλατους «χριστιανικούς» ρόλους. Μεγά-
λη μας ἡ χαρὰ πὺ τὸν ξαναβρήκαμε καὶ πὺ
κι ὁ ἴδιος ξαναβρῆκε τὸν ἑαυτό του. Ἀφογὸς
ἦτανε. Ἐσήκωσε μὲ μιὰ πρωτοφανή καλλι-
τεχνική εὐκολία, οἷς μεγάλες του πλότες, τὸν
κεντρικὸ ρόλο τοῦ ἔργου κι ἐκράτησε τὴ με-
γάλη παράσταση σὲ ζηλευτὸ ὕψος χωρὶς ὑφε-
ση καμιά. Τῷδερα πὼς ὁ Παπᾶς εἶναι καλλι-
τέχνης. Καὶ γι αὐτὸ λυπόμουνα γιά τὸ χαμὸ
του. Μὰ τώρα χάθηκε ἡ λύπη μου κι αἰστάν-
θηκα μεγάλη καλλιτεχνική εὐφροσύνη τέτοια
ὅπως δὲν εἶχα νοιώσει καιρὸ.

Αὐτὰ γιά τὸν Παπᾶ. Ἡ Ἀνθή Μηλιάδη
στάθηκε δίπλα του μιὰ μάννα ἀληθινὰ καὶ
ἐλληνικὰ πονεμένη.

Ἡ κόρη ἔδωσε τὴν εὐκαιρία στὴ Βάσω

Μανωλίδου νὰ μᾶς θυμίσει μὲ τὸ ἐσωτερικὸ
της παίξιμο πὼς στὸ βάθος ὑπάρχει ἀκόμη ἡ
καλλιτέχνης. Γιατί μὰ τὴν ἀλήθεια, μὲ τοὺς
ρόλους πού ἐπαίξε, καὶ τοῦτο τῷχαμᾶ ξεχάσει
τὸν τελευταῖο καιρὸ. Ἡ Τιτίκα Νικηφοράκη
ἐπαίξε κι ἔζησε τὸ δράμα τῆς γεροντοκόρης
περίφημα. Καλὴ ἀπὸ τὴν πρώτη ὡς τὴν τελευ-
ταία σκηνή. Ὁ φαρμακοποιὸς πού ἐπαίξε ὁ
ἠθοποιὸς Ν. Παρασκευᾶς ἦτανε ρόλος κά-
μποσο ἄχαρος. Δὲν εἶχε πολλὰ πράγματα νὰ
πιαστεῖς οὔτε πολλὰ πράγματα νὰ δείξεις.
Ἀντίθετα ὁ τκογλύφος πού ἐπαίξε ὁ Βεά-
κης ἦτανε θεατρικώτερος καὶ ὁ μεγάλος ἠθο-
ποιὸς τὸν ἔκαμε ἀληθινώτερο καὶ ζωντανότε-
ρο ἀπ' ὅτι ἦτανε καὶ ἴσως ἡ ἀπ' ὅτι θάπρε-
πε νὰνα. Ἔερω πὼς ὁ Βεάκης συναρπάξει
καὶ συγκινεῖ χωρὶς ὁ ἴδιος νὰ νοιώθει τίποτα
καὶ χωρὶς ὁ ἴδιος νὰ συγκινιέται. Ὅμως πα-
ραδέχομαι πὼς τέτοιου εἴδους μαγεία νὰ κρέ-
μονται ὅλοι ἀπὸ τὰ χεῖλια του ἐνῶ αὐτὸς
«ἐσωτερικὰ» ἀγρόν ἀγοράζει, εἶναι μεγάλη
καὶ πολλή. Λίγο, σχετικῶς, ρόλο ἔχει ὁ Δεν-
δραμῆς καὶ λίγα λόγια λέει. Κι ἔτσι φάνηκε
ἀρκετὰ συμπαθητικὸς μιὰ κι ἦτανε μάλιστα
καὶ ἀρρωστος καὶ ἀποτυχεμένος καλλιτέχνης.
Ὁ καλὸς ἠθοποιὸς Δαμασιώτης ἐπαίξε ἕναν
ἐπεισοδικὸ ταχυπόρο μὲ κέφι καὶ ζωντανία
κι ἐδικαίωσε πάλι τὴν καλὴ φήμη του. Καλὸς
βέβαια! Μὰ λίγο! Κρῖμα!... Ὁ νέος ἠθο-
ποιὸς Ἄγγελος Γιαννουλῆς ἐπαίξε μὲ κατα-
νόηση κι ἀρκετὰ στοχαστικὰ τὸ δάσκαλο τῆς
πρώτης σκηνῆς κι ἔδειξε πὼς κάμποσα ἔχο-
με νὰ περιμένουμε ἀπ' αὐτόν. Κι ἡ Λιάνα Βι-
τσώρη — πού τὴ βοήθησε ἡ ἐξωτερικὴ ἐμφά-
νιση ἐκράτησε πολὺ — πολὺ καλὰ τὸ ρόλο τῆς
καλῆς κοπελιάς. Ὁ Σολομὸς ἐπαίξε μὲ λεπτό-
τητα ἕναν ἀστινόμε πού δὲν ὑπῆρχε λόγος
νὰνα καὶ τόσο λεπτὸς καὶ γιὰ τὴ Τζόλλυ
Γαρμπὴ καὶ Σμαρ. Βεάκη, δυστυχῶς, δὲν ἀ-
ξίζει νὰ γίνεται καὶ πολὺς λόγος. Καὶ μόνο
δύο λόγια — γιά νὰ τέλειωνα πιά — ἤθελα νὰ
πῶ γιά τὰ δύο σκηνικὰ τοῦ Μάριου Ἄγγελό-
πουλου. Καὶ τὸ ἐξωτερικὸ καὶ τὸ ἐσωτερικὸ
κάθε ἄλλο παρὰ Ἑλλάδα — καὶ μάλιστα βο-
ρεινῆ — θυμίζανε. Ἔερω πὼς ἕνα σκηνικὸ δὲ
πρέπει νὰνα μιὰ πλατεία χωριοῦ καὶ μιὰ κά-
μαρη σπιτιοῦ μεταφερισμένο στὴ σκηνὴ καὶ
πὼς μὲ ἕνα «κάτι» πρέπει νὰ δοθεῖ ἡ «αἰ-
σθησι» κάθε πράγατος. Τίποτα ὅμως δὲ
δῶσανε τοῦτα τὰ σκηνικὰ. Δὲ λέω πὼς ἦτανε
κακὰ. Ὁχι. Ἀπλῶς οὐδέτερα ἦτανε.

ΜΙΧΑΗΛΗΣ Ι. ΜΠΟΥΧΛῆΣ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: Μουσικὴ Κίνηση.

Μὲ τὸν καινούργιο χρόνον, ἄρχισε μιὰ ἐν-
τονη μουσικὴ κίνηση στὴν πόλιν μας. Ἐπὶ κε-
φαλῆς στὴν κίνηση αὕτη εἶναι ἡ Μεγάλῃ Συμ-
φωνικὴ Ὀρχήστρα, πού κάθε 15 μέρες δίνει
καὶ μιὰ συναυλία στὸ Κρατικὸ Θέατρο. Ἡ
πρῶτη συναυλία τῆς καινούργιας σειρᾶς, δό-
θηκε τὸν Γενάρη μὲ διευθυντὴ ὀρχήστρας τὸν

Ε. Παπασταύρου, πού γιὰ πρώτη φορὰ ἐμφανί-
στηκε ἐπίσημα σὰν μαέστρος καὶ πού διεύθυνε
μὲ θαυμαστὴ μουσικὴ κατανόηση ἔργα *Beel-
hoven* (8η Συμφωνία) *Mozart* καὶ *Weber*. Σο-
λοῖστας ὁ *X. Δέλλας* (Βιολί). Ἡ *B' Συμφωνικὴ*
μὲ διευθυντὴ ὀρχήστρας τὸν *Albert Jung* μᾶς
ἔδωσε ἔργα *Schubert* καὶ *Brahms*. Συμμετεῖχε
καὶ ἡ μικτὴ χορωδία τῆς πόλης μας. Τὸν Φλε-
βάρι δόθηκαν ἀκόμη δύο Συμφωνικὲς συναυ-
λίες, μὲ ἔργα *Gluck* καὶ *Tschaikowsky* (No 6.
Παθητικὴ συμφωνία) στὴν πρώτη καὶ μὲ τὴ
συμφωνία τοῦ «Διός» τοῦ *Mozart* γιά ἀρχὴ
στὸ πρόγραμμα τῆς δευτέρας. Ἀκολούθησε τὸ
κοντσέρτο τοῦ *Chopin* εἰς *mi* ἔλασσον, μὲ σο-
λίστα τὸν *Tῶνη Γεωργίου* (πιάνο) πού στὴν ἐρ-
μηνεία του ἔδωσε ὅλη τὴν δύναμη τοῦ ταλέν-
του του. Γιά φινάλε τῆς συναυλίας ὁ *Albert Jung*
σὲ ἀφογή ἐχτέλεσε, διεύθυνε τὰ *Πρε-
λουδία* τοῦ *Liszt*. Κι ὁ Μάρτης ὑπῆρξε πλού-
σιος σὲ μουσικὴ κίνηση. Δόθηκαν τέσσερες συ-
ναυλίες: μιὰ Συμφωνικὴ στὸ Κρατικὸ Θέατρο,
δύο ρεσιτάλ καὶ μιὰ συναυλία μουσικῆς χοροῦ.
Στὴ Συμφωνικὴ συναυλία μὲ *σολίστας* τὴν *B. Πίπη*
(*contralto*) καὶ τὸν *Ε. Παπασταύρου* (τσέλλο)
παίχτην ἔργα *Beethoven*, *Gluck*, *Hän-
del* καὶ *Respighi* μὲ διευθυντὴ ὀρχήστρας τὸν
Albert Jung. Ἡ ἔσση φωνὴ τῆς *B. Πίπη*
πὺ δὲν ἔχασε καθόλου ὑστερία ἀπὸ τόσο χρο-
νικὸ διάστημα σιωπῆς, μπόρεσε νὰ μᾶς δώσει
μιὰ ἐντονη καλλιτεχνικὴ συγκίνηση — πῶς ὄλο
πού ἡ ἐκλογή τῶν κομματιῶν δὲν ἦταν ἴσως
καὶ τόσο πετυχημένη γιά τὴ φωνή της, — στὴν
ἀρια τῆς ὄπερας «*Ορφεὺς καὶ Εὐριδίκη*» τοῦ
Gluck καὶ στὴν ἀρια τῆς ὄπερας «*Ἐρένης*» τοῦ
Händel. Ὁ *Ε. Παπασταύρου* πού ἔχει ἀμα-
τώδη ἐξέλιξη καὶ σὰν ἐχτελεστής καὶ σὰν διευ-
θυντῆς ὀρχήστρας, μὲ τις *Variations* τοῦ *Res-
pighi* καὶ μὲ ἐνορχήστρωση δική του, μᾶς ἔ-
δειξε πόσο βαθεῖα αἰσθάνεται τὴ μοντέρνα μου-
σική. Γιά κατακτεῖδα τῆς συναυλίας παίχτηκε
ἡ 7η Συμφωνία τοῦ *Beethoven*. Στὶς 25 τοῦ
Μάρτη δόθηκε ἕνα ρεσιτάλ τραγουδιοῦ ἀπὸ
τὴν *Z. Κῶφμαν*, μὲ συνοδεία 30μελοῦς ὀρχή-
στρας, ἡ ὁποία ὀρχήστρα ὑστέρησε σὲ ὅμοιο
γένεια. Ἐπίσης στὶς 26 τοῦ Μάρτη δόθηκε ρε-
σιτάλ πιάνου ἀπὸ τὴν *Θ. Γεωργίου* μὲ ἔργα
Scarlatti, *Bach* κ.ἀ. Ἡ συναυλία χοροῦ μὲ
μεγάλη ὀρχήστρα, μὲ διευθύνση τοῦ *Ἀλ. Σπάθη*
ἔδωσε μιὰ ἀριτα ἐχτέλεση ἐλαφρᾶς μουσικῆς.

Φ. ΔΕΝΔΡΗ

ΒΙΒΛΙΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

RAINER MARIA RILKE: «Γράμματα
σ' ἕνα νέο ποιητή» Μετάφραση *Μάριου*
Πλωρίτη. Ἐκδόσεις «Ἰκαρος».
ROMAIN ROLLAND: «Μπετόβεν» Με-
τάφραση *Νάσου Δετζώρτζη*. Ἐκδόσεις
«Ἰκαρος».
ΘΑΛΕΙΑΣ ΚΑΛΛΙΓΙΑΝΝΗ: «Ἡ Ἀστρό-
λογη».

ΚΩΣΤΗ ΚΟΚΟΡΟΒΙΤΣ: «Τοπία μὲ ἔμ-
μεσο φωτισμό» Ποιήματα.
ΓΙΑΝΝΗ ΤΡΙΚΚΗ: «Τὸ βιβλίο τῆς ἐρω-
μένης». Ρυθμικὰ πεζά.

Φιλολογικὰ Χρονικὰ. — **Μακεδονικὰ Γράμμα-
τα** (Θεσ|νίκη). — **Σεκινήματα** (Θεσ|νίκη). — **Ἐφη-
βος**. — **Νέοι Δρόμοι**. — **Πανεφεδικὴ Ἥχώ**.

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

RAINER MARIA RILKE: «Γράμματα
σ' ἕνα νέο ποιητή». Μετάφραση *Μάριου*
Πλωρίτη. Ἐκδόσεις «Ἰκαρος».
ROMAIN ROLLAND: «Μπετόβεν» Μετά-
φραση *Νάσου Δετζώρτζη*. Ἐκδ. «Ἰκαρος».
ΑΣΤΕΡΗ ΚΟΒΒΑΤΖΗ: «Πρῶτη Ἀνοι-
ξή». Ἐκδόση «Φιλολογικῶν Χρονικῶν».
ΑΔΚΗ ΑΓΓΕΛΟΓΛΟΥ: «Ἀμαρτωλοί».
Ἐκδόση «Φιλολογικῶν Χρονικῶν».
LOUIS BROMFIELD: «24 ὥρες». Μετά-
φραση *Π. Κανούτα Μ. Κρανάκη*. Ἐκδο-
ση «20οῦ Αἰῶνος».
DR ALEXIS CARREL: «Ὁ ἄνθρωπος
αὐτὸ τὸ ἄγνωστο». Μετάφραση *Β. Δ.
Καζαντζῆ* καὶ *Ἐλ. Συριόπουλου*. Ἐκδο-
ση «Γλάρος».
ΣΤΕΛΙΟΥ ΒΕΦΛΟΥΔΑ: «Ὁ Κύκλος». Ἐκ-
δόσεις «Ἀετός».

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

1 Μπίου

Κ. Στερν: Τὸ ποιημά σας «Μόνον ἕνα δεί-
λι» δὲν εἶναι καλὸ ὕστερῆ σὲ μέτρο καὶ σὲ
ρῖμα. Στὸ πρῶτο τετράστιχο στὸν τρίτο στίχο
αὐτὸ τὸ «χίλιοι ἡλιοι» πολὺ κακόχηχο. Ἡ κρι-
τικὴ σας γιά τοὺς «Πυράκανθους» τῆς κ. Μπαλ-
λὴ πολὺ κακὴ.

Χ. Α. Βασίλ: Οἱ «Παραξενιές» σας εἶναι
γεμάτες ἀπὸ φτηνὸ πνεῦμα χωρὶς κανένα βα-
θεῖτο περιεχόμενο. Τὸ θέμα πὺ θίγετε σχε-
τικὰ μὲ τοὺς κριτικούς θέλει λιγώτερο πνεῦμα
καὶ περισσότερη σοβαρότητα καὶ μελέτη ἄλ-
λοιώτικα εἶναι ἀερολογήματα.

Π. Κασταλ: Τὸ ποιημά σας «Ἀστρὴ ἐ-
ρωτικὴ μέρα» εἶναι χωρὶς περιεχόμενο καὶ σὲ
μερικὰ μέρη θυμίζει μάλιστα κακοφτιαγμένο
δημοτικὸ τραγούδι χωρὶς καμιά μουσικότητα.
Τὰ ἄλλα δύο ποιήματά σας «Στὸν Ὑμηττὸ ἡ
σελήνη ἐφάνη» καὶ ἡ «Προσμονὴ» πολὺ κοινὰ
καὶ ἐξεζητημένα.

Κ. Σβορ: Ἡ «Ἀνοιξή» σας δὲ λέει τίποτα
τὸ καινούργιο. Οἱ εἰκόνες πολὺ κοινὲς καὶ ἄ-
τεχνες Προσπαθήστε νὰ συγχρονίσετε τὸ γρά-
ψιμό σας καὶ νὰ τὸ ζωογονήσετε μὲ καινού-
ργια στοιχεῖα σύλληψης καὶ φραστικῆς.

Ο. Σολωμὸς: Ὁ στίχος σας στρογγύλος καὶ
τεχνικός οἱ ρίμες ὁμοῖς κοινὲς καὶ τὸ θέμα
χιλιοσιπωμένο καὶ διατυπωμένο μ' ἀδικαιολό-
γητο στόμφο.

Ρ. Σωμ: Τὰ δύο τελευταῖα κομμάτια σας
καθόλου καλὰ. Ὁ ἐλεύθερος στίχος δὲν εἶναι
τόσο εὐκολὸς ὅσο νομίζετε, χρειάζεται μεγάλη

φραστική ευχέρεια για ν' αποδοθεί ή μουσικότητα του στίχου, που ελαττώνεται από ελλείψη ρίμας και μέτρου. Διαβάστε τους στίχους σας αυτούς απ' τή στήλη μας για να πεισθῆτε :

Ἀγάπη
εἶναι μιὰ λέξη
τόσο κοινὴ
τόσο βουνίσια.

Τέλεια ἔλλειψη ὁμορφιάς, μουσικότητας, ἀρμονίας.

Ο. Διωμ. : Ἡ «Ἀπάντησή σας» στὸν κ. Ξενοπούλου δὲν μπορεῖ νὰ δημοσιευτεῖ γιατί ἦδη τὸ ζήτημα ἔχει τεθεῖ καὶ συζητηθεῖ ἀπ' τὶς στήλες μας.

Δ. Παπαν. : Εὐχαριστοῦμε γιὰ τὰ καλὰ σας λόγια. Δυστυχῶς τὰ ποιήματά σας ὄχι καλὰ. Θέλουν ἀκόμα δούλεμα οἱ στίχοι σας. Ἐκεῖ στὸ τέλος πού λέτε «τώρα ἐκάναμε τὸν τελευταῖο γύρο» εἶναι φανερὴ μιὰ ἀδυναμία τεχνικῆς. Διαβάστε τοὺς σύγχρονους ποιητὲς μας πολὺ καὶ μὴ γράψετε ἀκόμα.

Α. Ε. Ἀλεξάνδρ. : Τὸ «Στὸν ὕπνο μιᾶς πολιτείας» ὄχι καλὸ. Ἐνῶ ἔχετε μιὰ εὐχέρεια γραφίματος, γράφετε πολλὰς φορὲς ἀδικαιολόγητες κοινοτυπίες. Στὸ κομμάτι σας αὐτὸ ὑπάρχει ἀδικαιολόγητη φλυαρία. Γράψετε πὺ πικνὰ καὶ πρὸ παντὸς ὄχι σὲ ὕφος καμπάνιας δημοσιογραφικῆς. Ἄλλο λογοτεχνία ἄλλο δημοσιογραφία.

Κ. Γ. Σταυρ. : Τὸ τελευταῖο ποιήμα σας «MARIA» ὄχι καλὸ. Λέξεις χτυπητὲς καὶ στόμφορ. Γράψτε πὺ ἀπλά.

Γ. Π. Π. Τὸ «In memoria» πάρα πολὺ ἄσκημο. Δὲν συγγεντρώνει κανένα στοιχεῖο λογοτεχνικοῦ κομματιοῦ. Ἡ ἰδέα κοινὴ ἢ διατύπωση κοινοτάτη. Ἄν ἐπιχειρήσετε νὰ γράψετε κομποπολιτικὸ διήγημα, πρέπει νὰ ξέρετε πὺς τὸ εἶδος αὐτὸ ἔχει μεγάλες δυσκολίες καὶ θέλει πολὺ μελέτη. Πρὸς τὸ παρὸν διαβάστε σύγχρονη νεοελληνικὴ λογοτεχνία. Διαβάστε τὸ «Προμήνευμα», ἢ τὴν «Eroica» ἢ ἀκόμα καὶ τὸν Ἀγγελὸ Δόξα καὶ ἀρχίστε ἀργότερα τὸ γράψιμο.

Α. Κοτζιά : Τὸ διήγημά σας «Τὸ κορίτσι ἀπ' τ' ἀντικρινὸ παράθυρο» γενικὰ καλὸ. Τὸ τέλος του ἀσφαλῶς εἶναι πολὺ ψυχολογημένο μὰ στὴν ἀρχὴ φλυαρεῖτε ἄσκοπα. Τὸ διήγημά σας θὰ μπορούσε νὰ ἦταν πὺ πικνὸ καὶ ἀπείρωρ καλύτερο, καὶ τότε δημοσιεύσιμο.

Σ. Λεφτ. : Τὸ «Ἡθικὸ Σονέττο» σας ὄχι καλὸ. Ὁ στίχος σας ἀκόμα θέλει καλλιέργεια πολλή. Ἡ λέξη «ἀντάρα» πολὺ κακὴ. Ἐξ ἄλλου καὶ τὸ νόημα τοῦ ποιήματός σας ἀκατάλληλο γιὰ τὸ περιοδικὸ μας.

Ψαχαρ. : Τὸ «Γύρω μου ἀπλώνεται τὸ τίποτα» δὲν εἶναι καλὸ. Ὁ ἐλεύθερος στίχος σας δὲν ἔχει ἀρμονία. Εἶναι ξερός, πνιχτικός καὶ ἐξεζητημένος. Χρειάζεται πρῶτα νὰ μελετήσετε παλιούς καὶ νέους ποιητὲς καὶ νὰ γράψετε πρῶτα μὲ ρίμα καὶ μέτρο καὶ κατόπι σὲ

ἐλεύθερο. Μελετήστε Σολωμό, Παλαμᾶ, Σεφέρη Ἐλύτη καὶ κατόπι νὰ γράψετε.

Β. Λιασκαν. : Τὰ ποιήματά σας ὄχι καλὰ. Μὴ προχειρολογεῖτε. Δὲν εἶναι εὐκόλο τὸ νὰ γράψετε ποιήματα. Δὲν φτάνει ὁ στίχος καὶ τὸ μέτρο νὰ εἶναι σωστά. Χρειάζεται πρὸ παντὸς αἴσθημα, συγκίνηση καὶ αὐτὰ λείπουν ἀπ' τὰ ποιήματά σας.

Χρ. Παππᾶ : Τὸ ποιήμα σας εἶναι καλὸ καὶ δημοσιεύεται σ' αὐτὸ τὸ τεῦχος μας. Βέβαια ἀκόμα οἱ στίχοι σας θέλουν δούλεμα καὶ δέσιμο. Διαβάστε πολὺ τοὺς σύγχρονους μας ποιητὲς Σεφέρη, Ἐλύτη, Γκάτσα. Τὸ διήγημά σας ὅμως δὲν εἶναι καλὸ καὶ οἱ φράσεις του εἶναι πολὺ φτωχὲς ἀπὸ λογοτεχνικὴ ἀποψη. Δὲν ὑπάρχει ὁ χρειάζομενος γιὰ τέτοιο θέμα λυρισμός. Πάντως ἐπιδοθῆτε καλύτερα στὴν ποίηση.

Δρ. Αὐγέρη : Τὸ «Νοσταλγία» καθόλου καλὸ. Ἀδύναμος στίχος, ἀσθενικὴ διατύπωση καὶ ρηχό. Τὸ «Ὀδοιπόροι τοῦ πόνου» εἶναι καλύτερο καὶ δημοσιεύεται.

Γ. Φραγκ. : Τὰ ποιήματά σας ὄχι καλὰ. Φανερὴ ἀδυναμία στὸ στίχο, φτώχεια στὴν ἔκφραση καὶ πρὸ παντὸς χωρὶς οὐσιαστικὸ περιεχόμενο. Ἡ μετάφρασή σας ἀπ' τὸ γαλλικὸ τοῦ Prudhomme δὲν εἶναι ποιητικὴ.

Κλ. Οὐλκ. : Τὰ ποιήματά σας ὄχι καλὰ. Ἐνῶ μπορείτε νὰ γράψετε καλὰ, καὶ αὐτὸ διαφαίνεται ἀπὸ τὰ κομμάτια σας, φλυαρεῖτε ἀδικαιολόγητα. Κατέχετε τὴν τεχνικὴ τοῦ στίχου αὐτὸ ὅμως δὲν φτάνει. Ἀπ' τὰ ποιήματά σας λείπει ἢ συγκίνηση, ὁ παλμός.

Ἀχ. Βήτα : Τὸ «Ποιὸς ξέρει» καλὸ καὶ δημοσιεύεται σ' αὐτὸ μας τὸ τεῦχος. Περιμένου με νέα συνεργασία σας.

Ἐλ. Καρβ. : Ἡ «Ἐκσταση» καλὴ καὶ δημοσιεύεται. Τὸ γράψιμό σας εἶναι ἰδιότυπο καὶ ἐνδιαφέρον. Καλλιεργήστε το.

Γ. Ἀνεμ. : Ἀγαπητὲ φίλε. Μὲ χαρὰ μας πήραμε τὸ γράμμα σας καὶ συμφωνοῦμε μὲ αὐτὰ πού λέτε. Ναι χρειάζεται αὐστηρότητα καὶ λεπτολογημένη ἐκλογή. Αὐτὸ ὅμως θὰ δῆτε ὅτι ἦδη γίνεται πάντοτε στὸ μέτρο τοῦ δυνατοῦ. Γιατὶ μὴ ξεχνᾶτε ὅτι ἀκόμα εἶμαστε καὶ μεῖς καὶ οἱ συνεργάτες μας πολὺ νέοι. Τὸ διήγημά σας πολὺ καλὸ καὶ θὰ δημοσιευτεῖ. Περᾶστε μιὰ μέρα ἀπ' τὰ γραφεῖα μας γιὰ νὰ συζητήσουμε. Θὰ σᾶς περιμένουμε ὁπωσδήποτε.

Ν. Μπατ. : Μὲ μεγάλη μας χαρὰ πήραμε τὸ γράμμα σας. Εὐχαριστοῦμε γιὰ τὰ καλὰ σας λόγια καθὼς καὶ γιὰ τὶς φροντίδες σας νὰ μᾶς βρῆτε ἐκλεκτὴ ὕλη ἀπὸ τοὺς φίλους σας ποιητὲς. Τὰ δύο ποιήματά σας ὅμως δὲν εἶναι καλὰ. Ἀδύνατος στίχος, ἀδύνατο νόημα. Τὸ ὕφος πού γράφετε εἶναι πᾶς ξεπερασμένο πέρα γιὰ πέρα. Ἐρετε εἶναι πολὺ δύσκολο νὰ δημιουργήσετε κάτι τὸ προσωπικὸ μ' αὐτὸ σας τὸ στυλ. Χρειάζεστε ἀκόμα πολὺ μελέτη. Διαβάστε Κάλβο, Σολωμό, Παλαμᾶ.

"Ο ΓΛΑΡΟΣ"

ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ

ΑΘΗΝΑ — Ὁδὸς Πραξιτέλους 44 — Τηλέφωνο 21867

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ : Σταδίου 3

ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΦΗΓΗΜΑ ΣΤΙΣ ΜΙΚΡΕΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΟΥ "ΓΛΑΡΟΥ"

ΣΤΗ ΝΕΑ ΑΥΤΗ ΣΕΙΡΑ ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ ΟΙ ΝΟΥΒΕΛΛΕΣ :

ΗΛΙΑ ΒΕΝΕΖΗ

ΑΚΗΦ

Μ. ΚΑΡΑΓΑΤΣΗ

Ο ΤΡΕΛΟΣ ΜΕ ΤΑ ΚΟΥΔΟΥΝΙΑ

ΘΡΑΣΟΥ ΚΑΣΤΑΝΑΚΗ

Η ΦΑΡΣΑ ΤΗΣ ΝΙΟΤΗΣ

ΓΙΑΝΝΗ ΜΑΓΚΛΗ

ΚΟΣΜΑ ΠΟΛΙΤΗ

ΟΙ ΒΑΡΒΑΡΟΙ

Η ΚΟΡΟΜΗΛΙΑ

ΘΑΝΑΣΗ ΠΕΤΣΑΛΗ

ΑΓΓΕΛΟΥ ΤΕΡΖΑΚΗ

ΠΕΡΑ ΣΤΗ ΘΑΛΑΣΣΑ

Η ΣΤΟΡΓΗ

ΤΑ ΑΦΗΓΗΜΑΤΑ

ΦΩΤΗ ΚΟΝΤΟΓΛΟΥ

ΕΛΛΗΝΕΣ ΘΑΛΑΣΣΙΝΟΙ

ΣΤΙΣ ΘΑΛΑΣΣΕΣ ΤΗΣ ΝΟΤΙΑΣ

ΚΩΣΤΑ ΟΥΡΑΝΗ

ΣΙΝΑ

ΤΟ ΘΕΟΒΑΔΙΣΤΟΝ ΟΡΟΣ

"ΙΚΑΡΟΣ"

ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ : Σταδίου 8^Α — Τηλέφ. 21 - 657

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΑΝ :

ΚΝΟΥΤ ΧΑΜΣΟΥΝ
ΣΤΟ ΑΣΤΡΟ ΤΟΥ ΦΘΙΝΟΠΩΡΟΥ

Ἡ τελευταία μετάφραση τοῦ ΒΑΣΟΥ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗ

■ ■

P. M. ΡΙΛΚΕ
ΓΡΑΜΜΑΤΑ Σ' ΕΝΑ ΝΕΟ ΠΟΙΗΤΗ

Ἐνα βιβλίο γιὰ κάθε πνευματικὸν ἄνθρωπο

■ ■

ΚΩΣΤΑ ΠΑΡΑΣΧΟΥ
ΨΗΛΑ ΣΤΙΣ ΚΟΡΦΕΣ

Σελίδες γιὰ τὸ ἑλληνικὸ ὑπαιθρο

■ ■

ΡΟΜΑΙΝ ΡΟΛΛΑΝ
ΒΙΟΣ ΤΟΥ ΜΠΕΤΟΒΕΝ

Ἡ ζωὴ ἑνὸς ἡμιθέου

■ ■

ΚΛ. ΠΑΡΑΣΧΟΥ
Ἡ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ
Ἐνα ἐξαιρετικὸ δοκίμιο γιὰ τὴ σημερινὴ τέχνη καὶ λογοτεχνία

■ ■

ΠΑΝΟΥ ΚΑΡΑΒΙΑ
ΑΠΟΠΕΙΡΕΣ ΓΙΑ ΜΙΑ ΧΑΜΕΝΗ ΥΠΟΘΕΣΗ

Ἐνα βιβλίο καινούργιο σὲ μορφή καὶ περιεχόμενο
Ἐνας ἄλλος τόνος στὴ Νεοελληνικὴ πεζογραφία.